

TC.

ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKIYATRI ANABİLİM DALI
KPJ-YL-2013-0001

BENLİK KURGULARI
İNTİHAR VE İNTİHARA YÖNELİK TUTUMLAR

Özge Yaren YAVUZ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Mehmet ESKİN

AYDIN - 2013

**TC.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKIYATRI ANABİLİM DALI
KPJ-YL-2013-0001**

**BENLİK KURGULARI
İNTİHAR VE İNTİHARA YÖNELİK TUTUMLAR**

Özge Yaren YAVUZ

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Mehmet ESKİN**

AYDIN - 2013

KABUL ONAY SAYFASI

T.C

ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

AYDIN

Psikiyatri Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Özge Yaren YAVUZ tarafından hazırlanan Benlik Kurguları, İntihar ve İntihara Yönelik Tutumlar başlıklı tez, 01 Mart 2013 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı ve Soyadı :

Üniversitesi :

İmzası:

Prof.Dr. Çiğdem DEREBOY

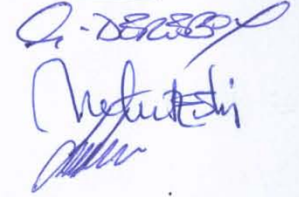
ADÜ Tıp Fakültesi

Prof.Dr. Mehmet ESKİN

ADÜ Tıp Fakültesi

Yrd.Doç.Dr. Serap TEKİNSAV SÜTÇÜ

Ege Üniv. Edebiyat Fakültesi

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu yüksek lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun..... Sayılı kararıylatarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Sacide Karakaş

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

İlgili alanyazın incelendiğinde hem ülkemizde hem de yurtdışında intihar açısından risk grubu olarak gösterilen ergenlerde benlik kurguları ile intihara yönelik tutumlarının incelendiği bir çalışmaya rastlanmaması ve genel popülasyonda gerçekleştirilmiş oldukça az sayıda araştırmanın var olması nedeniyle lise gençlerinde, benlik kurguları ve intihara yönelik tutumların incelendiği bu çalışmanın, alanyazında bu tür eksiklikleri giderme ve yapılacak diğer çalışmalara yol gösterme adına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
ÖNSÖZ.....	i
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	iv
EKLER	vi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Benlik Kurgusu Nedir?.....	1
1.1.2. Benlik Kurgusu Nasıl Gelişir?.....	3
1.1.2.1. Psikoanalitik Kuram	3
1.1.2.2. Psiko-sosyal Gelişim Kuramı	3
1.1.2.3. Öz Belirleme Kuramı.....	4
1.1.3. Türk Kültüründe Benlik Kurguları	5
1.1.4. Benlik Kurgusu ile İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	7
1.1.5. Benlik Kurgusu ile İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar ...	10
1.2. İntihar ve Önemi	14
1.2.1 İntiharı Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar	19
1.2.1.1 Psikolojik Yaklaşımlar	19
1.2.1.1.1. Psikodinamik Kuram	19
1.2.1.1.2. Sosyal Öğrenme Kuramı	19
1.2.1.1.3. Kişilik Treytleri Kuramı	20
1.2.1.1.4. Schneidman’ın İntihar Kuramı	20
1.2.1.1.5. Umutsuzluk Kuramı	21
1.2.1.1.6. Kaçış Kuramı	22
1.2.1.2 Sosyolojik Yaklaşımlar ...	24
1.2.2. Bütüncül Bir İntihar Süreci Modeli	25
1.2.3. Türk Gençlerinde İntihar	26
1.3. Benlik Kurguları ve İntihar.....	29
1.3.1. İntihara ve İntihar Eden Kişiye Karşı Tutumlar	29
1.3.2 Temel Kültürel Değerler.....	30
1.4. Çalışmanın Amacı	34
1.4.1.Hipotezler	34
2. GEREÇ VE YÖNTEM.....	36
2.1. Araştırma Grubu... ..	36
2.2. Veri Toplama Araçları.....	37
2.2.1. Kişisel Bilgi Formu	37

2.2.2. İntihar Davranışları.....	38
2.2.3. Eskin İntihara ve İntihar Eden Kişiyeye Karşı Tutumlar Ölçeği	38
2.2.4. Ailede Özerk-ilişkisel Benlik Ölçeği.....	42
2.3. İşlem Yolu	42
2.4. Veri Analizi... ..	43
3. BULGULAR	45
3.1. İntihar Davranışı Oranları.....	45
3.2. İntihar Davranışlarına ve Cinsiyete Göre Benlik Kurguları	46
3.2.1. İntihar düşüncesi olup olmamasının cinsiyete göre benlik kurguları	46
3.2.2. İntihar girişimi olup olmamasının cinsiyete göre benlik kurguları	50
3.2.3. İntihar davranışı olup olmamasının cinsiyete göre benlik kurguları	54
3.3. İntihar Davranışlarına ve Cinsiyete Göre İntihara Karşı Tutumlar	58
3.3.1. İntihar düşüncesi olup olmamasının cinsiyete göre intihara karşı tutumlar	58
3.3.2. İntihar girişimi olup olmamasının cinsiyete göre intihara karşı tutumlar	64
3.3.3. İntihar davranışı olup olmamasının cinsiyete göre intihara karşı tutumlar	68
3.4. İntihar Davranışları ve Cinsiyete Göre İntihar Eden Kişiyeye Karşı Tutumlar	74
3.4.1. İntihar düşüncesi olup olmamasının cinsiyete göre intihar eden kişiyeye karşı tutumlar... ..	74
3.4.2. İntihar girişimi olup olmamasının cinsiyete göre intihar eden kişiyeye karşı tutumlar ...	78
3.4.3. İntihar davranışı olup olmamasının cinsiyete göre intihar eden kişiyeye karşı tutumları	81
3.5. Benlik Kurguları ile İntihar Tutumları Arasındaki İlişkisi.....	84
3.6. İntihar Davranışları ve Cinsiyet Farklılıkları.....	86
4. TARTIŞMA.....	88
4.1. İntihar Davranışı Oranları.....	88
4.2. İntihar Düşüncesi, Girişimi, Davranışı ve Benlik Kurguları	89
4.3. İntihar Düşüncesi, Girişimi, Davranışı ve İntihara Karşı Tutumlar	94
4.4. İntihar Düşüncesi, Girişimi, Davranışı ve İntihar Eden Kişiyeye Karşı Tutumla.....	99
4.5. Benlik Kurguları ve İntihara Karşı Tutumlar Arasındaki İlişki	100
4.6. Benlik Kurguları ve İntihar Eden Kişiyeye Karşı Tutumlar Arasındaki İlişki.....	102
5. SONUÇ.....	104
5.1. Sınırlılıklar ve Öneriler.....	104
ÖZET	105
ABSTRACT	106
ÖZGEÇMİŞ.....	107

ÇİZELGELER

Çizelge 2.1. Araştırmaya katılan örnekleme ilişkin bilgilerin dağılımı.....	36
Çizelge 2.2. Araştırmaya katılan ergenlerin ailelerine ilişkin bilgilerin dağılımı.....	37
Çizelge 2.3. İntihara Karşı Tutumlar ölçeğini oluşturan 24 maddenin faktörlere dağılımı ve faktör yükleri.....	39
Çizelge 2.4. İntihara Eden Kişiyeye Karşı tutumlar ölçeğini oluşturan 20 maddenin faktörlere dağılımı ve faktör yükleri.....	41
Çizelge 3.1. İntihar davranışlarına ilişkin bilgilerin dağılımı.....	45
Çizelge 3.2. İntihar düşüncesi olup olmamasının cinsiyete göre benlik kurgularına ait Manova sonuçları.....	46
Çizelge 3.3. Katılımcıların intihar düşüncelerinin olup olmamasına göre benlik kurgularına ait ortalama ve standart sapma değerleri.....	49
Çizelge 3.4. İntihar girişimi olup olmamasının cinsiyete göre benlik kurgularına ait Manova sonuçları.....	50
Çizelge 3.5. Katılımcıların intihar girişimlerinin olup olmamasına göre benlik kurgularına ait ortalama ve standart sapma değerleri.....	53
Çizelge 3.6. İntihar davranışının cinsiyete göre benlik kurgularına ait Manova sonuçları.....	54
Çizelge 3.7. Katılımcıların intihar davranışının olup olmamasına göre benlik kurgularına ait ortalama ve standart sapma değerleri.....	57
Çizelge 3.8. İntihar düşüncesi olup olmamasının cinsiyete göre intihara karşı tutumlarına ait Manova sonuçları.....	58
Çizelge 3.9. Katılımcıların intihar düşüncelerinin olup olmamasına göre intihara karşı tutumlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri.....	63
Çizelge 3.10. İntihar girişimi olup olmamasının cinsiyete göre intihara karşı tutumlarına ait Manova sonuçları.....	64
Çizelge 3.11. Katılımcıların intihar girişimlerinin olup olmamasına göre intihara karşı tutumlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri.....	67

Çizelge: 3.12. İntihar davranışının olup olmamasının cinsiyete göre intihara karşı tutumlarına ait Manova sonuçları.....	68
Çizelge 3.13. Katılımcıların intihar davranışlarının olup olmamasına göre intihara karşı tutumlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri.....	73
Çizelge: 3.14. İntihar düşüncesi olup olmamasının cinsiyete göre intihar eden kişiye karşı tutumlarına ait Manova sonuçları.....	74
Çizelge 3.15. Katılımcıların intihar düşüncelerinin olup olmamasına göre intihar eden kişiye karşı tutumlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri.....	77
Çizelge 3.16. İntihar girişimi olup olmamasının cinsiyete göre intihar eden kişiye karşı tutumlarına ait Manova sonuçları.....	78
Çizelge 3.17. Katılımcıların intihar girişimlerinin olup olmamasına göre intihar eden kişiye karşı tutumlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri.....	80
Çizelge 3.18. İntihar davranışının olup olmamasının cinsiyete göre intihar eden kişiye karşı tutumlarına ait Manova sonuçları.....	81
Çizelge 3.19. Katılımcıların intihar davranışlarının olup olmamasına göre intihar eden kişiye karşı tutumlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri.....	83
Çizelge 3.20. İntihara karşı tutumlar ile benlik kurguları arasındaki ilişki.....	84
Çizelge 3.21. Benlik kurguları ile intihar eden kişiye karşı tutumlar arasındaki ilişki.....	85
Çizelge 3.22. Cinsiyet ile intihar düşüncesi, girişimi ve davranışı arasındaki Ki-kare sonuçları.....	87

EKLER

Kişisel Bilgi Formu.....	108
İntihar Davranışları Soru Formu.....	109
İntihar Karşı Tutumlar Ölçeği.....	109
İntihar Eden Kişiyeye Karşı Tutumlar Ölçeği.....	110
Aile Bağlamında Benlik Ölçeği.....	111

1. GİRİŞ

1.1. Benlik Kurgusu Nedir?

Benliği yorumlamada rol oynayan başlıca faktörlerden biri kültürdür. Benlik kavramının içerdiği kültürel katkı “benlik kurgusu” olarak ifade edilmektedir (Cross ve Madson 1997, Markus ve Kitayama 1991). Singelis (1994) benlik kurgusunu (self-construal) bireylerin diğer kişilerle olan ilişkileri ile başkalarından farklı olarak kendi benliği ile ilgili düşüncelerinin, duygularının ve eylemlerinin bütünü olarak tanımlamıştır.

Benlik kurgusunda temel olarak bağımsızlık ve karşılıklı bağımlılık olmak üzere iki boyutun olduğu belirtilmiş; kültürlerarası psikolojide toplumda benlik kurgusu gelişiminin ya özerklik yönünde ya da ilişkisellik yönünde geliştiği öne sürülmüştür (Markus ve Kitayama 1991).

Bireylerin diğerleri ile kurduğu ilişkideki ayrışıklık ya da bağlılık düzeyi özerk/bağımsız ve ilişkiyel/bağımlı benlik kurgusu arasındaki temel farklılığı oluşturmaktadır (Markus ve Kitayama 1991). Özerk/bağımsız benlik kurgusunda kişinin bireyselliği vurgulanmakta, ilişkisellik ihtiyacı doyurulmamaktadır (Kağıtçıbaşı 2007). Kendini başkalarından ayrımış hissetme ve bu ayrışıklığı sürdürebilme özerk benliğin önemli bir özelliğidir. Özerk benlik kurgusuna sahip kişiler kendi içsel ihtiyaçlarına, düşünce ve duygularına önem verirler ve davranışlarını da bu yönde düzenlerler (Markus ve Kitayama 1991).

İlişkiyel benlik kurgusunda kişinin diğerleri ile kurduğu yakın ilişkiler benliğinin bir parçası olarak değerlendirilmektedir (Markus ve Kitayama 1991, Kağıtçıbaşı 2007). Kendini diğerleri ile bütünleşmiş hissetme ve kendi içsel ihtiyaçlarına göre değil de diğerlerinin ihtiyaçlarına göre kendi davranışlarını düzenleme ilişkiyel benliğin önemli bir yönünü oluşturmaktadır (Markus ve Kitayama 1991).

Kültürel psikolojide, bireyin içinde yaşadığı kültürün benlik kavramının oluşumuna etkide bulunduğu, kişinin diğerleri ile olan ilişkilerinde benlik tanımının belirlendiği vurgulanmaktadır (Markus ve Kitayama 1991, Yamada ve Singelis 1999). Toplulukçu kültürleri bireyci kültürlerden ayıran ana özellik kişinin kendisini bir grubun parçası olarak görmesi ve bireysel amaçlarını grubun beklentileriyle uyumlu olmasını sağlama kaygısıdır.

Bireyci kültürlerde ise bireyin kişisel istekleri önceliklidir ve toplumun normlarına uyumlu olma kaygısı içermemektedir (Markus ve Kitayama 1991). Yapılan çalışmalarda batılı kültürden olan bireylerin kendilerini daha bağımsız/özerk/bireyci olarak yorumladıkları, doğu kültürüne ait olan bireylerin kendilerini daha bağımlı/ilişkisel/toplulukçu olarak yorumladıkları bulunmuştur (Tava ve Suyemoto 2010). Bireyin ait olduğu kültürün bireycilik-toplulukçuluk değer yönelimi boyutuna göre benlik kurgusu geliştirdiği söylenilmektedir. Ancak bireyci kültürlerde ait olan herkesin özerk/ayrık benlik, toplulukçu kültürlerde yer alan herkesin de bağımlı/ilişkisel benlik kurgusu özelliklerini göstermesi beklenemez. Aynı şekilde bir kültür içinde bireycilik-toplulukçuluk değer yönelimlerinin birlikte görülebileceği gibi özerk ve ilişkisel benlik kurgularının aynı kültür içinde birlikte bulunabileceği söylenilmektedir (Markus ve Kitayama 1991, Yamada ve Singelis 1999). Özerklik ve ilişkiselliğin birbirine iki zıt yapı olarak değil de birbirini tamamlayan iki ayrı yapı oldukları, kişilerin bu yapı içinde hem kendi içsel ihtiyaçlarına göre davranabileceği hem de diğerleri ile yakın ilişki kurabileceği vurgulanmaktadır (Kağıtçıbaşı 1996, 2005, 2007, İmamoğlu 1998, 2003). Değişen sosyo-kültürel değerleri de göz önünde bulundurarak Kağıtçıbaşı (1996) ikili benlik kurgusu modeline bir boyut daha ekleyerek “özerk-ilişkisel benlik” boyutunu önermiştir.

Özerk-ilişkisel benlik kurgusu, iki temel insan ihtiyacı olan özerk olma ve ilişkisel olmanın sağlıklı bir biçimde sentezi ile oluşur. Kişinin davranışlarını düzenlerken hem kendi kapasitesine hem de diğerleri ile ilişkiselliğin önemine vurgu yapan benlik algısıdır. Birey her iki temel ihtiyacını da doyurur (Kağıtçıbaşı 2007).

Bireycilik-toplulukçuluk ayrımı açısından Türkiye toplulukçu bir toplum olarak sınıflandırılmıştır (Hofstede 1991). Ancak Türkiye gibi hızlı bir değişim ve geçiş sürecinde olan ülkeler için toplumu kesin olarak bireyci veya toplulukçu diye ayırmanın mümkün olmadığı, toplumda her iki değerinde görülebileceği söylenilmektedir (İmamoğlu ve Karakatipoğlu-Aygün 2004). Keza bireyci toplumlar arasında üst sıralarda yer alan Amerika Birleşik Devletleri ile toplulukçu bir toplum olarak gösterilen Türkiye arasında ergenlerle yapılan kültürlerarası bir çalışmanın sonucunda Amerikalı gençlerin ilişkisellik yönelimlerinin Türk gençlerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca bireyleşme açısından değerlendirildiğinde ise bu iki kültür arasında bir farklılık bulunamamıştır (İmamoğlu ve Karakatipoğlu-Aygün 2004). Bu sonuca paralel olarak Türkiye’de yaşayan bireylerin belli bir kesiminde ilişkisel yönlerinin korunduğu ancak bununla birlikte

bireyselleşmeye doğru bir eğilimin olduğu belirtilmiştir (Karadayı 1998: akt. Karadayı 2000, İmamoğlu 2002).

1.1.2. Benlik Kurgusu Nasıl Gelişir?

1.1.2.1. Psikoanalitik kuram

Freud ergenlik dönemini yaşamın erken dönemlerine odaklanarak açıklamaktadır. Anna Freud ise çocukluk döneminin yanı sıra ergenlik döneminin de gelişimde önemli rol oynadığını vurgulamaktadır. Anna Freud'a göre ergenlerin ödipal duygularla baş etme çabaları sonucunda ebeveynlerinden uzaklaşmaya başlarlar (Kroger 2003). Ergenlerde artan cinsel dürtülerin ergenlerde davranışsal farklılıklara neden olduğu ve bununla birlikte bireylerin aile bağlarından uzaklaşmasına neden olmaktadır. Ergenlerin aile ile çatışma yaşaması gelecekte duygu, düşünce ve davranışlarının sorumluluğunu alabilen özerk bireyler olabilmeleri için gerekli olduğu söylenilmektedir (Blos 1962, 1979, Freud 1937, 1958: akt. Granic ve ark 2003).

Psikoanalitik yaklaşımda özerklik ile ilgili açıklamalardan biri Peter Blos tarafından yapılmıştır. Blos' a göre ergenlik dönemi ikinci bireyleşme süreci olarak tanımlanmaktadır. Birinci bireyleşme döneminde içe atılan bakım verenin intrapsişik temsiline ikinci bireyleşme döneminde dışa atılması gerekmesi sembiyotik zardan kurtulma olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynlerinin değerlerini içselleştirerek büyüyen ergenlerin bu dönemde artık anne ve babalarına ait olan bu figürden kurtulmaları, onlardan ayrı birer birey olduklarının farkına varmaları ve başka kişilere yönelmeleri gerekmektedir. Kendi ve diğerleri arasındaki farkı anlayıp denge kurmayı başaran ergenlerin ikincil bireyleşme sürecini tamamladıkları söylenilmiştir (Blos 1967).

1.1.2.2. Psiko-sosyal gelişim kuramı

Yetişkinlik sürecini anlamak için yaşamın erken dönemlerine odaklanan Freud'un aksine Eric Erikson yaşam boyu gelişimin devam ettiğini savunarak Psiko-sosyal gelişim kuramını ortaya atmıştır, bu kurama göre yaşam boyu gelişim her birinin gelişimsel görev içerdği toplam sekiz temel evreden oluşmaktadır. İlk gelişim döneminde kazanılması gereken gelişim görevi "güven" duygusudur. Bu duygu çocuğun annesinden ayrı kaldığından kendini rahat ve huzurlu hissetmesiyle kazanılmış olur. Bu duygunun

kazanılmış olması çocuğun ayrılma kaygısıyla baş etmesinin yanı sıra ikinci gelişim döneminde kazanılması gereken temel görevin yani “özerklik” duygusunun kazanılmasına yardımcı olmaktadır. İkinci gelişim evresi 2-3 yaşlarını kapsamaktadır. Çocuğun gelişen kasları ile birlikte kendisini ve çevresini kontrol edebileceğini görmesi özerklik duygusunun geliştiğini göstermektedir. Özerklik duygusunu yaşaması çocuğun kendi hareketlerini ve vücudunu kontrol etmesi olarak değerlendirilmektedir. Bu dönemi uygun bir şekilde atlatan çocuk özyeterlik duygusunu, kendine güveni, ayrıca öz değerlerini kazanmış olur. Bu gelişim görevini yerine getiremeyen veya aşırı koruyucu, baskıcı anneler tarafından engellenen çocuklar bağımlılık duyguları yanında kuşku ve utanç duygusunu pekiştirirler (Dereboy 1993, Gander ve Gardiner 1993).

1.1.2.3. Öz belirleme kuramı

Özerklik gelişimini içsel süreçlerle ilişkilendiren Öz Belirleme Kuramı, bireyin kendi eylemlerini kendisinin başlattığı, sürdürdüğü ve sonlandırdığı içsel bir motivasyon üzerinde durmaktadır. Ayrıca bireylerin diğerleriyle olan ilişkilerinin özerklik ve bağımlık gereksinimlerini karşıladığından bahsedilmekte özellikle aileden ayrılma, bağımsız olma, aile ile çatışma gibi durumların tersine sosyal ilişkilerin özerklik gelişimi için gerekli olduğu üzerine vurgu yapılmaktadır (Deci ve Rayn 2000).

Öz belirleme kuramı bütün kültürlerde yaşayan insanlar için ortak üç temel ihtiyaç belirlemiştir: Özerklik, ilişkisellik ve yeterlilik. Bu üç temel ihtiyacın karşılanması insanların kendilerini iyi hissetmeleri için gereklidir. Deci ve Rayn (2000)’a göre bu gereksinim ancak bireyin kendi eylemlerinin kaynağı olarak kendini gördüğünde karşılanmaktadır. Bireyin kararlarında etkili olan güdünün kaynağı ne oranda içsel ise birey o oranda özerk olmaktadır (Ryan ve Deci 2000). Kendini belirleme kuramına göre ilk temel ihtiyaç olan özerkliğin karşıtı bağımlılık değil, heteronomidir. Yani bireyler kararlarını kendi iradelerinden yoksun olarak, tamamen başkalarının kontrolünde vermeleridir. İkinci temel ihtiyaç olan ilişkisellik başkalarının desteğine olan güven olarak tanımlanmaktadır. İlişkiselliğin karşıtı da özerklik değil, başkalarının desteğine güvenmeme durumu olan bağımsızlık olarak tanımlanmıştır. Kurama göre özerk olan bir birey ilişkiyel olabilir yani çevresindeki diğer kişilerin desteğine güvenebilir (Chirkov ve ark 2003, Deci ve Rayn 1985, 2000, 2008, Ryan ve Deci 2000).

Kendini belirleme kuramı, kültürel ve psikodinamik yaklaşımdan farklı olarak, özerkliği bireyin bağımsızlık kazanması ya da kararlarını anne babadan ayrı olarak vermesi değil de, bir davranışı iradeli olarak yapma duygusu kazanma ve kendilik onayı olarak tanımlamaktadır (Ryan ve Deci 2000, Deci ve Rayn 2008).

1.1.3. Türk Kültüründe Benlik Kurguları

Bireyin içinde bulunduğu sosyal ve kültürel bağlamdan ayrı olarak değerlendirilemeyeceği düşüncesi üzerinde uzun süredir durulmaktadır. Bireyi anlamak için, bireyin içinde yaşadığı ortamı da anlamak gerekmektedir (Brislin 1983). Benlik gelişimi de insan-kültür etkileşimi bağlamında ele alınması gereken kavramlardan biridir. Yapılan birçok çalışmada insan gelişimi ile ilgili olan benlik konusunun, belli bir bakış açısından yola çıkılarak dünyadaki tüm insanlar üzerine genelleme yapılamayacağı vurgulanmış (Markus ve Kitayama 1991), batı psikolojisinin ortaya attığı bağımsız/özerk benlik modeli sorgulanmaya başlanmıştır (Kağıtçıbaşı 2005, 2012). Yapılan bir çalışmada doğu ve batı arasındaki kültür farkına vurgu yapılmış, Asya kültüründeki bağlılıktan söz edilmiştir. Ayrıca Asya kültüründe batı kültüründen farklı olarak benliğin sosyal ilişkilerle şekillendiği üzerinde durulmuştur (Kitayama ve ark 1997).

Türkiye, Hofstede (1980,1991) tarafından yapılan çalışmada bireycilik sıralamasında 40 ülke arasından 26. sırada 50 ülke arasından 28. sırada yer alarak toplulukçu bir toplum olarak sınıflandırılmıştır. Türkiye'nin sosyo-kültürel yapısının geleneksel olarak sosyal gruplar arasında yakın ilişkilere ve bağlılığa önem verilen bir kültür olduğu söylenilmektedir. Ayrıca bu yapının ilişkisel benliğin gelişimini destekleyen nitelikte olduğu belirtilmiştir (İmamoğlu ve İmamoğlu 1992). Türkiye'de yaşayan insanlar genellikle yakınlarının isteklerinin kendileri için daha önemli olduğunu, sevdikleri kişilerin ihtiyaçlarının kendi ihtiyaçlarının önüne geçebildiğini söylerler. Ayrıca Türkiye'de büyüyen gençler için önemli kararlar verdiklerinde yakınlarının onayına ihtiyaç duydukları dolayısıyla daha az özerk oldukları söylenilmektedir (Özdemir ve Çok 2011b).

Bireycilik-toplulukçuluk açısından ele alındığında “batılılaşmaya” doğru geçiş toplumu olarak ifade edilen ancak toplulukçu toplumlar içinde yer alan Türkiye'de yaşayan bireylerin hem toplulukçu hem bireyci eğilimleri olması bireycilik-toplulukçuluk açısından sınıflandırmayı zorlaştırmaktadır. Son dönemde yapılan çalışmalar Türk insanının giderek daha bireyselleştiği (Çileli 2000) özellikle üst sosyo-ekonomik düzeyde

ve eğitim düzeyi yüksek kişilerde ilişkisellik eğiliminin korunduğu ancak bireyselleşme eğiliminin giderek arttığı vurgulanmıştır (İmamoğlu 2002). Kağıtçıbaşı (1996) farklı aile örüntüleri içinde oluşan üç farklı benlik kurgusu gelişimini açıklayan bir model oluşturmuştur.

Kağıtçıbaşı (1996) Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde sosyo-ekonomik değişimlerin yaşandığını, bu durumun aile bireyleri arasında maddi bağımlılığı azalttığı ancak duygusal bağıllığın hala devam ettiğini belirtmiştir. Bu değişimler ailelerin çocuk yetiştirme tarzlarını da etkilemekte, maddi olarak özerk ancak duygusal olarak bağımlı çocuklar yetişmektedir. Ayrıca Kağıtçıbaşı (1996) özerklik ve ilişkililiğin aslında temel insan ihtiyacı olduğunu belirterek gelişimsel olarak bu iki ihtiyacın doyurulması gerektiği belirtmiştir. Temel olan bu iki kavramın farklı iki boyut olduğunu aslında bir kişide hem ilişkiselliğin hem de özerkliğin bulunabileceğini öne sürmüştür. Faillik ve kişilerarası mesafe, özerklik ve ilişkiselliğin iki ayrı boyutunu oluşturmaktadır. Faillik yüksek olduğunda özerklik, düşük olduğu durumlarda ise bağımlılık, ayrıca kişilerarası mesafe fazla olduğunda ayrışma, düşük olduğunda ilişkili olma söz konusudur. Kağıtçıbaşı (1996) model ile uyumlu olarak alan yazında var olan ikili benlik kurgusu modeline bir boyut daha ekleyerek “özerk-ilişkisel benlik” boyutunu önermiştir. İkili benlik kurgusu modelini öneren Markus ve Kitayama (2003) tarafından da özerklik ve ilişkiselliğin farklı boyutlar olduğu ve bir kişide hem özerkliğin hem ilişkiselliğin olabileceği kabul edilmiştir (Markus ve Kitayama 2003).

Karadayı (2000) Türkiye gibi değişmekte olan kültürlerde ilişkililik ve özerkliğin birlikte bulunabileceğini öne sürmüştür ayrıca toplumdaki bireylerin ilişkisellik ve toplulukçuluk eğilimlerini koruyarak daha bireyci bir toplum haline dönüşebileceğini ifade etmiştir. Yurtdışında da yapılan benlik tanımlamalarında benliğin ilişkisellik yanına yeterince vurgu yapılmadığını belirtmiş, ilişkili özerklik kavramını öne sürmüştür. İlişkili özerkliği, sınırları kesin ve bağımsız bir özerk benlik yerine kendine güven, olgunluk, ilişkililik kavramları ile tanımlayan Karadayı (1996) ilişkili özerkliğin ancak ihtiyaçların giderildiği, sevgi ve desteğin olduğu, kendine saygının ve özerkliğin ödüllendirildiği bir ortamda gelişebileceğini ifade etmiştir.

İmamoğlu (1998) kişilerarası bütünleşme ve kişisel farklılaşma ihtiyaçlarını bireycilik-toplulukçuluk bağlamında ele alarak “Dengeli Bütünleşme Ayrışma Modelini”

önermiştir. Modelde bireyleşme ve farklılaşmanın bir boyutun karşıt iki ucu olarak ele alınması eleştirilmiş, bu iki ihtiyacın ayrı ayrı boyutlar oldukları; fakat birbirlerini tamamladıkları belirtilmiştir. Kişisel farklılaşma boyutunun birinci kutbu toplumdan farklılaşmayı yani özerkleşmeyi, ikinci kutbu toplumdaki normlara uyumu ifade ederken, diğer boyut olan kişilerarası bütünleşmenin birinci kutbu duygusal yakınlaşma ve bütünleşmeyi, ikinci kutbu ise insanlardan kopuk hissetmeyi ifade etmektedir. Sözü edilen bu iki farklı temel yönelimin farklı kutuplarının birleşiminden dört farklı benlik kurgusu ortaya çıkmaktadır: bireyleşmiş, ilişkisel, ayrık ve ilişkisel-bireyleşme. Bu dört farklı benlik kurgusunun gelişimi dört aile bağlamı içinde gerçekleşmektedir. İmamoğlu'na göre (1998, 2003) bireylerin hem bütünleşmeye hem bireyleşmeye yönelik doğal bir eğilimleri vardır. Bu gelişmenin olabileceği en iyi koşul iki eğilimin dengelenmesi ile oluşmaktadır.

Özet olarak benlik kurgularında, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ve değişen kültürlerde görülebileceği ifade edilen üçüncü boyut Kağıtçıbaşı (1996) tarafından “özerk-ilişkisel”; İmamoğlu (1998) tarafından “dengelenmiş ayrışma-bütünleşme: ilişkisel bireyleşme”; Karadayı (1996) tarafından “ilişkili özerklik” olarak adlandırılmaktadır.

1.1.4. Benlik Kurgusu İle İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Benlik kurgusu ile ilgili son dönemde kültürlerarası çalışmalara ağırlık verilmiştir. Kültürlerarası yapılan bu çalışmalarla birlikte benlik kurguları açısından farklı görüşler olduğu gösterilmiştir (Santamaría 2010). Markus ve Kitayama' nın (1991) benlik kurgusuna dair iki boyutlu bakış açısının aksine (bağımlı ve bağımsız benlik kurgusu), benlik kurgusu ile ilgili son dönemde yapılan çalışmalarda (Matsumoto 1999, Kağıtçıbaşı 1996, 2005, 2012) çoklu bakış açıları önem kazanmıştır (Santamaría 2010). Kültürlerarası yapılan bir çalışmada benlik kurgusu bağımlı ve bağımsız benlik kurgusu olmak üzere iki boyutla ele alınmıştır. Çalışmaya Kanada' dan 112, Endonezya 120 ve Yeni Zelanda 94 kişi katılmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda katılımcıların benlik kurgularında anlamlı farklılık bulunamamış, heterojen kültürlerde üçüncü bir boyut olan bağımlı-bağımsız benlik kurgusuna da bakılması gerektiği vurgulanmıştır (Pakerti ve Kwantes 2011).

Son dönemde yapılan bazı çalışmalarda özerklik ve ilişkiselliğin gelişiminde ebeveyn-çocuk ilişkileri incelenmiştir. Örneğin Dennis ve ark (2012) tarafından yapılan çalışmada çocukların özerklik ve ilişkisellik gelişimlerinde annelerin sözel tepkilerinin etkisi incelenmiştir. Çalışma 30 Japon anne, 30 Amerikalı anne katılımıyla gerçekleşmiştir.

Sonucunda Japon annelerin erkek çocuklarında özerklik gelişimini destekleyecek ifadelerde bulunduğu ortaya çıkmıştır. ABD' li annelerin ise kız çocuklarına daha özerkliği destekleyici, erkek çocuklarına ise daha ilişkiselliği destekleyen tepkiler verdikleri gösterilmiştir.

Yapılan başka bir çalışmada Lamborn ve Steinberg (1993) tarafından destekleyici ebeveyn ergen ilişkileri bağlamında duygusal özerklik incelenmiştir. Ayrıca özerklik ve ilişkiselliğin, uyum ile akademik yeterlilik üzerindeki etkisine bakılmıştır. Çalışmanın bulguları duygusal özerklik puanları yüksek olan ergenlerin, düşük olan ergenlere göre daha fazla davranış sorunu ve stres yaşadıklarını ayrıca ebeveyn desteği alan ergenlerin daha az davranış sorunu ve daha yüksek akademik yeterliliklerinin olduğu gösterilmiştir. Hem duygusal özerklikte hem de ilişki desteğinde yüksek puan alan ergenlerin daha fazla davranış sorunu yaşadıkları ancak akademik yeterliliklerinin yine de daha yüksek olduğu gösterilmiştir.

Fernández ve ark (2005) tarafından sosyal bağlam ve kültürel değerlere bağlı inançlar ile benlik kavramı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 29 ülkede 5688 üniversite öğrencisinin katılım gösterdiği bir çalışma yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda dört faktör belirlenmiştir: gruba sadakat, ilişkiyel-bağımlılık, biricik olma ve bağlamsal benlik. Çalışmanın sonuçları bağımsız benlik kurgusu olan erkeklerin daha bireyci olmadığı gibi bağımlı benlik kurgusu olan kadınların da daha toplulukçu olmadığını göstermiştir. Bağımsız benlik kurgusu olan erkekler yüksek düzey grup sadakati gösterirken kadınların ilişkiyel bağımlılık alanında daha yüksek puanlar aldığı belirtilmiştir.

Cheung ve Park (2010) tarafından yapılan çalışmada duygu düzenleme modelinin kültürlerarası uygulanabilirliği test edilmiş, öfkeyi bastırma (Anger Suppression) ve depresif belirtiler arasındaki bağlantı üzerinde ilişkiyel benlik kurgusunun etkisine bakılmıştır. Test edilen modele göre aile süreçleri ve öfkeli olma kişilik özelliği, öfkeyi bastırma düzeyini etkilemektedir. Ayrıca öfkenin bastırılması da depresif belirtilerle bağlantılıdır. Yapılan çalışmada öfkenin bastırılması ile depresif belirtiler arasındaki bağlantının kültürel faktörler ve ırk ile bağlantılı olarak azaldığı ön görülmüştür. Çalışmanın örneklemi 365 Asya kökenli Amerikalı, 200 Avrupa kökenli Amerikalı lise öğrencisinden oluşturulmuştur. Yapılan çalışma sonucunda Asya kökenli Amerikalılar ve

Avrupa kökenli Amerikalılar arasında öfkeyi bastırma ve depresif belirti düzeyi arasındaki bağlantıda anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Asya kökenli Amerikalılarda ilişkisel/bağımlı benlik kurgusuna sahip olma sonucu öfkeyi bastırma ile depresif belirtiler arasındaki bağlantının zayıfladığı, ilişkisel olmanın öfkenin bastırılması söz konusu olduğunda depresif belirtiler açısından olumlu etkiye sahip olduğu kültürel bağlamın önemi vurgulanarak ifade edilmiştir.

Lam (2006) tarafından yapılan çalışmada Vietnam kökenli ergenlerin farklı tip benlik kurguları ile sosyo-duygusal uyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini 152 Vietnam kökenli Amerikalı lise öğrencisinden oluşturulmuş. Yapılan çalışma sonucunda bağımlı/ilişkisel benlik kurgusu olan grubun daha fazla aile uyumunun, daha az komşuları ile çatışmanın ve daha az madde kullanımının ayrıca güçlü bir toplumsallık duygusunun olduğu bulunmuştur. Ayrıca ergenlerin benlik kurgularının sosyo-duygusal gelişimleri üzerinde etkili olduğu gösterilmiştir.

Kültürlerarası yapılan başka bir çalışmada Essau ve ark (2011) tarafından benlik kurgusunun ve algılanan sosyal normların genç yetişkinlerde anksiyete üzerine etkisi araştırılmıştır. Hong Kong ve Birleşik Krallık'daki (UK) gençler arasında sosyal anksiyete belirtilerinin sıklığını karşılaştırarak, sosyal anksiyete, benlik kurgusu ve algılanan sosyal normlar arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini 18–26 yaş arası 886 genç yetişkinden oluşturulmuştur. Hong Kong'da yaşayan genç yetişkinlerde Birleşik Krallık 'da yaşayan genç yetişkinlere oranla sosyal anksiyete belirtilerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Hong Kong'daki katılımcıların bağımlı benlik kurgusu puanlarının Birleşik Krallık'da yaşayan yetişkinlere oranla daha yüksek, bağımsız benlik kurgusu puanlarının ise daha düşük olduğu saptanmıştır. Kültürel normlar yalnızca Hong Kong örnekleminde sosyal anksiyete ile ilişkili bulunmuştur. Çalışmanın sonucunda sosyal anksiyetenin bireylerin yaşadıkları kültürden etkilendiği sonucuna varılmıştır.

Lam ve Zane (2004) tarafından yapılan çalışmada kültürel değişkenlerin bireylerin yaşadığı kişilerarası stresörlerle baş etmelerinin etnik farklılıklarla açıklanıp açıklanmadığına bakılmıştır. Çalışmanın örneklemini 79 Asya kökenli Amerikalı ve 79 beyaz Amerikalıdan oluşmaktadır. Birincil kontrolün (nesnel durumları değiştirme) bağımsız benlik kurgusunun, ikincil kontrolde (nesnel durumlara ayak uydurma) bağımlı benlik kurgusunun etnik farklılık olarak rol oynadığı vurgulanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre

stresle baş etmede beyaz Amerikalılar daha çok birincil kontrol odaklı iken, Asyalı Amerikalıların daha çok ikincil kontrol odaklı olduğu bulunmuştur. Benlik kurgularının baş etme kontrolünde altta yatan önemli bir etnik farklılık olduğu gösterilmiştir.

Markus ve Kitiyama (1991) tarafından toplulukçu kültürlerde yaşayan bireyler daha ilişkisel benlik kurgusuna sahipken, bireyci kültürlerde yaşayan bireylerin daha özerk olduğu belirtilmiştir. Daha önce yapılan çalışmalarda bireyci-toplulukçu kültürler sıralamasında Danimarka daha bireyci, Meksika daha toplulukçu ve İspanya daha ortalama bir düzeyde yer aldığı belirtilmiştir. Santamaría ve ark (2010) tarafından yapılan çalışmada bireycilik ve toplulukçuluk açısından üç farklı ülkenin (Danimarka, İspanya ve Meksika) benlik kurgusu özellikleri incelenmiştir. Çalışma benzer sosyoekonomik düzeyden Danimarka' dan 74, İspanya' dan 78, Meksika' dan 80 psikoloji öğrencileri ile yapılmıştır. Danimarkalı katılımcıların Meksikalı katılımcılara göre daha bireyci, kendi odaklı ve kendini tanımlamasının daha olumlu olacağı beklenmesine karşın Danimarkalı katılımcılar daha az bireyci daha çok toplulukçu sonuçlar verdiği görülmüştür. Beklenmedik sonuçlar ışığında çok boyutlu olan benliğin doğal yapısının benlik kurgusu yaklaşımının öne sürdüğü gibi kategori edilemeyeceği sonucuna varılmıştır. Benlik kurgusunun kişisel ve durumsal faktörlere göre çok boyutlu olma olasılığının olduğunu belirtilmiştir.

Nezlek ve ark (2012) tarafından yapılan çalışmada Avrupa'da yaşayan ve azınlık olan üç farklı etnik grubun benlik kurguları ile grup içi ve gruplar arası günlük etkileşim kaliteleri arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Çalışmaya Polonya' da yaşayan 81 Çeçen ve Hollanda' da yaşayan 18 Türk ve 19 Fas kökenli birey katılmıştır. Her iki örnekte de grup içinde ve gruplar arasında yüksek düzey bağımlı/ilişkisel benlik kurgusu olan katılımcıların düşük bağımlı/ilişkisel benlik kurgusu olan kişilere göre günlük etkileşimlerinin daha olumlu olduğu bulunmuştur.

1.1.5. Benlik Kurgusu İle İlgili Türkiye'de Yapılan Çalışmalar

Benlik kurgusu ile ilgili yurt dışında çoğunlukla bireycilik, özerklik üzerine çalışmalar yapılmıştır. Türkiye de yapılan sınırlı sayıda çalışmanın özerklik ve İlişkisel boyutlarının birlikte ele alındığı ve benlik kurgusu gelişiminin anlaşılmasında ilişkiseliliğin de önemli bir boyut olduğu göstermektedir.

Karadayı (1996) yaptığı çalışmasında Türk kültürü için önerdiği ilişkili özerklik modelini çalışan ve lise gençler üzerinde denemiş ayrıca daha önce yaptığı üniversite öğrenci grubu ile karşılaştırmıştır. Çalışmaya Adana il merkezinde bulunan ve farklı sosyo-ekonomik düzeyi olan üç liseden 187 öğrenci ayrıca Çırak Eğitim Merkezinde eğitim gören ve çeşitli işlerde çırak olarak çalışan 177 öğrenci katılmıştır. Ayrıca son olarak Çukurova Üniversitesinde daha önce yapılan çalışmanın örneklemini oluşturan 450 üniversite öğrencisi de araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın sonucunda ilişkili özerklik alt ölçeği ve genel ölçeklerin değişik örneklem gruplarında benzerlikler göstermesinin yanı sıra farklılıklar da gösterdiği bulunmuştur. Cinsiyet açısından bakıldığında üniversite grubunda kızlarda ayrışmanın (AY), liseli erkeklerde çatışmasız özerkliğin (ÇAT), çalışan grup erkeklerinde ise duygusal özerkliğin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Karadayı (1998) yaptığı çalışma sonucunda Türk kültürüne uygun olarak geliştirilen İlişkili Özerklik Ölçeğinde, ayrışma, kendine güven, davranışsal özerklik, duygusal özerklik, tutum ve davranışlarda özerklik alt ölçeklerini adlandırdığı “özerklik” faktörü ve çatışmasız özerklik, ilişkililik alt ölçeklerinden oluşan “Çatışmasız ilişkililik” faktörü olmak üzere iki faktör belirlemiştir (akt. Harlak 2012).

İmamoğlu (1998) yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin benlik kurgusu gelişimini incelenmiştir. Çalışmaya 75’i kadın, 42’si erkek olan toplam 117 üniversite öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların benlik kurgularını ölçmek için “Dengeli Bütünleşme ve Ayrışma Ölçeği” kullanılmış, benliği özerklik ve İlişkisellik boyutlarıyla incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda kişilerin hem bireyleşme hem bütünleşme eğilimi olduğunu bulunmuştur.

İmamoğlu’ nun (2003) 150 kadın, 123 erkek toplam 273 üniversite öğrencisi ile yaptığı başka bir çalışmada “Dengeli Bütünleşme ve Ayrışma Ölçeği” kullanılmış, bireysellik ve ilişkililik arasında olumsuz ilişki bulunamamıştır. Bu çalışma ile bireyleşme ve ilişkiselliğin zıt kutuplar olmadığı, birbirini tamamlayan boyutlar olduğu gösterilmiştir.

Gezici ve Güvenç (2003) yaptıkları çalışmada kadınların benlik kurgularının çalışma durumlarına ve yaşlarına göre değişip değişmediği incelemiştir. Çalışmaya orta sosyo-ekonomik düzeyden olan 60 ev hanımı, 69 vasıfsız iş 88 uzman iş statülerinde çalışan 217 kadın katılmıştır. “Dengeli Bütünleşme ve Ayrışma Ölçeğinin” kullanıldığı çalışmanın sonuçlarına göre uzman bir işte çalışan kadınların benlik gelişimlerinde

özerkleşme ve bireyleşme eğilimi diğer kadınlara göre daha yüksektir. Çalışılan işin niteliğinin ise özerkleşme eğiliminde artması ile ilişki bulunmuştur. Yaşlara bakıldığında ise genç yetişkin kadınların benlik gelişiminde bireyleşme- özerkleşme eğilimi yetişkin kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Yetişkin kadınların duygusal bütünleşme ve İlişkisellik eğilimi genç yetişkin kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre kadınların çalışma durumu ve yaş gruplarının benlik kurgusuna göre farklılaştığı gösterilmiştir.

Karakitapoğlu-Aygün'ün (2004) yaptığı çalışmada orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden üniversite öğrencilerinin benliklerini nasıl tanımladıklarını araştırmıştır. Ayrıca benlik kurgusu, kimlik ve duygusal iyilik hali (emotional well being) arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmaya 109 kadın, 96 erkekten oluşan 205 üniversite öğrencisi katılmıştır. Çalışmanın sonucunda bu kişilerin kendilerini toplulukçu ya da karşılıklı bağımlı olarak değil de bağımsız ve ilişkisel-karşılıklı bağımlı olarak tanımladıkları bulunmuştur. Cinsiyet farklılıklarına da bakılan bu çalışmada kadınların erkeklere göre kendilerini daha fazla bireysel ve daha az geleneksel terimlerle tanımladıkları bulunmuştur.

Güler (2004) yaptığı çalışmada geleceğe ilişkin tutumlar ile benlik kurguları arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini 170 kadın, 125 erkek toplam 295 üniversite öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların benlik tipini belirlemek için “Dengeli Bütünleşme ve Ayrışma Ölçeği” kullanılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda dengelenmiş ayrışma-bütünleşme benlik tipindeki (ilişkisel bireyleşme) katılımcılar, dengelenmemiş tipteki katılımcılara kıyasla gelecekte daha olumlu beklentilere sahip oldukları bulunmuştur. Ayrıca bu bireylerin geleceğe daha az kaygılı, daha çok olumlu ve daha odaklanarak baktıkları; gelecek için daha planlayıcı bir yönetime sahip oldukları bulunmuştur.

Tuncer (2005) çalışmasında benlik kurguları ile liderlik tipi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Katılımcıların benlik kurgularını belirlemek için Kağıtçıbaşı'nın (2000) “Aile Bağlamında Benlik Ölçeğini” kullanmıştır. Araştırmanın örneklemini üniversite öğrencileri ve çalışanlardan oluşan iki gruptan oluşmuştur. Çalışmaya 284 kadın, 183 erkek toplam 467 üniversite öğrencisi ve 102 kadın, 127 erkekten oluşan toplam 230 çalışan katılmıştır. Yapılan çalışmanın sonuçlarına göre katılımcıların tümünün bireycilik ve ilişkililik değerleri ile babacan liderlik tipine yönelik tutumları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Dost (2006) yaptığı çalışmada Kağıtçıbaşı' nın (1996) tanımladığı özerk benlik, ilişkisel benlik ve özerk-ilişkisel benlik kurguları ile önemli yaşam olayları anlatımında kullanılan duygu dili arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın örneklemini farklı yaş gruplarından oluşan 40 kadın ve 40 erkek oluşturmuştur. Yapılan çalışmanın sonuçları benlik kurguları ile duygu dilinin ilişkili olduğunu, kişilerin özerklik düzeyleri arttıkça duygularını tanımlarken daha soyut ifadeler kullandıkları, ilişkisellik düzeyleri arttıkça duygularını tanımlarken daha somut ifadeler kullandıklarını göstermiştir. Demografik değişkenlerle ilgili olarak kadınların özerk ilişkisel benlik ölçeğinde erkeklerden anlamlı düzeyde puanlarının daha yüksek olduğu, yaşın ise benlik kurguları ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığı bulunmuştur.

Tamar ve ark (2006) yaptıkları çalışmada Türk ergenlerinin ayrılma-bireyleşme gelişimini incelemişlerdir. Çalışmaya İzmir'de bulunan ve seçkisiz olarak seçilen üç liseden 14-18 yaş arası 618 öğrenci katılmıştır. Çalışmanın sonucunda Türk ergenlerinin ayrışmaya önem vermelerinin yanı sıra bağlılığa ve kişilerarası yakınlığa da önem verdikleri bulunmuştur. Ayrıca kırsal kesimde yaşayan ergenlerin kentli akranlarına göre daha fazla ayrılık kaygısı yaşadıkları ve ailelerinden, öğretmenlerinden ve arkadaşlarından daha fazla yakınlık bekledikleri gösterilmiştir.

Ercan (2008) çalışmasında genç yetişkinlerin aşk biçimleri, ilişki süreleri ile benlik kurguları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın örneklem grubu Ankara ilinde yaşayan ve karşı cinsle ilişki deneyimi bulunan 24-30 yaşlarındaki 590 bireyden oluşmaktadır. Katılımcıların benlik kurgularını belirlemek için "İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği" kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda içinde yaşanılan toplumsal bağlamın bireylerin hem aşk biçimlerinin hem de benlik tiplerinin şekillenmesinde etkili olduğu, bireylerin aşk biçimlerinin benlik kurgularına göre farklılık gösterdiği belirtilmiştir. Sonuçlar; tutkulu aşk toplulukçu benlik tipinde daha düşük, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk ise bireyci benlik tipinde daha düşük olduğunu göstermiştir. Çalışmanın sonucunda, daha gelenekçi ve grup etkisine açık olan toplulukçu benlik tipine sahip olan bireylerin, toplumdan çok bireylerin kendi isteklerine odaklandıkları tutkulu aşk tipinden düşük puan almalarının; daha çok kendi kişisel ihtiyaçlarının ön planda olduğu bireyci benlik tipine sahip olan bireylerin ise pragmatizmin (mantıklı aşk), bağımlılığın (sahiplenici aşk) ve özverinin (özgeci aşk) ön planda tutulduğu

aşk biçimlerinden düşük puan almaları hem benlik tipine hem de aşk biçimlerine yönelik varsayımları ile tutarlı olduğu belirtilmiştir.

Özdemir'in (2009) çocuk yetiştirme stilleri, ana babanın eğitimi ve ailenin gelir düzeyi ile ergenlik döneminde özerk-ayrık, bağımlı-ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu gelişimi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın örneklemi Ankara'da, yaşları 15-19 arasında değişen ve alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden 1133 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışmada ergenlerin benlik kurgularını belirleyebilmek için "Aile Bağlamında Benlik Ölçeği" kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, sosyoekonomik etmenlerin ve ana babanın kullandığı çocuk yetiştirme stillerinin ergenlerin benlik kurgularının gelişiminde rol oynadığı belirtilmiştir. Ana-babaları otoriter olan ergenlerin bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu puanları, izin verici olanlara göre daha yüksek bulunmuş; bu bulgunun itaate yönelik çocuk yetiştirme biçiminin Türkiye' deki geleneksel yapıya uygun olduğu belirtilmiştir. Ebeveynleri açıklayıcı otoriter ve otoriter olan ergenlerin özerk-ilişkisel benlik kurgusu puanları izin verici stile göre daha yüksek bulunmuştur.

Kulaksız (2011) yaptığı çalışmada ebeveynlik, benlik gelişimi ve olumlu ergen gelişimi arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmanın örneklemi İstanbul' da bulunan düşük sosyo ekonomik düzey ve yüksek sosyoekonomik düzeyi temsil eden iki liseden seçilmiştir. Araştırmaya 142 kız, 152 erkek olmak üzere 294 lise öğrencisi katılmıştır. Çalışmanın bulguları özerk-ilişkisel benliğin, ebeveynin kontrol davranışı ve olumlu ergen gelişimi arasında, aracı bir rolü olduğunu göstermiştir. Ayrıca ebeveynin kontrol davranışının özerklik gelişimini ve özerk-ilişkisel benliği etkilediği ancak ilişkisellik gelişimini etkilemediği; ebeveynin sıcaklık davranışının hem özerkliği hem de ilişkiselliği etkilediği ancak özerk-ilişkisellik üzerinde bir etkisi olmadığı gösterilmiştir. Olumlu ergen gelişiminin ilişkisellik ve özerk-ilişkiselikten etkilendiği ancak olumlu ergen gelişimi üzerinde özerkliğinin etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır.

1.2. İntihar ve Önemi

Durkheim (1986) bir kişinin kendi iradesi ile gerçekleştirdiği davranışının olumlu ya da olumsuz doğrudan ya da dolaylı sonucu olarak ortaya çıkan her türlü ölüm olayını intihar olarak tanımlamıştır. İntihar davranışı ise intihar bilimcileri tarafından intihar olgusunu ve intihar girişimlerini içinde barındıran insanın kendi yaşamına kendi elleriyle

son vermesi yönündeki düşünce ve girişimleri de kapsayan geniş bir kavram olarak ele alınmaktadır (Eskin 2007). İntihar denilince akla yalnızca ölümle sonuçlanmış olaylar geliyor olmasına karşı intihar davranışı düşünceyle başlayan ölümle sonlanan bir davranış örüntüsü ve süreci olarak anlaşılmaktadır. Bu davranış örüntüsü intihar düşüncesi, intihar girişimi ve tamamlanmış intihar olarak ele alınmaktadır. İntihar düşüncesi bireyin kendini öldürmeyi düşünmesi ve bu yönde ölüm planı yapması, intihar girişimi bireyin kendini öldürme amacıyla davranışsal girişimde bulunması, tamamlanmış intihar ise bireyin kendini öldürmesi olayı olarak tanımlanabilir (Eskin 2003).

İntihar davranışı günlük yaşam stresine karşı tepki veren bireylerden, yoğun ruhsal sıkıntıları olan hastalara kadar oldukça geniş bir popülasyonda görülebilir. Bu durum intiharı bir kavram olarak anlama ve tanımlamayı güçleştirdiği gibi, bu geniş popülasyonu tanıma ve intiharı açıklayacak faktörleri belirlemedeki güçlükleri de beraberinde getirmektedir (Palabıyıkoglu ve Şendağ 2008).

Yaklaşan bir intiharın habercisi olabilen intihar girişimleri bazen çevrede bir değişiklik isteğini bazen saldırganlığı bazen de üstesinden gelinemeyen bir acıyı veya sıkıntıyı dışa vurmanın yani yardım arayışının farklı bir dille ifade şekli olabilmektedir (Alptekin ve ark 2006). İntihar girişiminde bulunan bireylerin önemli bir kısmının aslında ölmek istemedikleri, yaptıkları davranışının yalnızca bir yardım çağrısı olabileceği söylenmektedir (Özgüven ve ark 2003). Koruyucu ruh sağlığı hizmetleri dahilinde intihar davranışlarının ele alındığı bir çalışmada bu kişilerin büyük çoğunluğunun aslında sorunları ile baş edebilmek için yardım aradıkları, ancak beklenen yardımı bulamadıkları noktada yardım arayışlarını dramatik, dikkat çekici bir davranışla yani intihar girişimi ile ifade ettikleri belirtilmiştir (Özgüven ve Sayıl 2011).

Birçok ülkede artan intihar oranları intiharın önemli bir halk sağlığı sorunu olduğunu göstermektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine bakıldığında her yıl yaklaşık 1 milyon kişi intihar sonucu hayatını kaybetmekteyken yaklaşık 10 ila 20 milyon kişinin intihar girişiminde bulunduğu bildirilmektedir (DSÖ 2000). Ayrıca Dünya Sağlık Örgütü'ne göre intihar ilk on ölüm nedeni arasında gösterilerek tüm ölümlerin yaklaşık olarak % 0.9'u intihar sonucunda meydana gelmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu, ülkemizde intihar oranının giderek arttığını, son 30 senede intihar edenlerin sayısının yüzde 440 artmış olduğunu göstermiştir (TÜİK 2010).

Bu verilere bakıldığında Türkiye'nin son yıllarda intihar oranı ile birçok ülke arasında önemli bir yerde bulunduğu görülmektedir. Özellikle 2001 senesinden sonra Türkiye'deki intihar vakalarında ciddi bir artış olduğu söylenilebilir. Yıllık istatistiklere göz atıldığında 90'lı yılların sonlarında senelik intihar vakalarının sayısı yaklaşık 1800 iken, 2010 yılında bu sayının 2933 kişiye çıktığı rapor edilmiştir (TÜİK 2010). Son 10 senede Türkiye'de yaklaşık 27 500 kişi intihar sonucu hayatını kaybetmiştir (TÜİK 2011).

İntihar davranışını anlamak ve tahmin etmek oldukça karmaşık ve güç bir iştir. Bazı yaklaşımlara göre demografik değişkenler, psikiyatrik semptomlar, sosyal destek ve günlük yaşam stresi gibi durumsal faktörler birlikte değerlendirilmelidir (Packman ve ark 2004). İntihar davranışının görülme sıklığı ve bu sıklığı etkileyen sosyodemografik değişkenler değiştirilemeyecek nitelikte olup genel risk faktörü sayılmaktadır. İntihar davranışının düşünce, girişim ya da ölümle sonlanmış olup olmamasına, cinsiyete, yaş gruplarına, içinde yaşanılan topluma ve coğrafyaya, ait olunan etnik gruba, dini inanca göre değişkenlik gösterdiği yapılan çalışmalarda belirtilmiş olmasına rağmen (Özguven 2008a, Özguven 2008b), intihar riski olan bireyleri ana bir çerçeve içine alması açısından önem taşımaktadır.

İntihar davranışının yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında küçük yaşta intihar eden kişilerin sayısının her geçen yıl arttığı, intihar vakalarında yaş grubunun giderek daha altlara indiği görülmektedir (TÜİK 2011). İletişim araçlarının yaygınlaşması, yaşanan savaşların, ekonomik kriz nedeniyle intihar eden ya da girişimde bulunan insanların, terörizm haberlerinin her an gündemde olması küçük yaşlardaki çocukların bu tür haberler içinde büyümelerine neden olmaktadır. Bunun gibi nedenlerden dolayı çocukların henüz küçük yaşlardan itibaren hayatını kaybedenlerle ya da intihar eden kişilerle dolu olan gündemle medya aracılığı ile her an karşı karşıya kalmaları, çocukların çok küçük yaşlardan itibaren "ölüm" olgusuyla tanışmalarına neden olmaktadır.

Çocuk ve ergenlerde intiharlar ölüm nedenleri arasında ikinci veya üçüncü sırada yer aldığı söylenilmektedir (Nelson ve Crawford 1990: akt Kerimoğlu ve Kartal 2008). TÜİK' e göre (2011), intihar edenler arasında 14 yaş ve altı çocuklarda intihar oranı kızlar için % 7.24, erkekler için % 2.40'tır. Tüm dünyada ve Türkiye' de intiharın her yaş grubunda görüldüğü ancak son yıllarda 15-24 yaş grubu arasında diğer yaş gruplarına göre intihar oranının daha çok arttığı gözlenmektedir. 15-19 yaş arasında intihar oranlarının

kızlarda erkeklere kıyasla daha fazla olduğu belirtilmektedir (Özgüven ve Sayıl 2003, Spirito ve Esposito-Smythers 2006). Lee ve ark (2007) göre 18-34 yaş grubunda yer alan bireylerin intihar davranışı olasılığı 35 yaş üstü bireylerden daha yüksektir.

Yapılan pek çok çalışma yaş ilerledikçe intihar davranışının azaldığını (Batıgün 2005), ancak yaşlılıkta fizyolojik sorunlarla birlikte ortaya çıkan ruhsal problemlerin olduğu, yaşlılıkta gençlere göre umutsuzluk ve depresyonun daha çok yaşandığı, bunun sonucunda da intihar düşüncesi, intihar girişimi ve ölme isteğinin sık görüldüğü söylenilmektedir (Turan 2008). Yaşlı depresyon hastalarıyla yapılan bir çalışmada hastaların intihar düşüncesi, intihar girişimi ve ölme isteği araştırılmış %39.2 ölme isteğinin, %1.5 intihar düşüncesinin ve %4.6 intihar girişimi olduğu bulunmuştur (Özel-Kızıl ve ark 2007). Bakıldığında gençlerde intihar girişimi tamamlanmış intihara göre daha sıkken, yaşlılarda intihar girişimi gençlerde görüldüğü kadar görülmemekle birlikte girişimin ölümle sonuçlanma olasılığı daha yüksektir (Özgüven 2008a).

Cinsiyet ve intihar ile ilgili alanyazına bakıldığında intihar girişimi ve intihar düşüncesi açısından kadınların erkeklere göre daha fazla intihar düşüncesi ve girişimi olduğu belirtilmiştir (Sayıl ve Devrimci 2003, Ajdacic-Gross ve ark 2006, Yamamura ve ark, 2006, Eskin ve ark 2007, Lee ve ark 2007, Öncü ve Akça 2012;). TÜİK (2010) verilerine bakıldığında intihar eden 2933 kişinin 2073'ünün erkek, 860'ının kadın olduğu görülmüştür. Bu verilere bakıldığında tamamlanmış intihar oranı erkeklerde kadınlara göre daha fazladır (TÜİK 2010). Alptekin ve ark (2006) Adıyaman'da yaptığı bir çalışmada belirlenmiş bir süre içerisinde toplam 210 intihar girişiminin olduğu, intihar girişimlerinin 59'unun erkekler (%28.10), 151'inin ise kadınlar (%71.90) tarafından gerçekleştirildiği ayrıca her iki cinsiyet açısından intihar girişimleri 15-24 yaş grubunda yoğunlaştığı bulunmuştur. Bekarların oranı hem erkeklerde (%77.97), hem de kadınlarda (%58.28) yüksek olduğu ancak kadınlarda evli olanların oranı (%41.72) erkeklere (%22.03) göre daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi Acil Servisinde yapılan başka bir çalışmada bir yıl süre ile intihar girişiminde bulunan çocuk ve ergenlerin sosyodemografik özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre intihar girişiminde bulunan 121 kişinin 100'ünün kadın (%82.6), 21'inini erkek (%17.4) olduğu belirtilmiştir (Gökçen ve Köylü 2011). Genel olarak bakıldığında kadınlarda ve gençlerde intihar düşüncesi ve intihar girişimi daha sık görülürken tamamlanmış intihar için bekar, yaşlı ve erkek olmanın risk faktörü sayıldığı söylenilebilir (Nock ve ark 2008).

İntihar davranışı ve medeni durum değerlendirildiğinde yapılan çalışmalarda evliliğin koruyucu bir faktör olduğu ve intihar riskini önemli ölçüde azalttığı bulunmuştur. Bekarlarda görülen intihar oranının evlilere kıyasla, boşanmış ya da dul kalmış kişilerde görülen intihar oranının hiç evlenmeyenlere kıyasla daha yüksek olduğu söylenilmektedir. Özellikle erkekler için evli olmanın koruyucu olduğu ve erken yaşlarda dul kalmış olmanın intihar için yüksek risk faktörü olduğu belirtilmiştir (Luoma ve Pearson 2002, Mosocco ve ark 2008, Corcoran ve Nagar 2009). Benzer olarak yapılan çalışmalarda erkekler için dul kalmanın, kadınlar için ise hiç evlenmemiş olmanın intihar için risk faktörü sayıldığı bulunmuştur (Masocco ve ark 2009, Smith ve ark 1988).

İntihar riski açısından değerlendirildiğinde ruhsal hastalıkların önemli rolü olduğu düşünülmektedir. Depresif bozukluğun DSM IV TR' ye göre tanı ölçütlerinden biri de intihar düşüncelerinin olmasıdır ve genellikle depresif bozukluk intihar düşünceleri ile birlikte seyrettiği görülmüştür. Ağır depresif bozukluğu olan bireylerin intihar riskinin yüksek olduğu söylenilmektedir (Sayıl ve Berksun 1998). Anksiyete bozukluklarının diğer ruhsal bozukluklarla eş tanı aldığına, intihar davranışı üzerinde etkili olduğu (Hawgood ve Leo 2008) ve başta depresif bozukluk olmak üzere, alkol ve madde bağımlılığı, psikotik bozukluklar, yalnızlık ve yaşlılığın önemli risk faktörleri olduğu söylenilmiştir (Odağ 2002). Ülkemizde intihar düşünceleri ve girişimlerini yordayan ruh sağlığı sorunlarını belirlemek amacıyla ergen grubu ile yapılan bir çalışmada kendini öldürmeyi düşünen ve öldürmek için girişimde bulunan gençlerde böyle düşünmeyen ve girişimde bulunmayanlara göre daha fazla ruhsal sorunlarının olduğunu bulunmuştur (Eskin 2000).

İntihar yöntemi açısından değerlendirildiğinde intihar davranışı olan bireylerin seçimlerinde kişinin ruhsal yapısı, cinsiyeti, yaşı ve toplumsal değerleri etkili olduğu görülmektedir. İntihar girişiminde bulunan kişilerin en sık tercih ettiği yöntem ilaçla kendini zehirleme olduğu bilinmektedir. Acı vermemesi, ulaşılabilir olması nedeniyle bu yöntemin tercih edildiği söylenilebilir. Kullanılan ilaçlar arasında Analjezikler ve Psikotropik ilaçlar başta gelmektedir. Analjezikler kullanılarak intihar girişiminde bulunma kadınlarda erkeklere kıyasla daha fazla görülmektedir (Özgüven ve Sayıl 2003). Dünya'da yaygın olarak uygulanan intihar girişimi yöntemleri ilaç alma, ası, yüksek yerden atlama, bilek damarlarını kesme, ateşli silah ile kendini vurmaktır (Odağ 2002). 2001–2011 yılı Türkiye istatistik kurumunun verilerine bakıldığında Türkiye'de intihar edenlerin %51,9'unun kendini asarak intihar ettiği görülmüştür. En sık kullanılan diğer yöntemler sırasıyla;

ateşli silahlar kullanmak (%26), yüksekten atlamak (%10), kimyevi yöntemler kullanmak (%5.3) olarak sınıflandırılmıştır (TÜİK 2011). Bu verilere bakıldığında ülkemizde tamamlanmış intihar için en çok kullanılan yöntemin ası olduğu görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine bakıldığında Ajdacic-Gross ve ark (2008) uluslararası yaptığı çalışmada erkeklerin ası yöntemini kadınların ise kendini zehirleme yöntemini tercih ettikleri rapor edilmiştir.

1.2.1. İntiharı Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar

İnsanın kendisini niçin öldürdüğünü anlamak için hem ülkemizde hem yurt dışında birçok çalışma yapılmaktadır. İntiharı tek bir kategoride değerlendirilerek anlamaya çalışmak indirgeyici bir yaklaşıma yol açacaktır. Çünkü intiharın; biyolojik, psikolojik, sosyolojik, epidemiyolojik ve kültürel olarak farklı boyutlarda ayrı ayrı ele alınması gerektiği bilinmektedir. Bireyin olumsuz bir yaşam olayı ile karşılaştığında durumla bas etme süreci, kendisiyle, çevresiyle ve toplumla barışık yaşama çabası ve bunlar arasındaki dengesizlik hayatına son verme düşüncesini gündeme getirebilmektedir (Özkan ve Direk 2007).

1.2.1.1. Psikolojik Yaklaşımlar

1.2.1.1.1. Psikodinamik Kuram

Freud intiharı daha çok yas ve depresyon süreci ile ele almıştır. Gerçek bir nesnenin kaybı ile yas süreci yaşanırken, ikircikli duygular ile beslenen ve içe alınan sevgi nesnesinin kaybı ile depresyon süreci başlar (Freud, 1917). Kişinin öfke, kızgınlık ve hayal kırıklığı gibi duygularının gerçek nesneye değil de, kişinin kendine yönelmektedir (Eskin 2003). Dışa vurulmayan bu duyguların kişinin kendisine yöneltmesindeki en önemli etmen olarak id, ego ve süperego arasındaki çatışma olarak görülmektedir. Yapısal modelden sonra Freud, intiharı “sadistik bir üstbenlik tarafından benliğin kurban edilişi” olarak yeniden tanımlamıştır (Özkan ve Direk 2007).

1.2.1.1.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramına göre intihar davranışı da dahil olmak üzere bütün davranışlar sosyal öğrenme yoluyla oluşmaktadır. Büyümekte olan çocuklar çevresindeki kişileri gözler, model olarak seçer ve kendi davranış repertuarı bu şekilde oluşur. İntihar eden, intihar girişiminde bulunan ya da intihar planları yapan kişilerin çevrelerinden bu davranışı öğrendikleri söylenilmektedir. Stresli bir yaşam olayıyla karşılaşan, sorunlarını çözmek için bir çıkış bulamayan kişilerin daha önce öğrendikleri intihar davranışlarını repertuarından çağırmaları söz konusu olmaktadır. Ayrıca intihara karşı kültürel tutumların ve bireyin intihar amacı ile kullanacağı araçların erişilebilirliğinin belirleyici olduğu söylenilmektedir (Eskin 2003).

İntihar eden kişilerin ailelerinde intihar davranışlarının, ailelerinde intihar davranışı olmayanlardan daha çok olması, bu davranışın öğreniliyor ya da taklit ediliyor olabileceği akla getirmektedir. “Werther etkisi” olarak da bilinen ve bir dönem Avrupa’ da intihar oranlarının artmasına neden “Werther’in Acıları” kitabı intihar davranışının öğreniliyor olabileceğine kanıt olarak gösterilmektedir (Eskin 2003). 1774 yılında Goethe tarafından yazılan romanın piyasaya çıkmasının ardından Almanya sokakları bir “Werther salgınına” uğramış, ortalık mavi ceket, sarı pantolon giyen duygulu gençler tarafından istila edilmiş; ayrıca aynı dönemde pek çok intihar vakası ile karşılaşmıştır.

1.2.1.1.3. Kişilik Treytleri Kuramı

Kişilik özellikleri kuramcıları tarafından tamamlanmış intihar ve intihar davranışlarının nörotizm, psikotizm, içedönüklük, duyarlılık, bağımlılık ve olumsuz bakma (cynicism) kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu söylenilmektedir. Bu konuda en çok çalışma yapılan iki kişilik özelliği dürtüsellik ve mükemmeliyetçilik olarak gösterilmektedir (Windfuhr ve Kapur 2011). Ayrıca intihar davranışının, kişilik özelliği ve psikiyatrik sorunların birlikte görülmesi ile ortaya çıktığı söylenilmekte, yapılan araştırma sonuçlarına göre özellikle dürtüsellik ve anksiyetenin veya agresyonun düzenlenememesini kapsayan kişilik özelliğinin intihar davranışları için risk faktörü sayılabildiği belirtilmektedir. Türkiye’de psikiyatri hastalarında intihar girişimi ile Cloninger’in kişilik boyutlarının mizaç ve karakter arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmada yenilik arama mizaç boyutunun intihar girişimi olan hastalarda yüksek, olmayanlarda ise düşük puanlar aldığı belirtilmiş, dürtüsellik ve yenilik arama mizaç boyutunun bir bileşeni olduğu söylenilmiştir

(Arkar 2010). Mükemmeliyetçi kişilik özelliği açısından bakıldığında, mükemmeliyetçi kişinin bir insanın sınırlarını aşacak düzeyde kendinden ve çevresinden beklentileri yüksektir. Dolayısı ile çoğu beklenti kaçınılmaz başarısızlık getirir. Bu durum kişide mutsuzluk ve öz saygı yitimine neden olur. Bir sorunla karşılaşıldığında intiharı düşünen kişilerin öz saygı düzeyleri intiharı düşünmeyen kişilere göre daha düşük olduğu belirtilmiştir (Eskin 2003).

1.2.1.1.4. Schneidman'ın İntihar Kuramı

İntiharla ilgili önemli çalışmaları olan Schneidman intihara psikolojik acının neden olduğunu savunmaktadır. Bir kişi tarafından psikolojik acı dayanılmaz olarak kabul edildiği noktada intiharin oluşacağını ifade eden Schneidman (1985) suçlu ya da depresif hisseden ya da ezici bir bilinçaltı öfkeye sahip bir kişinin bozulmuş olan benliğinin çözüm bulmaya yönelik davranışını intihar olarak tanımlamıştır (Leenaars 2010). Leenaars (1988), Schneidman'ın intihar teorisini 10 maddede özetlemektedir (akt: Atlı 2007).

1. Kişi dayanılmaz acısına ve bundan nasıl kaçacağına odaklanır.
2. Kişi yetişkinliğinde bir travma geçirir.
3. Ölüm, kişiye dayanılmaz olan yalıtılmışlık ve rahatsızlık durumunu çözme imkanı tanıyarak bir çözüm sağlar.
4. Kişi tüm bilinçli yaşantısına son vermeyi arzulamaktadır ve bu amacını başarmaya çalışmaktadır.
5. Kişi yıkıma uğrar; kendisini reddedilmiş, başarısız ve umutsuz hisseder.
6. Kişi çelişkili duygular, istekler ve davranışlar arasında kararsız kalır.
7. Kişi yoğun duyguları ve çelişkili mantığı ve algıları ile kendisini zehirler.
8. Kişi sahneden çekilmek, uzaklaşmak, gitmek ve yok olmak ister.
9. Kişi yaşamını kısaltan davranış örüntüleri sergiler.
10. Kişinin iletişimleri bilinçaltı psikodinamik implikasyonlara sahip olmaya başlar.

1.2.1.1.5. Umutsuzluk Kuramı

Umutsuzluk, bireyin hedeflerine ulaşabileceklerine dair düşük beklenti, kişisel boşluk hissi eşliğinde düşük motivasyon ve geleceği sadece olumsuz sonuçlar doğuracağı inancı içeren bilişsel durumdur (Spirito ve Esposito-Smythers 2006). İntiharın en sık görüldüğü ruhsal bozuklukların başında Majör Depresyon yer almaktadır. Yapılan çalışmalara göre majör depresyon ile birlikte intihar oranı %6-15 olarak saptanmıştır (Möler ve Grunz 2000, Mann 2002). Depresyonu olan kişilerin geleceğe umutsuz bakabildiği hatta yaşamlarından bir beklentilerinin olmadığı; bunun yanı sıra intihar eden ya da intihar girişiminde bulunan birçok bireyin depresif bozukluk tanısı olduğu bilinmektedir. Gelecek ile ilgili beklentilerin azalması ya da hiç olmaması anlamına gelen umutsuzluk, depresyonu olan kişilere intihar ettiren temel öge olarak görülmektedir (Eskin 2003).

Yapılan birçok çalışmada hem depresyonun hem umutsuzluğun intihar eğilimi ile ilişkili olduğu, umutsuzluk kontrol edildiğinde intiharla depresyon arasındaki ilişkinin ortadan kalktığı ve intiharın depresyondan ziyade umutsuzluk ile ilişkili olduğu rapor edilmiştir (Beck ve ark 1974, 1979, 1989, Baumeister 1990). Hong Kong'da ve Amerika'da yapılan kültürlerarası bir çalışmada her iki kültürde de bilişsel değişkenler içinde umutsuzluğun intihar düşüncesi ile arasında güçlü bir ilişki olduğu, umutsuzluk kontrol edildiğinde intihar düşüncesinin de ortadan kalktığı bulunmuştur (Stewart ve ark 2005).

1.2.1.1.6 Kaçış Kuramı

Kaçış kuramını geliştiren Baumeister (1990) intiharı kişinin kendi benliğinden ve dünyadan kaçma davranışı olarak tanımlamıştır. Kaçış kuramında bireyde intihar fikir ve davranışının nasıl ortaya çıktığı, mantıksal bir çerçeve içine alınarak altı aşamada açıklanmaktadır.

Birinci aşamada kişi var olan koşullarının gerek kendisinin gerekse çevresindeki kişilerin koyduğu standartları karşılamadığı inancı içindedir. Bu inanç gerçekçi olmayan yüksek beklentiler ya da son dönem yaşadığı sorunlar veya stresli yaşam olayları sonucu ortaya çıkabilir. Yüksek beklenti içinde olan bir kişinin stresli bir yaşam olayı ile

karşılaşması beklentileri düşük olan bir kişiye göre intiharı düşünme olasılığı daha yüksektir. Bu aşamada birey kendini yetersiz olarak algılamaktadır.

İkinci aşamada birey gerçekçi olmayan yüksek beklentilere ulaşamamasının ya da son dönem yaşadığı olumsuz yaşam olaylarının nedeni olarak kendini görür ve kendini suçlamaya başlar. Bu durum bireyin benlik değerinin düşmesine neden olur. Kişinin kendisini suçlaması intihar eğilimli kişilerin özelliği olan değersizlik ve reddedilme duygularını besler. Yaşanılan olumsuz yaşam olaylarını kendi yetersizliğine atfeden kişilerde depresyon, umutsuzluk ve intihar düşüncelerinin daha yaygın olduğu bilinmektedir.

Üçüncü aşamada yaşanan hayal kırıklıklarının tüm sorumluluğunu kendine atfetmesi nedeniyle kişi kendini yetersiz, çirkin, suçlu algılamaya başlar. Dikkatini olumsuz bir kendilik üzerine yoğunlaştıran bireyin ne ölçüde mükemmeliyetçi olduğu önemlidir. Mükemmeliyetçilik, beklentilerin oldukça yüksek olmasından kaynaklanan sürekli hedefin gerisinde kalmayı ortaya çıkarmaktadır.

Dördüncü aşamada olumsuz olaylara odaklanan benliğin sürekli kendini suçlayarak kaygı veya depresyon gibi duyguların ortaya çıkmasına neden olur.

Beşinci aşamada bireyin iç dünyasındaki anlamlılık ve bütüncüllüğün zayıflamasına neden olan bilişsel bir yıkımın olduğu söylenilmektedir. Olumsuz duyguduruma eklenen bilişsel yıkımla birlikte 3 temel bileşen ortaya çıkmaktadır:

- Sadece şüana odaklanan dar zaman algısı oluşur.
- Kısa dönemli amaçlara yönelik davranışta bulunma.
- Anlık hareketler ve duygulara odaklanma.

Bütün bu bileşenler bir araya geldiğinde ortaya umutsuzlukla beraber bu durumdan bir an önce kurtulma arzusunu ortaya çıkarır.

Altıncı aşamada kaçış teorisi kişiyi intihara yönelten dört sonucun olduğunu söylemektedir:

- İnsanların kendini öldürmesini önleyecek düzeyde olan iç engellerinin yok oluşu.

▪ Kişinin kendini karşılaştığı sorunları çözemez olan çaresiz biri ya da yaşadığı olaylar üzerinde hiçbir etkisi olmayan kurban olarak görmesi.

▪ Yaşadığı güçlü olumsuz duyguları bastırarak hiçbir şey hissetmez hale gelme durumu.

▪ Kişide diğer insanlara göre daha fazla işlevsel olmayan tutum ve bilişsel katılık gibi rasyonel olmayan bilişlerin ortaya çıkması.

Kaçış teorisini ayaktan hasta takip edilen hastalar üzerinde test eden Dean ve Range (1999) teoriyi destekler bulgular elde etmiştir. Çalışmanın bulgularına göre mükemmeliyetçilik ile depresyon, depresyon ile umutsuzluk, umutsuzluk ile intihar düşüncesi ve yaşama nedenleri, yaşama nedenleri ile intihar düşüncesi arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır. Son yıllarda intiharı anlama ve insanları intihara iten süreci adım adım incelemesi açısından oldukça kapsamlı ve açıklayıcı olan kaçış kuramının en çok eleştiri aldığı nokta kuramın sosyokültürel değişkenlerin hesaba katılmadan oluşturulmuş olmasıdır.

1.2.1.2. Sosyolojik Yaklaşımlar

İntiharı toplumsal bir olgu olarak ele alan Fransız sosyolog Emile Durkheim (1986) bu düşünceye kanıt olarak toplumların kendine özgü olan “toplumsal intihar oranı” olduğunu söylemektedir. Toplumsal dönüşüm ya da olağan dışı bir durum olmadığı sürece bu oranın değişmediğini belirten Durkheim teorisini iki ana boyuta dayandırmaktadır. Bu boyutlardan ilki olan sosyal bütünleşme, bireyin toplum içinde yer aldığı rollerle, katıldığı toplumsal etkinlikler ya da duygusal etmenlerle kendisini toplumun bir parçası olarak görmesi veya toplumdaki bireylerin birbirine ne kadar bağlı olduklarının derecesi olarak ele alınmaktadır. İkinci boyut olan toplumsal düzenleme, toplumun kurallarının, normlarının ve değerlerinin gücü ile bireyin rasyonel olmayan arzu ve isteklerinin düzenlenmesi olarak adlandırılmaktadır.

Toplumsal intihar oranını dinsel bağlılık, evlilik, aile yaşamı, siyasal ve ulusal bağlar şeklinde tanımladığı toplumsal etkenlerin belirlediğini öne süren Durkheim toplumsal etkenler ile intihar arasındaki ilişkiyi inceleyen Durkheim dört ayrı intihar

türünden bahsetmiştir. Bunlar bencil intiharlar, elcil intiharlar, kuralsızlık intiharları ve ölümcül intiharlardır.

Bencil intihar, Sosyal bütünleşmenin düşük olduğu, bireyin toplumsal çevresiyle bütünleşmemesi sonucu ortaya çıkan intiharlardır. Durkheim bu bağlamda dinsel inançları birbirleriyle karşılaştırmış toplulukçu yaşamla daha kolay bütünleştiğini öne sürdüğü Katolikler arasında intihar olaylarının çok az görüldüğünü, daha çok bireyciliği ön planda tutan Protestanlığın birey ve toplum arasındaki bağı gevşettiği ve bu sebeple Protestanlar arasında intihar olayının daha yüksek olduğunu söylemektedir. Durkheim' e göre benzer olan başka bir durum aile bağlarının zayıflaması ile ortaya çıkmaktadır. Aile bağları ne kadar yoğun ise aile bireylerinin intihar etme olasılıkları o kadar düşük olmaktadır. Başka bir durum ulusal sıkıntılar yaşandığı zamanda ortaya çıkmaktadır. Böyle zamanlarda toplumun bütünlüğü artmakta, bireylerin toplumsal sorunlara katılımı etkinleştiği için intihar oranlarının düştüğü gözlemlenmektedir.

Elcil intihar, aşırı toplumsal bütünleşmişliğin elcil intiharı kolaylaştırdığını belirten Durkheim toplumun katı biçimde düzenleyerek ortaya koyduğu gelenek, adet ve alışkanlıkları gibi topluluğun buyrukları gerektirdiği zaman, bireylerin kendilerini düşünmeden öldürdüklerini belirtmektedir.

Kuralsızlık intiharları, toplumsal düzenlemenin düşük ve yetersiz olduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır. Durkheim bu intihar türünün bireyin davranışlarını düzenleyecek kural ya da ölçütün bulunmaması durumunda ortaya çıktığını belirtmektedir. Durkheim'in ifadesiyle “bireyin ufkunun aşırı genişlemesi ya da aşırı biçimde daralması sonucu olmaktadır.” Durkheim beklenmedik zenginleşme ile boşanma durumlarını buna örnek göstermiştir. (Durkheim 1986).

Ölümcül intihar, kuralsızlık intiharının tersine bu intihar aşırı toplumsal düzenlemeden kaynaklanmaktadır. Katı ve uyuması gereken kuralların olduğu durumlarda kişiler ölümü bir kurtuluş olarak görebilirler (Eskin 2003)

1.2.2. Bütüncül Bir İntihar Süreci Modeli

Oldukça karmaşık bir olgu olan intiharı anlama ve açıklama amacı ile oluşturulan her kuramın intiharın bir yönünü aydınlattığı görülmektedir. İnsanların kendini neden

öldürdüğü sorusuyla başlayıp intiharın bir son nokta olarak değil de bir süreç olarak ele alınması gerektiğini savunan Eskin (2003) aynı zamanda intiharda nasıl bir süreç işlediğini açıklayan “Bütüncül Bir İntihar Süreci Modeli” geliştirmiştir.

İntihara bütüncül bir bakış açısı getiren modelinde Eskin (2003) intihar davranışını açıklayan yeterli bir modelin hem bireyin biyolojik ve psikolojik özellikleri gibi kişiye özgü/içsel faktörleri hem de olumsuz yaşam olayları, toplumsal koşullar gibi çevresel/dışsal faktörleri açıklaması gerektiğini öne sürmüştür.

Bütüncül bir intihar süreci modeli kişilerde intihar için yatkınlaştırıcı etmenler, risk etmenleri, koruyucu etmenler ve tetikleyici etmenlerin olduğunu ve bu etmenlerin doğrudan etkili olan, yakın, etmenler olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca herkes için öznel bir ruhsal acı eşiğinin olduğunu, bu acı eşiğinin bireyin ne zaman intihara yöneleceğini diğer sosyokültürel etmenlerle birlikte etkileşim sonucu ortaya çıkacağını ileri sürmektedir. Diğer seçenekler arasından insanları intihar seçeneğine yöneltmesi açısından kültürel ve toplumsal etmenlerin kritik olduğu ve bu durumun toplumdan topluma değişen intihar oranları açısından açıklayıcı olacağı vurgulanmıştır.

İntihar sürecinde direkt etkili olmayan ancak dolaylı olarak süreci belirleyen, uzak, etmenler intiharın kültürel anlamı, temel kültürel değerler, intihara ve intihar davranışına bulunanlara karşı tutumlar, yardım aramaya karşı tutumlar olarak dört grupta toplanmıştır.

Yaşanılan ruhsal acının kişinin dayanabileceğinden fazla olduğunda intihar seçeneği belirirken kişinin var olan seçenekler içinde intihar seçeneğine yönelmesinde bahsedilen uzak etmenler önem taşımaktadır.

1.2.4. Türk Gençlerinde İntihar

Ergenlik dönemi çocukluktan yetişkinliğe geçişte önemli bir basamaktır. Yetişkinlikte ortaya çıkabilecek birçok ruh sağlığı soru açısından önemli bir yere sahiptir. Biyolojik gelişime bağlı bedensel değişimler, cinsiyet özelliklerinin belirginleşmesi, cinsel ilgilerde ve dürtülerde artış, gelecekte meslek seçimi ve statü kaygısı ve tüm bu gelişmelerle birlikte aileye bağlılığın sürmesi ergenlik döneminin özellikleri arasında yer almaktadır. Tüm bu yaşantıların ergenler için stres yarattığı ve aile içi çatışma, sosyalleşememe, olumsuz erken dönem yaşantıları gibi olumsuz çevresel koşullarla birleştiğinde gençlerde ruh sağlığı sorunlarına neden olduğu bilinmektedir.

Gençler arasında intihar ciddi bir ruh sağlığı sorunudur (Eskin 1999). Dünyada ölüm nedenleri arasında 13. sırada olduğu saptanan intiharın gençler için (15-34 yaş) tüm ölüm nedenleri arasında üçüncü sırada yer almaktadır (DSÖ, 2001). Türkiye’de geçtiğimiz her yıl çocuk ve ergenlerde intihar oranının arttığı (TÜİK, 2011), intihar girişimlerinin intihar oranlarına göre çok daha sık olduğu bilinmektedir. 2011 yılında yapılan istatistiklere göre 15 yaşının altında 103 çocuk, 15-24 yaş arası 620 genç intihar nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Türkiye’de yapılan başka bir çalışmada da 15-25 yaş grubundaki bireylerin intihar olasılığının, 26-65 yaşlarında olan bireylerden daha yüksek olduğu bulunmuştur (Batıgün 2005). Paycı ve ark (2005) tarafından yapılan bir çalışmaya 14-21 yaş arası 2352 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin %50’ sinin umutsuz hissettiği, %22’ sinin intiharı düşündüğü, %14’ ünün intihar planları yaptığı ve %6’ sının intihar girişiminde bulunduğu bulunmuştur.

Yetişkin intiharlarında görüldüğü gibi ergen intiharlarında da cinsiyet arası farklılıklar olduğu, erkeklerde tamamlanmış intiharların, kızlarda intihar girişimlerinin fazla olduğu bildirilmiştir. Ceyhun ve Ceyhun (2003) tarafından lise ve üniversite öğrencilerinin intihar olasılığını belirlemeye yönelik bir çalışma yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 600’ü lise, 800’ü üniversite olmak üzere toplam 1400 öğrenciden oluşturulmuştur. Çalışmanın sonucunda her iki grubunda İntihar Olasılığı ölçeğinden yüksek puan aldığı ve risk grubunda olduğu, erkeklerin ortalama puanlarının kızlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Ruh sağlığı sorunları, yalnızlık, sosyalleşememe, aile içi çatışma ve erken dönem zorlayıcı yaşantıların intihara yol açan nedenler arasında yer aldığı bilinmektedir. Yapılan bir çalışmada çocuklar ve gençlerde intihar girişimlerinin sıklığı ve intihar girişimindeki risk etmenleri incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini Mersin ilinde bulunan 12’si ortaokul, altısı lise olmak üzere toplam 18 okulda okuyan 4143 öğrenciden oluşturulmuştur. 80 öğrencinin intihar girişiminde bulunduğu tespit edilmiş ve intihar girişimi olmayan öğrenciler ile karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonunda yasadışı madde kullanma, aile ile sorun yaşama ve ailede psikiyatrik hastalık bulunması intihar davranışı için en güçlü öngörücüler olarak tespit edilmiştir (Toros ve ark 2004).

İntihara yol açan nedenlerin çalışıldığı bir çalışma Eskin (2001) tarafından yapılmış, çalışmada ergenler arasında yalnızlık duygusu, baş etme yöntemleri ve

yalnızlığın intihar düşüncesi ve girişimi ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini İstanbul’da bulunan yedi liseden seçilen 422 erkek ve 537 kız olan toplam 959 öğrenciden oluşturulmuştur. Çalışmanın sonucunda kendisini çok yalnız hissettiğini bildiren öğrencilerin yalnız hissetmeyen öğrencilere göre son 12 ay içinde intihar düşüncesinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu, intihar girişiminin de daha fazla olduğu bulunmuştur. Ayrıca Eskin ve ark (2007) tarafından yürütülen başka bir çalışmada lise öğrencilerinde depresyon, benlik değeri, sorun çözme, girişimcilik, sosyal destek ve sosyoekonomik etmenlerin intihar davranışı üzerindeki etkileri incelemiştir. Çalışmanın örneklemini Aydın ilinde bulunan üç farklı lisede bulunan 13–18 yaş arası 805 öğrenciden oluşturulmuştur. Çalışmanın sonuçlarında intihar düşüncelerinin kızlarda fazla olduğu, intihar girişimi açısından kız ve erkekler arasında bir fark olmadığı, depresyon ve düşük benlik değerinin her iki cinsiyet için de intihar düşünceleri ve girişimleri üzerinde etkisi olduğu bulunmuştur.

İntihara neden olan etmenler arasında olan ruh sağlığı sorunları ile ilgili Türkiye’de yapılan bir çalışmada, ergenler arasındaki ruhsal sorunlar ve bu sorunların intihar düşüncesi ve girişimi ile ilişkisinin incelenmiştir. Çalışmaya 422 erkek 537 kız olan toplam 959 lise öğrencisi katılmıştır. Yapılan çalışmanın bulgularına göre ruh sağlığı sorunlarının lise çağı ergen arasında genel olarak yaygın olmasının yanında kız öğrencilerde erkeklere göre daha yaygın olduğu, kaygı nedeniyle ortaya çıkan uykusuzluk sorunlarının intihar düşüncelerini ve girişimlerini yordadığı bulunmuştur (Eskin 2000). Depresyon orta ve geç ergenlikle artmakla birlikte sıklığının %20 olduğu ayrıca Türkiye için lise öğrencilerinde görülen depresif belirti sıklığının ise %27 olduğu bildirilmiştir (Ağaoğlu 2008). Eskin ve ark (2008) tarafından depresyon ve olası intiharın tedavisinde Bilişsel Davranışçı Sorun Çözme Terapisinin (SÇT) etkinliği araştırılmıştır. Çalışmanın örneklemini depresyonu olduğu tespit edilen ve 27’si tedavi, 19’u bekleme grubu olarak belirlenen toplam 46 hastadan oluşturulmuştur. Her iki grup da bir yıl takip edilmiştir. Bir yılın sonunda terapi grubunun depresyon ve intihar olasılığı puanları terapi öncesine göre anlamlı düzeyde düşür. Bekleme grubunda herhangi bir değişme olmamıştır. Yapılan çalışma ile ergen ve genç erişkinlerde depresyon ve intihar olasılığını olan bireylerde SÇT’ nin tedavi seçeneği olabileceği kanıtlanmıştır.

Şahin ve Durak-Batıgün (2009) tarafından intihar açısından risk taşıyan ergenleri belirlemeye yönelik bir model geliştirilmiş ve yapılan bir çalışmada modelin geçerliliği test edilmiştir. Çalışmaya Ankara’ da bulunan farklı sosyoekonomik düzeyleri temsil ettiği

düşünülen sekiz lise ve altı üniversiteden rasgele örnekleme seçilen 1358 lise, 985 üniversite öğrencisi katılmıştır. Geliştirilen modele göre; “13-24 yaş arasında bulunan gençler, sorun çözme becerileri açısından kendilerini yetersiz algıladıkları için haksızlığa uğrama ve eleştirilme gibi durumlarla karşı karşıya kaldıklarında, kendilerini engellenmiş hissedip öfkelenmekte, aynı zamanda dürtüsel oldukları için stres veren durumlar karşısında intihar bir çözüm yolu olarak akıllarına daha sık gelmekte, dolayısı ile intihar olasılıkları artmaktadır. Bu nedenle problem çözme becerilerinde yetersiz olan ve öfkesi ve dürtüsellliği yüksek olan öğrenciler saptanırsa bu öğrenciler intihar açısından risk grubu olarak değerlendirilebilecektir.” Yapılan çalışmanın sonucunda kaçınan ve kendine güvensiz sorun çözme tarzına sahip olma açısından model doğrulanmış olduğu bulunmuştur.

Zoroğlu ve ark (2001) tarafından yapılan çalışmada çocukluk dönemi istismar ve ihmal yaşantıları, kendine fiziksel zarar verme davranışı, intihar girişimi ve dissosiyatif yaşantıların sıklığı ve bu değişkenlerin birbirleri ile olan ilişkileri incelenmiştir. Çalışmaya 839 lise öğrencisi katılmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda bulgularına göre çocukluk dönemi istismar yaşantısı olan ergenlerde dissosiyatif belirtilerin, kendine zarar verme ve intihar girişiminin daha fazla olduğu bulunmuştur. Zoroğlu ve ark (2003) tarafından yapılan başka bir çalışmada lise öğrencilerinde çocukluk çağı ihmal ve istismar sıklığının saptanarak bunun kendini yaralama, intihar davranışı ve dissosiyatif yaşantılarla ilişkisinin belirlenmesi ve dissosiyasyonun kendine zarar verme üzerindeki etkisini saptamak amaçlanmıştır. Çalışmanın örnekleme İstanbul’ da ki dört farklı lisede okuyan 862 öğrenciden oluşturulmuştur. Çalışmanın bulgularına göre öğrencilerin %10’ u intihar girişiminde bulunmuş, %24’ü kendini yaralama davranışında bulunmuştur. Çocukluk çağında ihmal ve istismara maruz kalan grupta intihar girişimlerinin 7.6 kat, kendini yaralamanın 2.7 kat daha fazla olduğu belirtilmiştir.

1.3. Benlik Kurgusu ve İntihar

İntihar eden ya da intihar girişiminde bulunan kişi sayısı toplumdan topluma hatta aynı toplumun farklı bölgelerinde farklılık göstermektedir. Ülkelerin intihar oranları ya da intihar artış hızları arasındaki farklılıklar, ülkelerdeki yaşam şartları ya da risk faktörleri ile tam olarak açıklanamamaktadır (Neeleman ve Lewis 1999). İntihar davranışına yol açan etmenler biyolojik, psikolojik ve sosyokültürel bağlamlarda açıklanırken bazı çalışmalarda

intihara biyolojik ve psikolojik açıdan duyarlı kişilerin uygun kültürel koşullarda bu davranışı sergilediklerini vurgulamaktadır (De Leo 2002).

İlgili bölümde de bahsedildiği gibi Eskin (2003) tarafından önerilen “Bütüncül Bir İntihar Süreci Modelinde” bireyin intihar davranışının açıklanabilmesi için hem biyolojik ve psikolojik özelliklerin hem de olumsuz yaşam olayları, toplumsal kültürel durumların dikkate alınması gerektiğini vurgulanmaktadır. Ayrıca intihara ve intihar eden kişiye karşı tutumların ve temel kültürel değerlerin intihar sürecinde doğrudan etkili olmadığı ancak dolaylı olarak ruhsal acı yaşayan bireyin intihar kararını vermesinde etkili olduğu, diğer yandan sosyal destek gibi koruyucu ve risk etmenleri üzerinde de etkili olduğu belirtilmiştir.

1.3.1. İntihara ve İntihar Eden Kişiye Karşı Tutumlar

İntiharın kültürel olarak algılanış şekli o kültürde yaşayan insanların intihara ve intihar eden kişiye karşı tutumlarını etkilemektedir (Eskin 2003). İntihar araştırmacılarına göre toplumlarda intiharı onaylamayan tutumların var olması intihar davranışını azaltacak bir etmendir (Stack ve Kposowa 2008). İntihara karşı tutumların olumlu olduğu yerlerde kişi ruhsal bir acı yaşadığında kolaylıkla intihar etmeyi düşünebilir. Ayrıca yaşadığı ruhsal acı nedeniyle umutsuz olan ve çaresiz hissedenen kişinin intihar girişiminin ardından çevresindeki kişilerin ona reddedici ve olumsuz tutumla yaklaşması bu kişinin yaşadığı zorlayıcı duygulara bir de suçluluk duygusunu ekleyeceğinden kişi tekrar intihara yönelebilir (Eskin 2003). Oysa intihar girişiminde bulunmuş bir kişinin sosyal olarak kabul görmesi, çevresindeki kişilerle intihar davranışı ile ilgili konuşması konusunda bu kişiyi yüreklendirebilir bu da çevresindeki kişilerin onu intiharın olumsuz olduğuna ve sorunlarını çözmeyeceğine ikna etmesine de fırsat tanıyabilir.

Türkiye’de Eskin (1992) tarafından yapılan bir çalışmada lise öğrencilerinin intihar ve intihar eden kişiye karşı düşünceleri incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini İstanbul’da okuyan 89 kız 78 erkek olmak üzere toplan 167 lise öğrencisinden oluşturulmuştur. Yapılan çalışmanın bulgularına göre kız öğrenciler intiharın arkadaşlar arasında konuşulması gerektiğini düşünürken erkek öğrenciler intiharın ruhsal bir hastalığa işaret ettiğini ve intihar eden kişilerin öbür dünyada cezalandırılacağına inanmaktadır. Ayrıca kız öğrencilerin intihar düşüncesi olan arkadaşlarına daha kabullenici oldukları bulunmuştur.

İntihara ve intihara eden kişiye karşı tutumların incelendiği başka bir çalışmada bu tutumlara dini eğitimin etkisine bakılmıştır. Çalışmanın örnekleme İstanbul’ da İmam Hatip (n=206) ve düz lisede (n=214) okuyan öğrencilerden oluşturulmuştur. Düz lisede okuyan öğrencilerin İmam Hatip Lisesinde okuyan öğrencilere göre intiharı daha çok düşündükleri ve intiharı daha kabullenici gördükleri bulunmuştur. İmam Hatip Lisesinde okuyan öğrencilerin intihara daha olumsuz baktıkları, intiharı daha az düşündükleri, intihar girişimlerini daha çok sakladıkları, intihar eden kişinin ölümünden sonra cezalandırılacağına daha çok inandıkları ve intiharın ruhsal bir bozukluğa işaret ettiğini daha az düşündükleri; ayrıca intiharı düşünen yakın arkadaşlarına karşı daha kabullenici oldukları bulunmuştur (Eskin 2004).

1.3.2. Temel Kültürel Değerler

Kültür; kuşaklar arası aktarılan ve paylaşılan değerler, davranışlar ve inançlar olarak tanımlanmaktadır. Kültürel değerler ise bir kültüre ait olan kişilerin paylaştığı tutumlar, inançlar, değerler ve benlik tanımları olarak açıklanmıştır (Triandis 1996). Toplumlararası temel farklılıklar olarak kabul gören kültürel değerler bireycilik ve toplulukçuluk olmak üzere iki temel kategoride ele alınmaktadır (Hofstede 1980). Her iki kategoriye bağlı olarak insanların benlik algılarında da farklılıklar görülmektedir.

Triandis (1994) bireylerin değerlerinde, tutum ve davranışlarında bireycilik toplulukçuluğun anlaşılabilceğini öngörmektedir. Bireyciliğin kültürel anlamda bireysel görünümü özerk benlik, toplulukçuluğun kültürel anlamda bireysel yansıması için ise ilişkisel benlik ifadeleri bireycilik ve toplulukçuluğa paralel olarak kullanılmaktadır. Bu bilgiye paralel olarak yapılan çalışmalarda da bireycilik kategorisinde yer alan batılı kültürene ait olan bireylerin kendilerini daha bağımsız ve özerk olarak yorumladıkları doğu kültürüne ait olan bireylerin ise kendilerini daha bağımlı ve ilişkisel olarak yorumladıkları bulunmuştur (Tava ve Suyemoto 2010). Toplulukçu kültürleri bireyci kültürlerden ayıran ana özelliği Markus ve Kitiyama (1991) kişinin kendisini bir grubun parçası olarak görmesi ve bireysel amaçlarını grubun beklentileriyle uyumlu olmasını sağlama kaygısı olarak açıklamaktadır. Bireyci kültürlerde ise kişinin amaçları önceliklidir ve toplumun normlarına uyumlu olma kaygısı içermemektedir. Bireylerin değer, tutum ve algılarının bireyci ve toplulukçu kültürlere göre farklılaştığını ve bu özelliklerin davranışsal farklılıklarla ilişkili olduğu belirten Gardner ve ark (1999) bağımlı ve bağımsız

benlik kurgusunun kültürlerarası farklılıkları anlamının ötesinde, sosyal davranışı etkileyebildiğini belirtmişlerdir.

Bir toplumda bireylerin ilişkisel ya da özerk olma düzeyleri intihar bağlamında etkili olmakla birlikte bu alanda yapılan çalışmalar son dönemde artış göstermiştir (Eckersley ve Dear 2002, Rudmin ve ark 2003, Goldstane ve ark 2008). Eskin (2003) modelinde bireycilik ve toplulukçuluğun intihar sürecinin farklı yönlerden etkili olduğunu vurgulamaktadır.

Markus ve Kitayama (1994)'ya göre bireyci kültürlerde yaşayan kişiler özerklik, kişisel başarı ve fail/etkin olduklarında olumlu duygular yaşarken toplulukçu kültürlerde olumlu duygular diğerleri ile kurulan yakın ilişkilere ve sorumlulukları yerine getirme duygusuna bağlıdır. Bireylerin yaşadığı olumsuz duygular da yine bu durumlara paralel gelişebilir. İntihar davranışları açısından ele alınacak olursa, Eskin (2003) tarafından ruhsal acı yaşayan bir kişinin intihar seçeneğine yönelmesinde bireylerin özerk ya da ilişkisel olmasının bu sürece doğrudan etkili olabileceği belirtilmiştir. Özerk bir kişi, yaşadığı ruhsal acının katlanabileceği eşik değerinin üzerine çıktığı durumda öfke ve benzeri duygularını, kendi zihinsel tasarımlarının kendisi için çok belirgin olmasından dolayı, otomatik olarak kendine yöneltir. Toplulukçu kültürlerde ise bireylerin zihinlerinde ilişkisel tasarımların çok belirgin olmasından dolayı benzeri bir durumda birey öfke ve mutsuzluk duygularını başkalarına yönlendirerek yaşadığı sorun ve başarısızlıklarından çevresindeki diğer kişileri sorumlu tutar (Eskin 2003).

İlişkisel benlikte, özerk benlikteki biricik olma duygusundan çok bağılılık duygusu ön plandadır. Toplulukçu kültürde yaşayan ve ilişkisel olan birey kendisini kişilerarası ilişkilerinin bir parçası olarak görmektedir. Bireyin kendi davranışını çevresindeki diğer kişilerin veya toplumun genelinin düşünce, duygu ve eylemleri tarafından düzenlendiğini kabul etmesi söz konusudur (Markus ve Kitayama 1991). Dolayısıyla toplulukçu bir kültürde yaşayan bireyin yaşadığı ruhsal acı düzeyi katlanabileceği eşik değerinin üzerine çıkması durumunda bile intihar davranışında bulunma olasılığı düşüktür. Ayrıca kişi çevresindeki diğer kişilerden sıkıntıları ile ilgili yardım talebinde bulunma dolayısı ile sosyal destek alma olasılığı oldukça yüksektir. Sosyal desteği olan bireyler daha az intihar girişiminde bulunduğu belirtilmiştir. Bireycilik değerlerin yüksek olduğu kültürlerle ait bireylerin ise çevreleri ile kurdukları sınırlı iletişim dahilinde birbirleri ile paylaşımlarının

da sınırlı olması beklenir. Dolayısı ile bir sorun yaşadıklarında sıkıntılarını yakın birine anlatmayı veya paylaşmayı düşünemeyebilirler. Aynı şekilde bireyci toplumlarda bireyler sorun yaşayan birini gördüklerinde kendi sınırlarını korumak veya karşısındaki kişinin sınırlarına müdahale etmemek adına yardım talebinde bulunmayacaklardır. Bu nedenlerle özerk olan bireylerin intihar davranışları göstermesinin ilişkisel olan bireylere göre olası olduğu söylenilebilir. Aynı şekilde intihar eden kişiye karşı tutumlar açısından ele alındığında toplulukçu değerlerin ağırlıkta olduğu toplumlarda bireyler ilişkisel düşündükleri için çevrelerinde sorun yaşayan bir kişi gördüklerinde ona sosyal olarak yardım talebinde bulunabilirler (Eskin 2003). Levine ve Norenzayan (1999) tarafından yapılan ve 31 ülkenin yer aldığı çalışmanın sonucunda intihar oranı yüksek olan ülkelerin daha çok bireyci oldukları gösterilmiştir. Kısaca intihar riski taşıyan bireyler için toplulukçu kültürde yaşamak ve ilişkisel olmak koruyucu faktör olarak gösterilebilmektedir (Goldstane ve ark 2008).

Son dönemde yapılan çalışmalar özerk ve ilişkisel benlik kurgusunun farklı boyutlar olduğu ve bir kültürde hem özerk bireylerin hem ilişkisel bireylerin hatta aynı kişide özerklik ve ilişkiselliğin birlikte bulunabileceği üzerinde durulmaktadır (Matsumoto 1999, Santamaria 2010, Kagitçibasi 1996, 2005, 2012). Cinsiyet farklılıkları açısından ele alınacak olursa daha çocukluktan kadınların daha ilişkisel erkeklerin ise daha özerk yetiştirildikleri yapılan çalışmalarla kanıtlanmıştır (Dennis ve ark 2012). Buna ek olarak Cross ve Madson (1997) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin kadınlara göre daha özerk oldukları; ayrıca kadınların yakın ilişkileri söz konusu olduğunda daha büyük kaygı yaşadıkları ve özerklik ve faillige daha az ihtiyaç duydukları belirtilmiştir. Ayrıca kızlar için öz yeterliliğin, yaşadıkları ruhsal acıya karşı korunmada daha az önemli olması nedeniyle, dikkat çeken bir değişken olmadığı vurgulanmıştır. Hong Kong ve Amerika'da yapılan ve 2044 ergenin katıldığı kültürlerarası bir çalışmada her iki kültürde de öz yeterliliğin intihar düşüncelerine oldukça düşük bir etkisi olduğu bulunmuştur (Stewart ve ark 2005). Buradan yola çıkarak kadınların daha ilişkisel, kişilerarası, erkeklerin de daha kişisel başarı ile ilgili sorunlar yaşadığında intihar davranışına yönelebilecekleri söylenilebilir. İntihar oranlarına bakıldığında erkeklerin intihar oranının kadınlardan daha yüksek olması erkeklerin bireyci ve özerk olma düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olması ile açıklanabilir.

Batı toplumlarında ölüm oranlarının azalmış olmasına rağmen intihar oranlarında bir azalma görülmediği vurgulanmaktadır. Bireyci kültürlerde ve özellikle erkeklerde intihar oranlarının daha yüksek olduğu yapılan çalışmalarla desteklenmektedir (Eckersley ve Dear 2002). Rudmin ve ark (2003) tarafından yapılan bir çalışmada 33 ülkenin 1965–1985 yılları arasında, tüm yaş gruplarının Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre intihar oranları ile Holfstede'in (1980) güç mesafesi, belirsizlikten kaçınma, Bireycilik ve Erillik olan dört kültürel değerleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. İran, Türkiye, Brezilya ve Güney Amerika intihar oranlarının Dünya Sağlık Örgütünde yer almaması nedeniyle araştırmada yer almamıştır. Çalışmanın sonucunda sadece bireycilik ile tüm yaş gruplarında ve her iki cinsiyetle intihar oranları arasında yüksek pozitif ilişki bulunmuştur. Diğer üç kültürel değer ile intihar oranları arasında negatif ilişki bulunmasıyla birlikte güç mesafesi ile intihar oranları arasında yüksek negatif ilişki bulunmuştur.

Eckersley ve Dear (2002) tarafından yapılan bir çalışmada gelişmiş ülkelerde 15–24 yaş arası genç yetişkinlerin intihar oranları ile bireyci özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda erkeklerin intihar oranları ile kişisel kontrol ve özgürlüğü de kapsayan bireycilik değerleri arasında yüksek pozitif ilişki bulunurken kadınların intihar oranı ile bireycilik değerleri arasında oldukça düşük ilişki bulunmuştur.

Goldstane ve ark (2008) intihar davranışları üzerindeki kültürel ve sosyal etkiler üzerine yapılan çalışmaların Durkheim'in (1897/1951) intihar oranları, inanç ve sosyal bütünleşme arasındaki ilişkileri sorgulaması üzerine yoğunlaştığını ancak bu alanda yapılan çalışmalar az sayıda olduğunu belirtmişlerdir. Son zamanlarda yapılan birçok çalışmada intihar ile ilgili kültürel çalışmaların önemine ve intiharın kültür bağlamda ele alınması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Bu bilgiye paralel olarak Hjelmeland ve Knizek (2011) intihar ile ilgili yapılan çalışmaların intiharı açıklamaktan çok intiharı anlamaya yönelik olması gerektiğini, özellikle farklı kültürel bağlamlarda yapılan çalışmalarla intiharın anlaşılmasının önemli olduğunu vurgulamışlardır. Bu doğrultuda elde edilen sonuçlar doğrultusunda kültüre göre önleme ve müdahale programlarının hazırlanabilecektir.

1.3. Çalışmanın Amacı

Benlik kurguları bireylerin yaşam tarzlarını, seçimlerini, hayata ve diğer kişilere karşı tutumlarını etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı bireylerin benlik kurguları ile intihar

davranışları, intihara ve intihara yönelik tutumları arasındaki ilişkileri anlamaktır. Bireylerin benlik kurgularının, intihar davranışları ve intihara yönelik tutumlarını etkileyeceği düşünülmüş ancak ilgili alan yazın incelendiğinde bu konu ile ilgili yurtdışında sınırlı sayıda çalışma yapıldığı ve ülkemizde bu konuda hiç çalışma olmadığı görülmüştür. Alanyazında bu tür eksiklikleri giderme adına bu çalışmanın katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İntihar oranları toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık göstermekte, kültür bağlamında intiharı anlamak önem kazanmaktadır. Temel olarak intihar ile ilgili göze çarpan, tüm değişkenlere ve gün geçtikçe intihar nedeni ile artan ölüm oranlarına bakıldığında, durumun gitgide kötüleştiği, intihar yaşının her geçen gün düştüğü, gençler arasında intihar oranının artıyor olmasıdır. Ülkemiz nüfusunun genç olduğu ve intihar için risk grubu olan 15–24 yaş gençlerin çoğunlukta olduğu düşünüldüğünde diğer toplumlarda olduğu gibi Türkiye için de intiharı anlamak ve intihar girişimlerine önlem olabilecek eylem planının oluşturmak insanlığa katacağı fayda açısından bilimin önemli bir problemi olmalıdır.

1.3.1. Hipotezler

Araştırmanın temel hipotezleri aşağıdaki gibidir:

- 1-İntihar davranışları gösteren kişilerin özerklik puanları daha yüksektir.
- 2-İntihar davranışları bulunmayan kişilerin ilişkisellik puanları daha yüksektir.
- 3- İntihar davranışları bulunmayan kişilerin özerk-ilişkisellik puanları daha yüksektir.
- 4- Erkeklerin özerklik puanları daha yüksektir.
- 5- Kadınların ilişkisellik puanları daha yüksektir.
- 6-Özerk benlik kurgusu olan erkekler, ilişki benlik kurgusu olan erkeklere göre daha fazla intihar davranışı göstermektedir.
- 7-İlişki benlik kurgusu olan kadınlar, özerk benlik kurgusu olan kadınlara göre daha fazla intihar davranışı göstermektedir.
- 8-İntihar davranışları cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

9-İntihar davranışları olan bireyler intiharı kabul edilebilir görmektedir.

10-İntihar davranışları olmayan kişiler intiharı kabul edilebilir görmemektedir.

11-İntihar davranışları olan bireyler ölümden sonra cezalandırılmaya inanmamaktadır.

12-İntihar davranışları olmayan bireyler ölümden sonra cezalandırmaya inanmaktadır.

13-İntihar davranışları olmayan bireyler intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etmeye çalışırlar.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırma Grubu

Bu çalışmada, araştırma örneklemini Aydın merkezde bulunan farklı başarı düzeylerine göre seçkisiz olarak seçilen liselerin 9., 10. ve 11. sınıflarında okuyan 744 öğrenciden oluşmuştur. Örneklemini oluşturan katılımcılar gönüllülük esasına göre çalışmaya katılmışlardır.

Örneklemin evreni temsil yeteneği göz önünde bulundurularak okulların seçilmesinde düşük, orta ve yüksek başarı düzeyine sahip öğrencilerin devam ettiği okullar seçilmiş ve ölçme araçları bu okullarda uygulanmıştır. Veri girişi yapılmadan önce ergenlerden toplanan cevap formları incelenmiş ve eksik ya da hatalı dolduran 42 katılımcının verileri veri dosyasına girilmemiştir. Sonuçta 702 öğrenci temel araştırma grubunu oluşturmuştur. Bu öğrencilerin 393' ü (% 56) kadınlar, 309'unu (% 44) erkekler oluşturmuştur. Ergenlerin yaş ortalamasının 15.63 ve yaş aralığının 15–17 olduğu görülmüştür.

Çizelge 2.1. Araştırmaya katılan örnekleme ilişkin bilgilerin dağılımı

	Örneklem			Örneklem	
	N	(%)		N	(%)
Cinsiyet			Okudukları Sınıf		
Kadın	393	56	9. Sınıf	266	37.9
Erkek	309	44	10. Sınıf	205	29.3
Yaş			11. Sınıf	230	32.8
14	97	13.8	Başarı Düzeyi		
15	235	33.5	Yüksek Düzey Başarı	252	35.9
16	204	29.1	Orta Düzey Başarı	228	32.5
17	166	23.6	Düşük Düzey Başarı	222	31.6

Çalışmaya katılan ergenlerin ailelerinin sosyoekonomik düzeyini 5' li likert tipi ölçek üzerinde değerlendirmişlerdir (1=Çok kötü, 2=Kötü, 3=Orta, 4=İyi, 5= Çok iyi). Ergenlerin ailelerine yönelik diğer demografik bilgiler aşağıdaki çizelgede özetlenmiştir.

Çizelge 2.2. Araştırmaya katılan ergenlerin ailelerine ilişkin bilgilerin dağılımı

Örneklem			Örneklem		
	N	(%)		N	(%)
Anne Eğitim			Baba Eğitim		
Okur-yazar değil	12	1.7	Okur-yazar değil	3	0.4
İlkokul	211	30.1	İlkokul	155	22
Ortaokul	83	11.8	Ortaokul	74	10.5
Lise	206	29.3	Lise	202	28.8
Yüksekokul	45	6.4	Yüksekokul	72	10.2
Lisans	125	17.9	Lisans	164	23.3
Yüksek Lisans	16	2.3	Yüksek Lisans	25	3.6
Doktora ve üstü	2	0.3	Doktora ve üstü	4	0.6
Anne Meslek			Baba Meslek		
Ev Hanımı	469	66.8	Memur	253	36
Memur	157	22.5	Emekli	68	9.7
Emekli	28	4.0	Serbest Meslek	369	52.6
Serbest Meslek	46	6.7	İşsiz	2	0.3
Anne-baba Medeni Durum			Sosyo-ekonomik Düzey		
Evli	642	91.5	Çok kötü	6	0.9
Boşanmış	36	5.1	Kötü	10	1.4
Dul	16	2.3	Orta	327	46.6
Ayrı yaşıyor	7	1.0	İyi	346	49.3
Resmi nikahlı değil	1	0.1	Çok iyi	13	1.9

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada verilerin toplanmasında katılımcıların yaş, cinsiyet, ailedeki çocuk sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, anne babanın medeni durumu, ana babanın eğitim düzeyi ve ailenin gelir durumu gibi soruların bulunduğu bilgi formu araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Ana babanın eğitim düzeyi okula gitme yılları sorularak ölçülmüş ve bu ailenin sosyo-kültürel düzeyinin; ana babanın gelir düzeyi de sosyoekonomik düzeyinin göstergesi olarak kullanılmıştır. (Ek:1)

2.2.2. İntihar Davranışları

Eskin tarafından geliştirilen soru formu bireyin intihar düşünceleri ve girişimleri ile ilgili fikirlerini değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Soru formu katılımcıların “evet” ya da “hayır” şeklinde cevaplayabilecekleri 5 sorudan oluşmaktadır. Eskin tarafından yapılan birçok araştırmada kullanılan sorular (Eskin 1999, 2003, 2005) bu çalışmada da kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan sorular ekte sunulmuştur. (Ek: 2)

2.2.3. Eskin İntihar ve İntihar Eden Kişiyeye Karşı Tutumlar Ölçeği

Eskin tarafından geliştirilen sorular bireyin intihara ve intihar eden kişiyeye karşı tutumunu ölçmektedir. Alanyazın incelendiğinde ergenlik dönemindeki gençlerle yapılan çoğu çalışmada bu ölçeğin kullanıldığı görülmüştür (Eskin 1999, 2003).

İntihara Karşı Tutumlar: Bireyin intihara karşı tutumunu ölçmek amacıyla 24 sorudan oluşan bu alt ölçek katılımcıların “Tamamen Katılıyorum” ile “Tamamen Katılmıyorum” arasında değerlendirme yapacakları 5’li likert tipi bir ölçektir (Ek: 3). Eskin tarafından ölçeğe faktör analizi yapılmış, 6 faktöre ayrıldığı görülmüştür. “İntiharın kabul edilebilirliği” faktörünün 6 faktör arasındaki en yüksek özdeğere (6.4) sahip olduğu bulunmuştur. Bu faktörler toplam varyansın %61’ini açıklamaktadır. Diğer faktörler, intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi, ölümden sonra cezalandırılma intihara sebep olan sorunlarla ilgili iletişime geçme, intihar davranışını saklama intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması olarak sıralanabilir.

Bu çalışmada 24 maddeden oluşan İntihara Karşı Tutumlar Ölçeğine tekrar faktör analizi yapılmıştır. Maddelerin özdeğeri 1’den büyük olan 6 faktör altında toplandığı, bu 6 faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyansı % 66.930 olduğu, maddelerle ilgili olarak tanımlanan 6 faktörün ortak varyanslarının (communalities) ise 0,451 ile 0,897 arasında değiştiği saptanmıştır. İlgili faktörler Çizelge 2.3’te verilmiştir.

Bu çalışma için İntihara Karşı Tutumlar Ölçeğinin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı intiharın kabul edilebilirliği için 0.90, ölümden sonra cezalandırılma faktörü için 0.87, intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi faktörü için 0.92, intihar davranışını saklama faktörü için 0.72, intiharla ilgili açıkça tartışma ve intiharın konuşulması faktörü için 0.50 olarak bulunmuştur.

Çizelge 2.3. İntihara Karşı Tutumlar Ölçeğini oluşturan 24 maddenin faktörlere dağılımı ve faktör yükleri

İntihara karşı tutumunuz;	Faktör yükleri
Faktör 1 : İntiharın kabul edilebilirliği (Özdeğer= 5,8; Varyans: %24,561)	0,837
2- Hayattan bıkmış birinin kendini öldürmeye hakkı vardır.	0,811
6- İntihar hayatın sorunlarından kurtulmak için tek çıkış yoludur.	0,774
5- İntihar bazı sorunlara çözüm olabilir.	0,774
1- Her şeyini kaybeden birinin kendini öldürmeye hakkı vardır.	0,757
7- İnsanların kendini öldürmeye hakkı vardır.	0,744
8- İnsanların kendini öldürmesi doğru bir davranıştır.	0,731
4- Çaresiz bir hastalığa yakalanan birinin kendini öldürmeye hakkı vardır.	0,729
3- Aile şerefini lekeleyen birinin kendini öldürmeye hakkı vardır.	
Faktör 2: Ölümünden sonra cezalandırılma (Özdeğer= 3,4; Varyans: %14,395)	0,868
13- İntihar ederek kendini öldüren kişiler öbür dünyada cezalandırılacaktır.	0,828
12- İntihar girişiminde bulunan kişiler öbür dünyada cezalandırılacaktır.	0,802
14- İntihar etmeyi düşünen veya planlayan kişiler öbür dünyada cezalandırılacaktır.	
15- İntihar ederek kendini öldüren kişiler günahkardır.	0,778
16- Öldükten sonra bir hayat vardır.	0,692
Faktör 3: İntiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi (Özdeğer= 2,1; Varyans:%9,056)	
10- İntihar ederek kendini öldüren insanlar akıl hastasıdır.	0,922
11- İntihar etmeyi düşünen veya planlayan insanlar akıl hastasıdır.	0,893
9- İntihar girişiminde bulunan insanlar akıl hastasıdır.	0,891
Faktör 4: İntihara sebep olan sorunlarla ilgili iletişime geçme (Özdeğer= 1,7; Varyans: % 7,380)	
20- İntihar etmeyi düşünen veya planlayan bir genç bunu annesi ve babasına anlatmalıdır.	0,786
19- Gençler psikolojik sorunlarını annesi ve babasına anlatmalıdır.	
18- İnsanlar psikolojik sorunlarını arkadaşlarına anlatmalıdır.	0,785
17- Eğer bir insan intihar etmeyi düşünüyor veya planlıyorsa bunu arkadaşlarına anlatıp yardım istemelidir.	0,660
	0,526
Faktör 5: İntihar davranışını saklama (Özdeğer= 1,5; Varyans: %6,535)	0,873
22- İntihardan oğlunun veya kızını kaybeden aileler bunu komşularından saklamalıdır.	
21- Oğlu veya kızı intihar girişiminde bulunan aileler bunu komşularından saklamalıdır.	0,867
Faktör 6: İntihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması (Özdeğer= 1,2; Varyans: % 5,003)	
24- İntihar konusu arkadaşlar arasında açıkça konuşulmalıdır.	0,792
23- Gazetelerde intihar haberleri açıkça yazılmalıdır.	0,753

İntihar Eden Kişiyeye Karşı Tutumlar: Katılımcıların kendini öldürmeye karar verdiğini anlatan birine karşı nasıl tepki gösterdiklerini veya neler hissettiklerini “Tamamen Katılıyorum” ile “Tamamen Katılmıyorum” arasında değerlendirme yapacakları 5’li likert tipi bir ölçektir. Ölçek 20 sorudan oluşmaktadır. Ölçek Eskin tarafından geliştirilmiş ve yaptığı birçok çalışmada kullanılmıştır (Ek: 4). 20 maddeden oluşan ölçek 4 faktöre ayrılarak faktör analizi yapılmış ve ilk faktör olan “Sosyal kabul” 4 faktör arasındaki en yüksek özdeğere (6.9) sahiptir. Bu faktörler toplam varyansın %55,8’ini açıklamaktadır. Diğer faktörler, intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme intiharla ilgili kendini açmanın onaylanması ve sosyal red olarak sıralanabilir

20 maddeden oluşan İntihar Eden Kişiyeye Karşı Tutumlar Ölçeğine bu çalışma için tekrar faktör analizi yapılmıştır. Özdeğeri 1’den büyük olan 4 faktör altında toplandığı, bu 4 faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyansın % 63,282 olduğu bulunmuştur. Maddelerle ilgili olarak tanımlanan 4 faktörün ortak varyanslarının (communalities) ise 0,334 ile 0,757 arasında değiştiği saptanmıştır. İlgili faktörler Çizelge 2.4’ te verilmiştir.

Bu çalışmada İntihara Eden Kişiyeye Karşı Tutumlar Ölçeğinin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı sosyal kabul faktörü için 0.91, intiharın olumsuz olduğuna ikna etme faktörü için 0.83, sosyal red faktörü için 0.81, intihar ile ilgili tartışmaya girme faktörü için 0.68 olarak bulunmuştur.

Çizelge 2.4. İntihara Eden Kişiyeye Karşı Tutumlar Ölçeğini oluşturan 20 maddenin faktörlere dağılımı ve faktör yükleri.

	Faktör yükleri
Faktör 1: Sosyal kabul (Özdeğer= 6,6; Varyans= % 33,423)	
Yakın bir arkadaşınızın size “kendini öldürmeye” karar verdiğini anlattığını varsayın.	
4- Eğer evimde bir parti yapacak olsam onu da çağırırdım.	0,834
5- Eğer diğer arkadaşlarımla beraber sinemaya veya tiyatroya gidecek olsam onun da bizimle gelip gelmeyeceğini sorardım.	0,813
2- Ona her zamankinden daha sık telefon ederdim.	0,809
6- Sinemaya veya tiyatroya gideceksem ona da benimle gelip gelmeyeceğini sorardım.	0,787
1- Onu her zamankinden daha sık bize çağırırdım.	
3- Yeni arkadaşlar edinsin diye evimde bir parti düzenler diğer arkadaşlarımı ve onu çağırırdım.	0,786
	0,741
Faktör 2: İntihar eden kişiyeye intiharın olumsuz olduğuna ikna etme (Özdeğer= 3,3; Varyans= % 16,642)	
9- Ona sorunlarını çözmek için korkakça bir yol seçtiğini söylerdim.	0,724
10- Sorunlarını çözmeye ona yardımcı olmaya çalışırdım.	0,691
11- Kendini öldürmesini engellemeye çalışırdım.	0,670
8- Kendini öldürmeye karar verdiği için ona kızardım	0,661
7- Onu fikrini değiştirmesi için ikna etmeye çalışırdım.	0,656
12- Bir psikologa veya psikiyatriste gitmesini tavsiye ederdim.	0,624
13- Onun Anne-babasıyla ilişkiye geçip durumu bildirirdim.	0,491
Faktör 3: Sosyal red (Özdeğer= 1,5; Varyans= % 7,684)	
19- Artık onun benim arkadaş çevreme uymadığı duygusuna kapılırdım.	0,825
20- Onun tehlikeli olabileceğinden ötürü korkardım.	0,779
18- Anlattığı şeyin doğru olup olmadığı konusunda şüphe ederdim.	0,709
17- Kişisel planlarını açıkladığı için şaşırırdım.	0,703
16- Anlatılmayacak şeyler anlattığı için şaşırırdım.	0,660
Faktör 4:İntiharla ilgili tartışmaya girme (Özdeğer= 1,1; Varyans= % 5,534)	
14- Onunla intihar konusunda derin bir tartışmaya girerdim.	
15- Neden kendini öldürmek istediğini anlamak için bir sürü soru sorardım.	0,744
	0,705

2.2.4. Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği

Özgün ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması Kağıtçıbaşı (2007) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılmıştır. “Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçekleri” nin 15-18 yaşları arasındaki lise öğrencileri için geçerlik güvenirlik çalışması ise Özdemir (2011) tarafından yapılmıştır. Katılımcıların benlik kurgusunu ölçmek için kullanılan ölçek ailede özerk, ailede ilişkisel ve ailede özerk-ilişkisel benlik olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Katılımcılardan ölçekteki 20 maddenin her birine ne ölçüde katıldıklarını “kesinlikle katılıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” arasında değerlendirme yapacakları 5’li likert tipi bir ölçeğe işaretleyerek belirtmeleri istenmektedir (Ek: 5). Cevapların analizinde maddelerden olumlu olanlar için belirtilen seçenekler sırayla 5, 4, 3, 2, ve 1; olumsuz olanlar ise sırayla 1, 2, 3, 4, ve 5 olarak kodlanmıştır.

Ölçeğin altı maddeden oluşan ailede özerk benlik boyutu özerk benlik kurgusunu ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu maddeler bireyin ailesiyle kurduğu ilişkide özerklik düzeyini ölçmektedir. Örnek olarak ters olarak kodlanan “İnsanlar geleceğe yönelik planları için ailelerinden izin almalıdırlar” ve “Ailemin onaylamayacağı kararlar almaktan kaçınırım” gibi maddeleri verilebilir. On maddeden oluşan ailede ilişkisel benlik boyutu, ilişkisel benlik kurgusunu ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu alt ölçekteki on madde psikolojik açıdan kişinin ailesiyle olan yakın ilişkisini ölçmektedir. Örnek olarak “Ailemle iç içeyim” maddesi verilebilir. Özerk-ilişkisel benlik kurgusunu ölçmeyi amaçlayan son boyut Ailede özerk- ilişkisel benlik boyutudur. Bu alt ölçekteki dört madde kişinin ailesine olan bağlılığını ile birlikte özerklik düzeyini bir arada ölçmektedir. Maddelere örnek olarak “Bir kimse ailesine değer verse de, kişisel fikrini söylemekten çekinmemelidir” maddesi verilebilir.

Bu çalışmada Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeğinin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı özerklik faktörü için 0.80, ilişkisellik faktörü için 0.67, özerk-ilişkisellik faktörü için 0.42 olarak bulunmuş, özerk-ilişkisel benlik kurgusu faktörünün güvenirlik katsayısının oldukça düşük olduğu saptanmıştır.

2.3. İşlem Yolu

Araştırmanın evrenini Aydın ilinde Merkez Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı liseler oluşturmaktadır. Uygulama yapılabilmesi için öncelikle Milli Eğitim Müdürlüğünden ve Aydın Valiliğinden onay alınmıştır. Örneklemin seçileceği okullar Milli Eğitim

Müdürlüğünden başarı düzeyleri ile ilgili öneri alınarak düşük, yüksek ve orta düzey başarı olarak 3'e ayrılmıştır. Her başarı düzeyine uygun toplam altı lise seçkisiz atama yolu ile seçilmiştir. Bu liselere gidilerek 9., 10.,ve 11. Sınıflarda okuyan öğrenciler gönüllülük esasına göre araştırmaya dahil edilmiştir. 12. Sınıfta okuyan öğrencilerin sene sonunda üniversite sınavına girecek olmaları nedeniyle stresli olabilecekleri düşünülerek araştırmaya dahil edilmemiştir. Toplam 744 veri toplanmış ancak uygun şekilde doldurulmayan 42 veri iptal edilmiştir.

2.4. Veri Analizi

Araştırmanın istatistiksel analizleri SPSS 17.0 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Çalışmada cinsiyet gruplar arası değişken olarak alınmıştır. Aynı zamanda intihar davranışı değişkeni, düşünce var / yok, girişim var / yok ve davranış var / yok olmak üzere kategorilendirilerek gruplar arası değişken haline getirilmiştir. Grup içi değişkenleri ise intihar tutumları ve benlik kurguları oluşturmuştur. Araştırmada kullanılan intihar davranışı değişkeni, düşünceye göre intihar davranışı girişime göre intihar davranışı ve toplam intihar davranışı olmak üzere üç düzeyden oluşturulmuştur. İntihar tutumları değişkeni intihara karşı tutum ve intihar eden kişiye karşı tutum olarak ele alınmıştır. Benlik kurguları değişkeni ise özerklik, ilişkisellik ve özerk – ilişkisellik olmak üzere üç düzeyden oluşmaktadır.

Mevcut araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen verilen analizinde iki farklı analiz yolu izlenmiştir. İlki cinsiyete göre intihar davranışının benlik kurgusu üzerinde herhangi bir etkisinin olup olmadığını değerlendirilmesidir. İntihar davranışı ve cinsiyete göre intihara karşı tutumlar, intihar eden kişiye karşı tutumlar ve benlik kurguları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) uygulanmıştır. İntihar davranışlarının ve cinsiyetin ortak etkilerinin incelendiği bu analizde ayrıca intihar davranışlarının ve cinsiyetin tek tek intihara karşı tutumlara, intihar eden kişiye karşı tutumlara ve benlik kurgularına ana etkileri değerlendirilmiştir. İkinci analiz ise intihar eden kişiye karşı tutumlar ve intihara karşı tutumların benlik kurgularıyla olan ilişkilerinin değerlendirilmesi şeklinde yapılmıştır. İntihara karşı tutumlar, intihar eden kişiye karşı tutumlar ile benlik kurguları arasındaki ilişkiye korelasyon analizi ile bakılmıştır. Son olarak da intihar davranışı ve cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için ki-kare testi yapılmıştır.

Bu doğrultuda, araştırma sonucunda elde edilen verilere öngörülen analizlerin yapılması için, analizlere ait varsayımlar test edilerek verilerin analize uygun olup olmadıkları incelenmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak, intihar davranışı değişkeninin her bir düzeyi için cinsiyete göre benlik kurguları değişkeni temel alınarak normal dağılım gösterip göstermedikleri değerlendirilmiştir. Bunun için uç (extrem) değerlerin olup olmadığını belirlemek için Box Plot' lar, normal dağılım eğrileri ve Kolmogorov – Smirnov analizinden yararlanılmıştır. Tespit edilen uç değerler analize dahil edilmemiştir. Yapılan incelemeler sonucunda intihar davranışı, intihar tutumları ve benlik kurguları değişkenlerinin cinsiyet değerkeni içerisinde normal dağılım gösterdikleri görölmüştür.

Varyans homojenliği varsayımının test edildiği Levene Testleri incelendiğinde, bazı düzeyler ve parametrelerde varyansların homojen dağılmadığı görölmüştür. Bunun üzerine Hartley' in Fmax Testi' nden yararlanılmıştır (Field 2009). Serbestlik derecesi ve grup/koşul sayısına göre tabloda kabul edilebilir düzey belirlendikten sonra, her bir değerken için bu düzeyden düşük olup olmadığı incelenmiştir. Buna göre, her bir değerken için varyans homojenliği kabul edilebilir bulunmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde mevcut araştırmanın amacına yönelik elde edilen verilere uygulanan istatistiksel analiz sonuçlarına yer verilmektedir.

3.1. İntihar Davranışı ve Benlik Kurguları Oranları

Araştırmaya katılan katılımcıların intihar davranışlarının dağılımlarına bakıldığında katılımcının %39'unun (272 kişi) en az bir defa olmak üzere kendilerini öldürmeyi düşündükleri, %8'inin (58 kişi) kendilerini öldürme girişiminde buldukları saptanmıştır. İntihar davranışlarının cinsiyete göre dağılımı Çizelge 3.1' de gösterilmiştir.

Çizelge 3.1. İntihar davranışlarına ilişkin bilgilerin dağılımı

	Kadın		Erkek				Toplam					
	Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Hayatınızda hiç kendinizi öldürmeyi düşündünüz mü?	153	40	240	60	106	34	203	66	259	37	443	67
Geçtiğimiz son iki ay içerisinde kendinizi öldürmeyi düşündünüz mü?	82	21	311	79	57	18	252	82	139	20	563	80
Hayatınızda hiç kendinizi öldürme girişiminde buldunuz mu?	35	9	358	90	17	6	292	94	52	7	650	93
Geçtiğimiz son iki ay içerisinde kendinizi öldürme girişiminde buldunuz mu?	18	5	375	95	11	4	298	96	29	4	673	96
Şu an kendinizi öldürme düşünceniz var mı?	26	7	367	93	36	12	273	88	62	9	640	91
İntihar Düşüncesi olanlar	157	40	236	60	115	37	194	63	272	39	430	61
İntihar girişimi olanlar	38	10	355	90	20	7	289	93	58	8	644	92
Toplam İntihar Davranışı	158	40	235	60	116	38	193	62	274	39	428	61

3.2. İntihar Davranışları ve Cinsiyete Göre Benlik Kurguları

İntihar düşüncesi, girişimi ve intihar davranışının cinsiyete göre intihara karşı tutumların farklılaşıp farklılaşmadığını değerlendirmek için Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) kullanılmıştır.

3.2.1. İntihar düşüncesi olup olmamasının cinsiyete göre benlik kurgularının değerlendirilmesi

Katılımcıların intihar düşüncesinin olup olmamasının cinsiyete göre benlik kurgularının değerlendirilmesi için 2 (Düşünce) x 2 (Cinsiyet) x 3 (Benlik kurgusu) faktörlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Çizelge 3.2' de gösterilmiştir. Bundan sonraki bölümlerde yapılan izleme testleri sonucunda elde edilen bulgular incelenmektedir. Bundan sonraki bölümlerde yapılan izleme testleri sonucunda elde edilen bulgular incelenmektedir. Katılımcılara ait ortalama ve standart sapma değerleri Çizelge 3.3' de gösterilmiştir.

Çizelge 3.2. İntihar düşüncesi olup olmamasının cinsiyete göre benlik kurgularına ait Manova sonuçları

Çok Değişkenli Etki	Λ	F	Ss	p=	η^2
Düşünce (D)	0,91	23,35	3	.000	.09
Cinsiyet (C)	0,94	14,95	3	.000	.06
DxC	0,99	3,58	3	.014	.02

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada intihar düşüncesinin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [$Wilks\Lambda = .91$, $F(3,685) = 23.35$, $p = .000$, $\eta^2 = .09$]. Buna göre, katılımcı intihar düşüncelerinin benlik kurgularına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre,

Özerklik puanlarına bakıldığında intihar düşüncesi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,687) = 28.87$, $p = .000$, $\eta^2 = .04$]. Buna göre, intihar düşüncesi olan katılımcıların özerklik puanları (ort. = 3.44, s.s. = .94), intihar düşüncesi olmayan katılımcıların özerklik puanlarından (ort. = 3.10, s.s. = .83) anlamlı olarak daha yüksektir. İlişkiselik puanlarına bakıldığında intihar düşüncesi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan

anlamli olarak farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,687) = 44.59, p = .000, \eta^2 = .06$]. Buna göre, intihar düşüncesi olmayan katılımcıların ilişkisellik puanları (ort.= 3.71, s.s. = .58), intihar düşüncesi olan katılımcıların ilişkisellik puanlarından (ort.= 3.41, s.s. = .71) anlamli olarak daha yüksektir. Özerk-ilişkisellik puanlarına bakıldığında intihar düşüncelerine göre katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamli olarak farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,687) = 5.52, p = .019, \eta^2 = .00$]. Buna göre, intihar düşüncesi olan katılımcıların özerk-ilişkisellik puanları (ort.= 3.78, s.s. = .66), intihar düşüncesi olmayan katılımcıların özerk-ilişkisellik puanlarından (ort.= 3.65, s.s. = .72) anlamli olarak daha yüksektir.

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada cinsiyetin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamli olduğu görülmüştür [$Wilks\Lambda = .94, F(3,685) = 14.95, p = .000, \eta^2 = .06$]. Buna göre, katılımcı cinsiyetinin benlik kurgularına göre anlamli düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre,

Özerklik puanlarına bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamli olarak farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,687) = 7.37, p = .007, \eta^2 = .01$]. Buna göre, erkeklerin özerklik puanları (ort.= 3.30, s.s. = .97), kadınların özerklik puanlarından (ort.= 3.17, s.s. = .82) anlamli olarak daha yüksektir. İlişkisellik puanlarına bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamli olarak farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,687) = 44.01, p = .000, \eta^2 = .06$]. Buna göre, kadınların ilişkisellik puanları (ort.= 3.72, s.s. = .55), erkeklerin ilişkisellik puanlarından (ort.= 3.44, s.s. = .73) anlamli olarak daha yüksektir. Özerk-ilişkisellik puanlarına bakıldığında kadın ve erkek katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamli olarak farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,687) = 1.16, p = .281, \eta^2 = .00$].

Araştırmada Düşünce x Cinsiyet ortak etkisinin istatistiksel açıdan anlamli olduğu görülmüştür [$Wilks\Lambda = .99, F(3,685) = 3.58, p = .014, \eta^2 = .02$]. Buna göre, katılımcı cinsiyetinin intihar düşüncesi olup olmamasına göre benlik kurguları istatistiksel açıdan anlamli olarak farklılaşmaktadır. Cinsiyetler arasında ortaya çıkan bu farklılığın kaynağını belirlemek üzere Bonferroni düzeltmesi ile çoklu karşılaştırma analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analiz sonuçlarına göre,

İntihar düşüncesi olmayan kadın ve erkek katılımcıların özerklik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,687) = .005$, $p = .938$, $\eta^2 = .00$]. Buna karşın, intihar düşüncesi olan kadın ve erkek katılımcıların özerklik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür [$F(1,687) = 11.55$, $p = .001$, $\eta^2 = .02$]. Buna göre, intihar düşüncesi olan erkeklerin özerklik puanları (ort.= 3.65, s.s. = 1.02), intihar düşüncesi olan kadınların özerklik puanlarından (ort.= 3.28, s.s. = .85) anlamlı olarak daha yüksektir.

Katılımcıların ilişkisellik puanlarına bakıldığında, intihar düşüncesi olmayan kadın ve erkek katılımcıların ilişkisellik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür [$F(1,687) = 9.81$, $p = .002$, $\eta^2 = .01$]. Buna göre, intihar düşüncesi olmayan kadınların ilişkisellik puanları (ort.= 3.79, s.s. = .52), intihar düşüncesi olmayan erkeklerin ilişkisellik puanlarından (ort.= 3.60, s.s. = .63) anlamlı olarak daha yüksektir. Benzer şekilde, intihar düşüncesi olan kadın ve erkek katılımcıların ilişkisellik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [$F(1,687) = 35.73$, $p = .000$, $\eta^2 = .05$]. Buna göre, intihar düşüncesi olan kadınların ilişkisellik puanları (ort.= 3.60, s.s. = .57), intihar düşüncesi olan erkeklerin ilişkisellik puanlarından (ort.= 3.15, s.s. = .80) anlamlı olarak daha yüksektir.

Son olarak, özerk – ilişki benlik kurgusu puanları değerlendirildiğinde, intihar düşüncesi olmayan kadın ve erkek katılımcıların özerklik – ilişkisellik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür [$F(1,687) = .86$, $p = .353$, $\eta^2 = .00$]. Benzer şekilde, intihar düşüncesi olan kadın ve erkek katılımcıların özerklik – ilişkisellik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür [$F(1,687) = .41$, $p = .522$, $\eta^2 = .00$].

Çizelge 3.3. Katılımcıların intihar düşüncelerinin olup olmamasına göre benlik kurgularına ait ortalama ve standart sapma değerleri

	Düşünce Var						Düşünce Yok					
	Kadın		Erkek		Toplam		Kadın		Erkek		Toplam	
	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s
Özerklik	3,28	0,85	3,65	1,02	3,44	0,94	3,1	0,79	3,1	0,89	3,10	0,83
İlişkisel	3,60	0,57	3,15	0,80	3,41	0,71	3,79	0,52	3,6	0,63	3,71	0,58
Özerk – İlişkisel	3,80	0,59	3,75	0,75	3,78	0,66	3,68	0,67	3,61	0,78	3,65	0,72

3.2.2. İntihar girişimi olup olmasının cinsiyete göre benlik kurgularının değerlendirilmesi

İntihar davranışı değişkeninin girişim düzeyi için cinsiyete göre benlik kurgularının farklılaşp farklılaşmadığını değerlendirmek için 2 (Girişim) x 2 (Cinsiyet) faktörlü Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Çizelge 3.4' de gösterilmiştir. Katılımcılara ait ortalama ve standart sapma değerleri Çizelge 3.5' de gösterilmiştir. Bundan sonraki bölümlerde yapılan izleme testleri sonucunda elde edilen bulgular incelenmektedir.

Çizelge 3.4. İntihar girişimi olup olmasının cinsiyete göre benlik kurgularına ait Manova sonuçları

Çok Değişkenli Etki	Λ	F	Ss	p=	η^2
Girişim (G)	0,95	11,53	3	.000	.05
Cinsiyet (C)	0,95	12,79	3	.000	.05
GxC	0,98	5,17	3	.002	.02

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada intihar girişiminin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [Wilks $\Lambda = .95$, $F(3,685) = 11.53$, $p = .000$, $\eta^2 = .05$]. Buna göre, katılımcı intihar girişimlerinin benlik kurgularına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre,

Özerklik puanlarına bakıldığında intihar girişimi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,687) = 17.43$, $p = .000$, $\eta^2 = .02$]. Buna göre, intihar girişimi olan katılımcıların özerklik puanları (ort.= 3.59, s.s. = .98), intihar girişimi olmayan katılımcıların özerklik puanlarından (ort.= 3.20, s.s. = .87) anlamlı olarak daha yüksektir. İlişkiselik puanlarına bakıldığında intihar girişimi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,687) = 28.28$, $p = .000$, $\eta^2 = .04$]. Buna göre, intihar girişimi olmayan katılımcıların ilişkiselik puanları (ort.= 3.62, s.s. = .63), intihar girişimi olan katılımcıların ilişkiselik puanlarından (ort.= 3.26, s.s. = .77) anlamlı olarak daha yüksektir. Özerk-ilişkiselik puanlarına bakıldığında intihar girişimine göre katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,687) = .031$, $p = .861$, $\eta^2 = .00$].

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada cinsiyetin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [Wilks Λ = .95, F(3,685)= 12.79, p=.000, η^2 =.05]. Buna göre, katılımcı cinsiyetinin benlik kurgularına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre,

Özerklik puanlarına bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği görülmüştür [F(1,687) = 13.41, p = .000, η^2 = .02].]. Buna göre, erkeklerin özerklik puanları (ort.= 3.30, s.s. = .97), kadınların özerklik puanlarından (ort.= 3.17, s.s. = .82) anlamlı olarak daha yüksektir. İlişkisel puanlarına bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği görülmüştür [F(1,687) = 33.34, p = .000, η^2 = .05]. Buna göre, kadınların ilişkisel puanları (ort.= 3.72, s.s. = .55), erkeklerin ilişkisel puanlarından (ort.= 3.44, s.s. = .73) anlamlı olarak daha yüksektir. Özerk-ilişkisel puanlarına bakıldığında kadın ve erkek katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür [F(1,687) = .118, p = .732, η^2 = .00].

Araştırmada Girişim x Cinsiyet ortak etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [Wilks Λ = .98, F(3,685) = 5.17, p = .002, η^2 = .02]. Bunörg, katılımcı cinsiyetinin intihar girişimi olup olmamasına göre benlik kurguları istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Cinsiyetler arasında ortaya çıkan bu farklılığın kaynağını belirlemek üzere Bonferroni düzeltmesi ile çoklu karşılaştırma analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analiz sonuçlarına göre,

İntihar girişimi olmayan kadın ve erkek katılımcıların özerklik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür (F(1,687) = 1.79, p = .18, η^2 = .00]. Buna karşın, intihar girişimi olan kadın ve erkek katılımcıların özerklik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [F(1,687) = 11.75, p = .001, η^2 = .02]. Buna göre, intihar girişimi olan erkeklerin özerklik puanları(ort.= 4.18, s.s. = .95), intihar girişimi olan kadınların özerklik puanlarından (ort.= 3.32, s.s. = .88) anlamlı olarak daha yüksektir.

Katılımcıların ilişkisel puanlarına bakıldığında, intihar girişimi olmayan kadın ve erkek katılımcıların ilişkisel puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür [F(1,687) = 26.55, p = .000 η^2 = .04]. Buna göre, intihar girişimi olmayan kadınların ilişkisel puanları (ort.= 3.74, s.s. = .53), intihar girişimi olmayan erkeklerin

ilişkisellik puanlarından (ort.= 3.48, s.s. = .71) anlamlı olarak daha yüksektir. Benzer şekilde, intihar girişimi olan kadın ve erkek katılımcıların ilişkisellik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür [$F(1,687) = 20.78, p = .000, \eta^2 = .03$]. Buna göre, intihar girişimi olan kadınların ilişkisellik puanları (ort.= 3.52, s.s. = .67), intihar girişimi olan erkeklerin ilişkisellik puanlarından (ort.= 2.71, s.s. = .68) anlamlı olarak daha yüksektir.

Son olarak, özerk – ilişki benlik kurgusu puanları değerlendirildiğinde, intihar girişimi olmayan kadın ve erkek katılımcıların özerklik – ilişkisellik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür [$F(1,687) = 2.17, p = .141, \eta^2 = .00$]. Benzer şekilde, intihar girişimi olan kadın ve erkek katılımcıların özerklik – ilişkisellik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür [$F(1,687) = .59, p = .443, \eta^2 = .00$].

Çizelge 3.5. Katılımcıların intihar girişimlerinin olup olmamasına göre benlik kurgularına ait ortalama ve standart sapma değerleri

	Girişim Var						Girişim Yok					
	Kadın		Erkek		Toplam		Kadın		Erkek		Toplam	
	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s
Özerklik	3,32	0,88	4,18	0,95	3,59	0,98	3,16	0,81	3,25	0,95	3,20	0,87
İlişkisel	3,52	0,67	2,71	0,68	3,26	0,77	3,74	0,53	3,48	0,71	3,62	0,63
Özerk – İlişkisel	3,64	0,72	3,79	1,06	3,69	0,84	3,74	0,63	3,66	0,75	3,70	0,69

3.2.3. İntihar davranışının cinsiyete göre benlik kurgularına etkilerinin değerlendirilmesi

İntihar davranışının cinsiyete göre benlik kurguları açısından farklılaşıp farklılaşmadığını değerlendirmek için 2 (Davranış) x 2 (Cinsiyet) faktörlü Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Çizelge 3.6' da gösterilmiştir. Katılımcılara ait ortalama ve standart sapma değerleri Çizelge 3.7' de gösterilmiştir. Bundan sonraki bölümlerde yapılan izleme testleri sonucunda elde edilen bulgular incelenmektedir.

Çizelge 3.6. İntihar davranışının cinsiyete göre benlik kurgularına ait Manova sonuçları

Çok Değişkenli Etki	Λ	F	Ss	P=	η^2
Davranış (D)	0,91	23,58	3	.000	.09
Cinsiyet (C)	0,94	15,02	3	.000	.06
DxC	0,98	3,71	3	.011	.02

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada intihar davranışının ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [$Wilks\Lambda = .91$, $F(3,685) = 23.58$, $p = .000$, $\eta^2 = .09$]. Buna göre, katılımcı intihar davranışının benlik kurgularına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre,

Özerklik puanlarına bakıldığında intihar davranışı açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,687) = 29.42$, $p = .000$, $\eta^2 = .04$]. Buna göre, intihar davranışı olan katılımcıların özerklik puanları (ort.= 3.44, s.s. = .94), intihar davranışı olmayan katılımcıların özerklik puanlarından (ort.= 3.10, s.s. = .83) anlamlı olarak daha yüksektir. İlişkiselik puanlarına bakıldığında intihar davranışı açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,687) = 44.96$, $p = .000$, $\eta^2 = .06$]. Buna göre, intihar davranışı olmayan katılımcıların ilişkiselik puanları (ort.= 3.71, s.s. = .58), intihar davranışı olan katılımcıların ilişkiselik puanlarından (ort.= 3.41, s.s. = .71) anlamlı olarak daha yüksektir. Özerk-ilişkiselik puanlarına bakıldığında intihardavranışına göre katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,687) = 5.53$, $p = .019$, $\eta^2 = .00$]. Buna göre, intihar davranışı olan katılımcıların özerk-ilişkiselik puanları (ort.= 3.78, s.s. = .65), intihar davranışı olmayan

katılımcıların özerk-ilişkiselik puanlarından (ort.= 3.65, s.s. = .72) anlamlı olarak daha yüksektir.

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada cinsiyetin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [Wilks Λ = .94, $F(3,685)= 15.02$, $p=.000$, $\eta^2= .06$]. Buna göre, katılımcı cinsiyetinin benlik kurgularına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre,

Özerklik puanlarına bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,687) = 7.26$, $p = .007$, $\eta^2 = .01$]. Buna göre, erkeklerin özerklik puanları (ort.= 3.30, s.s. = .97), kadınların özerklik puanlarından (ort.= 3.17, s.s. = .82) anlamlı olarak daha yüksektir. İlişkiselik puanlarına bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,687) = 44.24$, $p = .000$, $\eta^2 = .06$]. Buna göre, kadınların ilişkiselik puanları (ort.= 3.72, s.s. = .55), erkeklerin ilişkiselik puanlarından (ort.= 3.44, s.s. = .73) anlamlı olarak daha yüksektir. Özerk-ilişkiselik puanlarına bakıldığında kadın ve erkek katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,687) = 1.19$, $p = .275$, $\eta^2 = .00$].

Araştırmada Davranış x Cinsiyet ortak etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [Wilks Λ = .98, $F(3,685) = 3.71$, $p = .011$, $\eta^2 = .02$]. Bu nedenle katılımcı cinsiyeti intihar davranışı olup olmamasına göre benlik kurguları açısından anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Cinsiyetler arasında ortaya çıkan bu farklılığın kaynağını belirlemek üzere Bonferroni düzeltmesi ile çoklu karşılaştırma analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analiz sonuçlarına göre,

İntihar davranışı olmayan kadın ve erkek katılımcıların özerklik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür [$F(1,687) = .01$, $p = .940$, $\eta^2 = .00$]. Buna karşın, intihar davranışı olan kadın ve erkek katılımcıların özerklik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür [$F(1,687) = 11.41$, $p = .001$, $\eta^2 = .02$]. Buna göre, intihar davranışı olan erkeklerin özerklik puanları (ort.= 3.65, s.s. = 1.02), intihar davranışı olan kadınların özerklik puanlarından (ort.= 3.29, s.s. = .85) anlamlı olarak daha yüksektir.

Katılımcıların ilişkisellik puanlarına bakıldığında, intihar davranışı olmayan kadın ve erkek katılımcıların ilişkisellik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür [$F(1,687) = 9.26, p = .002, \eta^2 = .01$]. Buna göre, intihar davranışı olmayan kadınların ilişkisellik puanları (ort.= 3.79, s.s. = .52), intihar davranışı olmayan erkeklerin ilişkisellik puanlarından (ort.= 3.61, s.s. = .63) anlamlı olarak daha yüksektir. Benzer şekilde, intihar davranışı olan kadın ve erkek katılımcıların ilişkisellik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür [$F(1,687) = 36.91, p = .000, \eta^2 = .05$]. Buna göre, kadınların ilişkisellik puanları (ort.= 3.61, s.s. = .57), erkeklerin ilişkisellik puanlarından (ort.= 3.14, s.s. = .80) anlamlı olarak daha yüksektir.

Son olarak, özerk – ilişkiyel benlik kurgusu puanları değerlendirildiğinde, intihar davranışı olmayan kadın ve erkek katılımcıların özerklik – ilişkisellik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür [$F(1,687) = .81, p = .370, \eta^2 = .00$]. Benzer şekilde, intihar davranışı olan kadın ve erkek katılımcıların özerklik – ilişkisellik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür [$F(1,687) = .47, p = .49, \eta^2 = .00$].

Çizelge 3.7. Katılımcıların intihar davranışının olup olmamasına göre benlik kurgularına ait ortalama ve standart sapma değerleri

	Davranış Var						Davranış Yok					
	Kadın		Erkek		Toplam		Kadın		Erkek		Toplam	
	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s
Özerklik	3,29	0,85	3,65	1,02	3,44	0,94	3,09	0,79	3,10	0,89	3,10	0,83
İlişkisel	3,61	0,57	3,14	0,80	3,41	0,71	3,79	0,52	3,61	0,63	3,71	0,58
Özerk – İlişkisel	3,80	0,59	3,75	0,74	3,78	0,66	3,68	0,67	3,62	0,78	3,65	0,72

3.3. İntihar Davranışları ve Cinsiyete Göre İntihara Karşı Tutumlar

Cinsiyet ve intihar düşüncesi, girişimi ve intihar davranışına göre intihara karşı tutumların farklılaşıp farklılaşmadığını değerlendirmek için Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) kullanılmıştır.

3.3.1. İntihar düşüncesi olup olmasının cinsiyete göre intihara karşı tutumlarının değerlendirilmesi

Katılımcıların intihar düşüncesi olup olmasının cinsiyete göre intihara karşı tutumlarının değerlendirilmesi için 2 (Düşünce) x 2 (Cinsiyet) x 6 (İntihara karşı tutumlar) faktörlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Çizelge 3.8’ de gösterilmiştir. Bundan sonraki bölümlerde yapılan izleme testleri sonucunda elde edilen bulgular incelenmektedir. Katılımcılara ait ortalama ve standart sapma değerleri Çizelge 3.9’ da gösterilmiştir.

Çizelge: 3.8. İntihar düşüncesi olup olmasının cinsiyete göre intihara karşı tutumlarına ait Manova sonuçları

Çok Değişkenli Etki	Λ	F	Ss	P=	η^2
Düşünce (D)	0,77	34,22	6	.000	.23
Cinsiyet (C)	0,94	7,23	6	.000	.06
D x C	0,97	4,24	6	.000	.04

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada intihar düşüncesinin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [$Wilks\Lambda = .77$, $F(6,693)= 34.27$, $p=.000$, $\eta^2= .23$]. Buna göre, katılımcı intihar düşüncelerinin intihara karşı tutumlara göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre,

İntiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlara bakıldığında intihar düşüncesi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 181.97$, $p = .000$, $\eta^2 = .20$]. Buna göre, intihar düşüncesi olan katılımcıların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanları (ort.= 2.47, s.s. = 1.11), intihar düşüncesi olmayan katılımcıların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlarından (ort.= 1.60, s.s. = .70) anlamlı olarak daha yüksektir.

Katılımcıların ölümünden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarının intihar düşüncesine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır [$F(1,698) = 12.85, p = .000, \eta^2 = .01$]. Buna göre intihar düşüncesi olmayan katılımcıların ölümünden sonra cezalandırma ile ilgili puanları (ort.= 3.92, s.s. = 1.04), intihar düşüncesi olan katılımcıların ölümünden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarından (ort.= 3.63, s.s. = 1.13) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlara bakıldığında intihar düşüncesi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 26.98, p = .000, \eta^2 = .04$]. Buna göre, intihar düşüncesi olmayan katılımcıların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarının (ort.= 3.21, s.s. = 1.34), intihar düşüncesi olan katılımcıların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarından (ort.= 2.65, s.s. = 1.31) anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür.

İntihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlara bakıldığında intihar düşüncesi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 14.14, p = .000, \eta^2 = .02$]. Buna göre, intihar düşüncesi olmayan katılımcıların intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme puanları (ort.= 3.64, s.s. = .97), intihar düşüncesi olan katılımcıların intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme puanlarından (ort.= 3.33, s.s. = .98) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntihar davranışını saklama ile ilgili puanlara bakıldığında intihar düşüncesi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = 1.54, p = .215, \eta^2 = .00$]. Buna göre, intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlara bakıldığında intihar düşüncesi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 7.75, p = .006, \eta^2 = .01$]. Buna göre, intihar düşüncesi olan katılımcıların intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanları (ort.= 2.97, s.s. = 1.16), intihar düşüncesi olmayan katılımcıların intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlarından (ort.= 2.76, s.s. = 1.13) anlamlı olarak daha yüksektir.

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada cinsiyetin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [Wilks's $\Lambda = .94$, $F(6,693) = 7.23$, $p = .000$, $\eta^2 = .06$]. Buna göre, katılımcı cinsiyetinin intihara karşı tutumlarına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre,

İntiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 20.90$, $p = .000$, $\eta^2 = .02$]. Buna göre, erkeklerin intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanları (ort. = 2.06, s.s. = 1.15), kadınların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlarından (ort. = 1.84, s.s. = .80) anlamlı olarak daha yüksektir. Buna karşın, katılımcıların ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır [$F(1,698) = 1.77$, $p = .184$, $\eta^2 = .00$].

İntiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 7.21$, $p = .007$, $\eta^2 = .01$]. Buna göre, erkeklerin intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanları (ort. = 3.14, s.s. = 1.38), kadınların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarından (ort. = 2.88, s.s. = 1.33) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 8.24$, $p = .004$, $\eta^2 = .01$]. Buna göre, erkeklerin intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanları (ort. = 3.63, s.s. = .98), kadınların intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlarından (ort. = 3.43, s.s. = .98) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntihar davranışını saklama ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 5.15$, $p = .023$, $\eta^2 = .00$]. Buna göre, erkeklerin intihar davranışını saklama ile ilgili puanları (ort. = 2.87, s.s. = 1.28), kadınların intihar davranışını saklama ile ilgili puanlarından (ort. = 2.68, s.s. = 1.16) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı

farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 6.55, p = .011, \eta^2 = .00$]. Buna göre, erkeklerin intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanları (ort.= 2.94, s.s. = 1.21), kadınların intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlarından (ort.= 2.76, s.s. = 1.10) anlamlı olarak daha yüksektir.

Araştırmada Düşünce x Cinsiyet ortak etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [$Wilks \Lambda = .97, F(6,693) = 4,24, p = .000, \eta^2 = .04$]. Bunun katılımcı cinsiyetinin intihar düşüncesi olup olmamasına göre intihara karşı tutumlarda istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Cinsiyetler arasında ortaya çıkan bu farklılığın kaynağını belirlemek üzere Bonferroni düzeltmesi ile çoklu karşılaştırma analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analiz sonuçlarına göre,

İntihar düşüncesi olmayan kadın ve erkek katılımcıların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = .109, p = .741, \eta^2 = .00$]. Buna karşın, intihar düşüncesi olan kadın ve erkek katılımcıların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür [$F(1,698) = 30.96, p = .000, \eta^2 = .04$]. Buna göre, intihar düşüncesi olan erkeklerin intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanları (ort.= 2,81, s.s. = 1.28), intihar düşüncesi olan kadınların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlarından (ort.= 2,22, s.s. = .90) anlamlı olarak daha yüksektir.

Katılımcıların ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarına bakıldığında intihar düşüncesi olmayan kadın ve erkek katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = .452, p = .502, \eta^2 = .00$]. Aynı şekilde, intihar düşüncesi olan kadın ve erkek katılımcıların da ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür [$F(1,698) = 1.358, p = .244, \eta^2 = .00$].

İntiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlara bakıldığında intihar düşüncesi olmayan kadın ve erkek katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = .878, p = .349, \eta^2 = .00$]. Buna karşın, intihar düşüncesi olan kadın ve erkek katılımcıların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür [$F(1,698) = 7.193, p = .007, \eta^2 = .01$]. Buna göre, intihar düşüncesi olan erkeklerin intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanları (ort.= 2,90, s.s. =

1.34), intihar düşüncesi olan kadınların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarından (ort.= 2,46, s.s. = 1.26) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlara bakıldığında intihar düşüncesi olmayan kadın ve erkek katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = 1.500, p = .22, \eta^2 = .00$]. Buna karşın, intihar düşüncesi olan kadın ve erkek katılımcıların intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür [$F(1,698) = 7.240, p = .007, \eta^2 = .01$]. Buna göre, intihar düşüncesi olan erkeklerin intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanları (ort.= 3,52, s.s. = .97), intihar düşüncesi olan kadınların intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlarından (ort.= 3,20, s.s. = .97) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntihar davranışını saklama ile ilgili puanlara bakıldığında intihar düşüncesi olmayan kadın ve erkek katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = .993, p = .319, \eta^2 = .00$]. Buna karşın, intihar düşüncesi olan kadın ve erkek katılımcıların intihar davranışını saklama ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür [$F(1,698) = 4.435, p = .036, \eta^2 = .01$]. Buna göre, intihar düşüncesi olan erkeklerin intihar davranışını saklama ile ilgili puanları (ort.= 3,00, s.s. = 1.28), intihar düşüncesi olan kadınların intihar davranışını saklama ile ilgili puanlarından (ort.= 2,69, s.s. = 1.16) anlamlı olarak daha yüksektir.

Son olarak, intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlara bakıldığında intihar düşüncesi olmayan kadın ve erkek katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = .003, p = .956, \eta^2 = .01$]. Buna karşın, intihar düşüncesi olan kadın ve erkek katılımcıların intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür [$F(1,698) = 10.356, p = .001, \eta^2 = .01$]. Buna göre, intihar düşüncesi olan erkeklerin intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanları (ort.= 3,23, s.s. = 1.16), intihar düşüncesi olan kadınların intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlarından (ort.= 2,78, s.s. = 1.14) anlamlı olarak daha yüksektir.

Çizelge 3.9 Katılımcıların intihar düşüncelerinin olup olmamasına göre intihara karşı tutumlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri

	Düşünce Var						Düşünce Yok					
	Kadın		Erkek		Toplam		Kadın		Erkek		Toplam	
	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s
İntiharı kabul edilebilirliği	2,22	0,90	2,81	1,28	2,47	1,11	1,59	0,63	1,61	0,78	1,60	0,70
Ölümden sonra cezalandırılma	3,69	1,05	3,54	1,24	3,63	1,13	3,95	0,92	3,88	1,16	3,92	1,04
İntiharı ruhsal bir hastalığa işaret etmesi	2,46	1,26	2,90	1,34	2,65	1,31	3,16	1,31	3,28	1,38	3,21	1,34
İntihara sebep olan sorunlarla ilgili iletişime geçme	3,20	0,97	3,52	0,97	3,33	0,98	3,58	0,95	3,70	0,98	3,64	0,97
İntihar davranışını saklama	2,69	1,16	3,00	1,28	2,82	1,22	2,67	1,16	2,79	1,27	2,72	1,21
İntihar hakkında açıkça tartışma ve intiharı konuşulması	2,78	1,14	3,23	1,16	2,97	1,16	2,75	1,07	2,76	1,21	2,76	1,13

3.3.2. İntihar girişimi olup olmamasının cinsiyete göre intihara karşı tutumlarının değerlendirilmesi

Katılımcıların intihar girişimi olup olmamasının cinsiyete göre intihara karşı tutumlarının değerlendirilmesi için 2 (Girişim) x 2 (Cinsiyet) x 6 (İntihara karşı tutumlar) faktörlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Çizelge 3.10' de gösterilmiştir. Bundan sonraki bölümlerde yapılan izleme testleri sonucunda elde edilen bulgular incelenmektedir. Katılımcılara ait ortalama ve standart sapma değerleri Çizelge 3.11' de gösterilmiştir.

Çizelge: 3.10. İntihar girişimi olup olmamasının cinsiyete göre intihara karşı tutumlarına ait Manovas sonuçları

Çok Değişkenli Etki	Λ	F	Ss	P=	η^2
Girişim (G)	0,91	11,97	6	.000	.09
Cinsiyet (C)	0,95	5,59	6	.000	.05
G x C	0,98	1,96	6	.068	.02

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada intihar girişiminin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [$Wilks\Lambda = .91$, $F(6,693) = 11.97$, $p = .000$, $\eta^2 = .09$]. Buna göre, katılımcı intihar girişimlerinin intihara karşı tutumlara göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre,

İntiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlara bakıldığında intihar girişimi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 61.79$, $p = .000$, $\eta^2 = .08$]. Buna göre, intihar girişimi olan katılımcıların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanları (ort. = 2.81, s.s. = 1.21), intihar girişimi olmayan katılımcıların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlarından (ort. = 1.86, s.s. = .92) anlamlı olarak daha yüksektir.

Katılımcıların ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarının intihar girişimi göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır [$F(1,698) = 5.11$, $p = .024$, $\eta^2 = .00$]. Buna göre, intihar girişimi olmayan katılımcıların ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanları (ort. = 3.83, s.s. = 1.07), intihar girişimi olan katılımcıların ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarından (ort. = 3.57, s.s. = 1.23) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlara bakıldığında intihar girişimi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [F(1,698) = 10.59, p = .001, $\eta^2 = .01$]. Buna göre, intihar girişimi olmayan katılımcıların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarının (ort.= 3.05, s.s. = 1.34), intihar girişimi olan katılımcıların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarından (ort.= 2.34, s.s. = 1.36) anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür.

İntihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlara bakıldığında intihar girişimi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür [F(1,698) = 1.30, p = .255, $\eta^2 = .00$].

İntihar davranışını saklama ile ilgili puanlara bakıldığında girişimi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [F(1,698) = 5.74, p = .017, $\eta^2 = .00$]. Buna göre, intihar girişimi olan katılımcıların intihar davranışını saklama ile ilgili puanları (ort.= 3.08, s.s. = 1.19), intihar girişimi olmayan katılımcıların intihar davranışını saklama ile ilgili puanlarından (ort.= 2.73, s.s. = 1.21) anlamlı olarak daha yüksektir. Buna karşın, intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlara bakıldığında intihar girişimi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür [F(1,698) = 3.56, p = .060, $\eta^2 = .00$].

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada cinsiyetin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [Wilk's $\Lambda = .95$, F(6,693)= 5.59, p=.000, $\eta^2 = .05$]. Buna göre, katılımcı cinsiyetinin intihara karşı tutumlarına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre,

İntiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [F(1,698) = 13.10, p = .000, $\eta^2 = .01$]. Buna göre, erkeklerin intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanları (ort.= 2.06, s.s. = 1.15), kadınların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlarından (ort.= 1.84, s.s. = .80) anlamlı olarak daha yüksektir.

Katılımcıların ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır [F(1,698) = 4.66, p = .03, $\eta^2 = .00$]. Buna göre, kadınların ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanları (ort.= 3.85, s.s. = .98), erkeklerin

ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarından (ort.= 3.75, s.s. = 1.20) anlamlı olarak daha yüksektir

İntiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 4.65, p = .031, \eta^2 = .00$]. Buna göre, erkeklerin intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanları(ort.= 3.14, s.s. = 1.38), kadınların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarından (ort.= 2.88, s.s. = 1.33) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 4.63, p = .032, \eta^2 = .00$]. Buna göre, erkeklerin intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanları(ort.= 3.63, s.s. = .98), kadınların intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlarından (ort.= 2.43, s.s. = .98) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntihar davranışını saklama ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 4.11, p = .043, \eta^2 = .00$]. Buna göre, erkeklerin intihar davranışını saklama ile ilgili puanları(ort.= 2.87, s.s. = 1.28), kadınların intihar davranışını saklama ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlarından (ort.= 2.68, s.s. = 1.16) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 5.37, p = .021, \eta^2 = .00$]. Buna göre, erkeklerin intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanları(ort.= 2.94, s.s. = 1.21), kadınların intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlarından (ort.= 2.76, s.s. = 1.10) anlamlı olarak daha yüksektir.

Araştırmada Girişim x Cinsiyet ortak etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür [$Wilks \Lambda = .98, F(6,693) = 1.96, p = .068, \eta^2 = .02$]. Bu nedenle katılımcı cinsiyetinin intihar düşüncesi olup olmamasına göre intihara karşı tutumları istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermemektedir.

Çizelge 3.11 Katılımcıların intihar girişimlerinin olup olmamasına göre intihara karşı tutumlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri

	Girişim Var						Girişim Yok					
	Kadın		Erkek		Toplam		Kadın		Erkek		Toplam	
	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s
İntiharın kabul edilebilirliği	2,54	0,95	3,31	1,49	2,81	1,21	1,76	0,76	1,97	1,07	1,86	0,92
Ölümden sonra cezalandırılma	3,78	1,09	3,17	1,39	3,57	1,23	3,86	0,97	3,80	1,18	3,83	1,07
İntiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi	2,12	1,21	2,75	1,56	2,34	1,36	2,96	1,32	3,16	1,36	3,05	1,34
İntihara sebep olan sorunlarla ilgili iletişime geçme	3,17	0,87	3,60	1,01	3,32	0,93	3,46	0,98	3,63	0,98	3,54	0,99
İntihar davranışını saklama	2,89	1,12	3,43	1,27	3,08	1,19	2,66	1,16	2,83	1,27	2,73	1,21
İntihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması	2,83	1,10	3,45	1,23	3,04	1,17	2,76	1,10	2,90	1,20	2,82	1,15

3.3.3. İntihar davranışı olup olmamasının cinsiyete göre intihara karşı tutumlarının değerlendirilmesi

Katılımcıların intihar girişimlerinin olup olmamasının cinsiyete göre intihara karşı tutumlarının değerlendirilmesi için 2 (Davranış) x 2 (Cinsiyet) x 6 (İntihara karşı tutumlar) faktörlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Çizelge 3.12’ de gösterilmiştir. Bundan sonraki bölümlerde yapılan izleme testleri sonucunda elde edilen bulgular incelenmektedir. Katılımcılara ait ortalama ve standart sapma değerleri Çizelge 3.13’ de gösterilmiştir.

Çizelge: 3.12. İntihar davranışının olup olmamasının cinsiyete göre intihara karşı tutumlarına ait Manova sonuçları

Çok Değişkenli Etki	Λ	F	Ss	P=	η^2
Davranış (D)	0,77	35,14	6	.000	.23
Cinsiyet (C)	0,94	7,21	6	.000	.06
D x C	0,96	4,27	6	.000	.04

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada intihar davranışının ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [$Wilks\Lambda = .77$, $F(6,693) = 35.14$, $p = .000$, $\eta^2 = .23$]. Buna göre, katılımcı intihar davranışlarının intihara karşı tutumlara göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre,

İntiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlara bakıldığında intihar davranışı açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 186.30$, $p = .000$, $\eta^2 = .21$]. Buna göre, intihar davranışı olan katılımcıların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanları (ort.= 2.47, s.s. = 1.11), intihar davranışı olmayan katılımcıların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlarından (ort.= 1.60, s.s. = .70) anlamlı olarak daha yüksektir.

Katılımcıların ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarının intihar davranışına göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır [$F(1,698) = 13.13$, $p = .000$, $\eta^2 = .02$]. Buna göre, intihar davranışı olmayan katılımcıların ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanları (ort.= 3.92, s.s. = 1.04), intihar davranışı olan katılımcıların

ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarından (ort.= 3.63, s.s. = 1.13) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlara bakıldığında intihar davranışı açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [F(1,698) = 27.99, p = .000, $\eta^2 = .04$]. Buna göre, intihar davranışı olmayan katılımcıların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarının (ort.= 3.22, s.s. = 1.34), intihar davranışı olan katılımcıların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarından (ort.= 2.64, s.s. = 1.31) anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür.

İntihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlara bakıldığında intihar davranışı açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [F(1,698) = 14.16, p = .000, $\eta^2 = .02$]. Buna göre, intihar davranışı olmayan katılımcıların intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme puanları (ort.= 3.64, s.s. = .97), intihar davranışı olan katılımcıların intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme puanlarından (ort.= 3.33, s.s. = .98) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntihar davranışını saklama ile ilgili puanlara bakıldığında intihar davranışı açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür [F(1,698) = 1.60, p = .206, $\eta^2 = .00$]. Buna göre, intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlara bakıldığında intihar davranışı açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [F(1,698) = 8.28, p = .004, $\eta^2 = .01$]. Buna göre, intihar davranışı olan katılımcıların intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanları (ort.= 2.98, s.s. = 1.17), intihar davranışı olmayan katılımcıların intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlarından (ort.= 2.75, s.s. = 1.13) anlamlı olarak daha yüksektir.

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada cinsiyetin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [Wilks's $\Lambda = .94$, F(6,693)= 7.21, p=.000, $\eta^2 = .06$]. Buna göre, katılımcı cinsiyetinin intihara karşı tutumlarına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre,

İntiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [F(1,698) = 20.95, p = .000, $\eta^2 = .03$]. Buna göre, erkeklerin intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanları (ort.= 2.06, s.s. = 1.15), kadınların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlarından (ort.= 1.84, s.s. = .81) anlamlı olarak daha yüksektir. Buna karşın, katılımcıların ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır [F(1,698) = 1.83, p = .176, $\eta^2 = .00$].

İntiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [F(1,698) = 7.19, p = .007, $\eta^2 = .01$]. Buna göre, erkeklerin intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanları (ort.= 3.14, s.s. = 1.38), kadınların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarından (ort.= 2.88, s.s. = 1.33) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [F(1,698) = 8.21, p = .004, $\eta^2 = .01$]. Buna göre, erkeklerin intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanları (ort.= 3.63, s.s. = .98), kadınların intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlarından (ort.= 3.43, s.s. = .98) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntihar davranışını saklama ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [F(1,698) = 5.13, p = .024, $\eta^2 = .00$]. Buna göre, erkeklerin intihar davranışını saklama ilgili iletişime geçme ile ilgili puanları (ort.= 2.87, s.s. = 1.28), kadınların intihar davranışını saklama ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlarından (ort.= 2.68, s.s. = 1.16) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [F(1,698) = 6.30, p = .012, $\eta^2 = .00$]. Buna göre, erkeklerin intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanları (ort.= 2.94, s.s. = 1.21), kadınların intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlarından (ort.= 2.76, s.s. = 1.10) anlamlı olarak daha yüksektir.

Araştırmada Davranış Cinsiyet ortak etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [Wilks $\Lambda = .96$, $F(6,693) = 4,27$, $p = .000$, $\eta^2 = .04$]. Bu bağlamda katılımcı cinsiyetinin intihar davranışı olup olmamasına göre intihara karşı tutumları istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Cinsiyetler arasında ortaya çıkan bu farklılığın kaynağını belirlemek üzere Bonferroni düzeltmesi ile çoklu karşılaştırma analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analiz sonuçlarına göre,

İntihar davranışı olmayan kadın ve erkek katılımcıların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = .066$, $p = .798$, $\eta^2 = .00$]. Buna karşın, intihar davranışı olan kadın ve erkek katılımcıların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür [$F(1,698) = 31.83$, $p = .000$, $\eta^2 = .04$]. Buna göre, intihar davranışı olan erkeklerin intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanları (ort.= 2,81, s.s. = 1.28), intihar davranışı olan kadınların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlarından (ort.= 2,22, s.s. = .89) anlamlı olarak daha yüksektir.

Katılımcıların ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarına bakıldığında intihar davranış olmayan kadın ve erkek katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = .359$, $p = .549$, $\eta^2 = .00$]. Aynı şekilde, intihar davranış olan kadın ve erkek katılımcıların da ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür [$F(1,698) = 1.569$, $p = .211$, $\eta^2 = .00$].

İntiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlara bakıldığında intihar davranış olmayan kadın ve erkek katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = .874$, $p = .350$, $\eta^2 = .00$]. Buna karşın, intihar davranış olan kadın ve erkek katılımcıların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür [$F(1,698) = 7.194$, $p = .007$, $\eta^2 = .01$]. Buna göre, intihar davranış olan erkeklerin intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanları (ort.= 2,89, s.s. = 1.34), intihar davranış olan kadınların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarından (ort.= 2,46, s.s. = 1.25) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlara bakıldığında intihar davranış olmayan kadın ve erkek katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = 1.511, p = .219, \eta^2 = .00$]. Buna karşın, intihar davranış olan kadın ve erkek katılımcıların intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür [$F(1,698) = 7.201, p = .007, \eta^2 = .01$]. Buna göre, intihar davranış olan erkeklerin intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanları (ort.= 3,52, s.s. = .97), intihar davranış olan kadınların intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlarından (ort.= 3,20, s.s. = .96) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntihar davranışını saklama ile ilgili puanlara bakıldığında intihar davranış olmayan kadın ve erkek katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = .994, p = .319, \eta^2 = .00$]. Buna karşın, intihar davranış olan kadın ve erkek katılımcıların intihar davranışını saklama ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür [$F(1,698) = 4.413, p = .036, \eta^2 = .01$]. Buna göre, intihar davranış olan erkeklerin intihar davranışını saklama ile ilgili puanları (ort.= 3,00, s.s. = 1.28), intihar davranış olan kadınların intihar davranışını saklama ile ilgili puanlarından (ort.= 2,69, s.s. = 1.16) anlamlı olarak daha yüksektir.

Son olarak, intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlara bakıldığında intihar davranış olmayan kadın ve erkek katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = .024, p = .878, \eta^2 = .00$]. Buna karşın, intihar davranış olan kadın ve erkek katılımcıların intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür [$F(1,698) = 9.51, p = .002, \eta^2 = .01$]. Buna göre, intihar davranış olan erkeklerin intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanları (ort.= 3,22, s.s. = 1.16), intihar davranış olan kadınların intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlarından (ort.= 2,79, s.s. = 1.15) anlamlı olarak daha yüksektir.

Çizelge 3.13 Katılımcıların intihar davranışlarının olup olmamasına göre intihara karşı tutumlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri

	Davranış Var						Davranış Yok					
	Kadın		Erkek		Toplam		Kadın		Erkek		Toplam	
	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s
İntiharın kabul edilebilirliği	2,22	0,89	2,81	1,28	2,47	1,11	1,58	0,63	1,61	0,77	1,59	0,70
Ölümden sonra cezalandırılma	3,70	1,04	3,53	1,23	3,63	1,13	3,95	0,92	3,89	1,16	3,92	1,04
İntiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi	2,46	1,25	2,89	1,34	2,64	1,31	3,16	1,31	3,28	1,38	3,22	1,34
İntihara sebep olan sorunlarla ilgili iletişime geçme	3,20	0,96	3,52	0,97	3,33	0,98	3,59	0,96	3,70	0,99	3,64	0,97
İntihar davranışını saklama	2,69	1,16	3,00	1,28	2,82	1,22	2,67	1,16	2,79	1,27	2,72	1,21
İntihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması	2,79	1,15	3,22	1,15	2,98	1,17	2,74	1,06	2,76	1,20	2,75	1,13

3.4. İntihar Davranışları ve Cinsiyete Göre İntihar Eden Kişiyeye Karşı Tutumlar

İntihar düşüncesi, girişimi ve intihar davranışının cinsiyete göre intihar eden kişiyeye karşı tutumların farklılaşıp farklılaşmadığını değerlendirmek için Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) kullanılmıştır.

3.4.1. İntihar düşüncesi olup olmamasının cinsiyete göre intihara karşı tutumlarının değerlendirilmesi

Katılımcıların intihar düşüncesi olup olmamasının cinsiyete göre intihar eden kişiyeye karşı tutumlarının değerlendirilmesi için 2 (Düşünce) x 2 (Cinsiyet) x 4 (İntihar eden kişiyeye karşı tutumlar) faktörlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Çizelge 3.14' de gösterilmiştir. Bundan sonraki bölümlerde yapılan izleme testleri sonucunda elde edilen bulgular incelenmektedir. Katılımcılara ait ortalama ve standart sapma değerleri Çizelge 3.15' de gösterilmiştir.

Çizelge: 3.14. İntihar düşüncesi olup olmamasının cinsiyete göre intihar eden kişiyeye karşı tutumlarına ait Manova sonuçları

Çok Değişkenli Etki	Λ	F	Ss	P=	η^2
Düşünce (D)	0,96	7,29	4	.000	.04
Cinsiyet (C)	0,94	10,57	4	.000	.06
D x C	0,99	0,90	4	.462	.00

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada intihar düşüncesinin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [$Wilks\Lambda = .96$, $F(4,695) = 7.29$, $p = .000$, $\eta^2 = .04$]. Buna göre, katılımcı intihar düşüncelerinin intihar eden kişiyeye karşı tutumlara göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre,

Sosyal kabul ile ilgili puanlara bakıldığında intihar düşüncesi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = 2.04$, $p = .154$, $\eta^2 = .00$]. Katılımcıların intihar eden kişiyeye intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarının intihar düşüncesine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır [$F(1,698) = 24.09$, $p = .000$, $\eta^2 = .03$]. Buna göre, intihar düşüncesi olmayan katılımcıların intihar eden kişiyeye intiharın olumsuz olduğuna

ikna etme ile ilgili puanları (ort.= 4.19, s.s. = .81), intihar düşüncesi olan katılımcıların intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarından (ort.= 3.89, s.s. = .91) anlamlı olarak daha yüksektir.

Sosyal red ile ilgili puanlara bakıldığında intihar düşüncesi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür [F(1,698) = 2.24, p = .135, $\eta^2 = .00$]. Ayrıca intihar ile ilgili tartışmaya yönelik puanlara bakıldığında da intihar düşüncesi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür [F(1,698) = .99, p = .319, $\eta^2 = .00$].

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada cinsiyetin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [Wilks $\Lambda = .94$, F(4,695)= 10.57, p=.000, $\eta^2 = .06$]. Buna göre, katılımcı cinsiyetinin intihara eden kişiye karşı tutumlarına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre,

Sosyal kabul ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [F(1,698) = 19.71, p = .000, $\eta^2 = .03$]. Buna göre, kadınların sosyal kabul ile ilgili puanları(ort.= 4.12, s.s. = .87), erkeklerin sosyal kabul ile ilgili puanlarından (ort.= 3.80, s.s. = 1.18) anlamlı olarak daha yüksektir.

Katılımcıların intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarının cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır [F(1,698) = 11.39, p = .001, $\eta^2 = .02$]. Buna göre, kadınların intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarının (ort.= 4.16, s.s. = .78), erkeklerin intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarından (ort.= 3.97, s.s. = .94) anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Sosyal red ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [F(1,698) = 21.15, p = .000, $\eta^2 = .03$]. Buna göre, erkeklerin sosyal red ile ilgili puanları(ort.= 2.95, s.s. = 1.07), kadınların sosyal red ile ilgili puanlarından (ort.= 2.59, s.s. = 1.00) anlamlı olarak daha yüksektir. Buna karşın, intihar ile ilgili tartışmaya yönelik puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür [F(1,698) = .137, p = .711, $\eta^2 = .00$].

Araştırmada Düşünce x Cinsiyet ortak etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür [Wilks Λ = .99 F(4,695) = 0,90, p = .462, η^2 = .00]. Bu nedenle, katılımcı cinsiyetinin intihar düşüncesi olup olmamasına göre intihar eden kişiye karşı tutumlarında istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

Çizelge 3.15 Katılımcıların intihar düşüncelerinin olup olmamasına göre intihar eden kişiye karşı tutumlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri

	Düşünce Var						Düşünce Yok					
	Kadın		Erkek		Toplam		Kadın		Erkek		Toplam	
	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s
Sosyal kabul	4,13	0,91	3,66	1,14	3,93	1,04	4,12	0,84	3,89	1,19	4,02	1,03
İntihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme	4,02	0,82	3,70	0,98	3,89	0,91	4,25	0,73	4,12	0,89	4,19	0,81
Sosyal red	2,48	1,05	2,92	1,17	2,67	1,12	2,62	0,97	2,98	1,00	2,81	1,00
İntihar ile ilgili tartışmaya girme	3,45	1,16	3,38	1,34	3,42	1,24	3,51	1,08	3,51	1,27	3,51	1,17

3.4.2. İntihar girişimi olup olmamasının cinsiyete göre intihar eden kişiye karşı tutumlarının değerlendirilmesi

Katılımcıların intihar girişimi olup olmamasının cinsiyete göre intihar eden kişiye karşı tutumlarının değerlendirilmesi için 2 (Girişim) x 2 (Cinsiyet) x 4 (intihar eden kişiye karşı tutumlarının) faktörlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Çizelge 3.16' de gösterilmiştir. Bundan sonraki bölümlerde yapılan izleme testleri sonucunda elde edilen bulgular incelenmektedir. Katılımcılara ait ortalama ve standart sapma değerleri Çizelge 3.17' de gösterilmiştir.

Çizelge: 3.16. İntihar girişimi olup olmamasının cinsiyete göre intihar eden kişiye karşı tutumlarına ait Manova sonuçları

Çok Değişkenli Etki	Λ	F	Ss	P=	η^2
Girişim	0,98	3,72	4	.005	.02
Cinsiyet (C)	0,97	4,76	4	.001	.03
C x G	1,00	0,57	4	.686	.00

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada intihar girişiminin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [$Wilks\Lambda = .98$, $F(4,695)= 3.72$, $p=.005$, $\eta^2= .02$]. Buna göre, katılımcı intihar girişimlerinin intihar eden kişiye karşı tutumlara göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre,

Sosyal kabul ile ilgili puanlara bakıldığında intihar girişimi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = .147$, $p = .701$, $\eta^2 = .00$]. Katılımcıların intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarının intihar girişimine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır [$F(1,698) = 6.76$, $p = .010$, $\eta^2 = .01$]. Buna göre, intihar girişimi olmayan katılımcıların intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanları (ort.= 4.10, s.s. = .84), intihar girişimi olan katılımcıların intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarından (ort.= 3.82, s.s. = 1.01) anlamlı olarak daha yüksektir.

Sosyal red ile ilgili puanlara bakıldığında intihar girişimi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) =$

.069, $p = .792$, $\eta^2 = .00$]. Ayrıca intihar ile ilgili tartışmaya yönelik puanlara bakıldığında da intihar girişimi açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = .175$, $p = .676$, $\eta^2 = .00$].

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada cinsiyetin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [$Wilks\lambda = .97$, $F(4,695) = 4.76$, $p = .001$, $\eta^2 = .03$]. Buna göre, katılımcı cinsiyetinin intihara eden kişiye karşı tutumlarına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre,

Sosyal kabul ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 7.13$, $p = .008$, $\eta^2 = .01$]. Buna göre, kadınların sosyal kabul ile ilgili puanları (ort.= 4.12, s.s. = .87), erkeklerin sosyal kabul ile ilgili puanlarından (ort.= 3.80, s.s. = 1.18) anlamlı olarak daha yüksektir.

Katılımcıların intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarının cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır [$F(1,698) = 4.67$, $p = .031$, $\eta^2 = .01$]. Buna göre, kadınların intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarının (ort.= 4.16, s.s. = .78), erkeklerin intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarından (ort.= 3.97, s.s. = .94) anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Sosyal red ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 10.70$, $p = .001$, $\eta^2 = .01$]. Buna göre, erkeklerin sosyal red ile ilgili puanları (ort.= 2.95, s.s. = 1.07), kadınların sosyal red ile ilgili puanlarından (ort.= 2.59, s.s. = 1.00) anlamlı olarak daha yüksektir.

İntihar ile ilgili tartışmaya yönelik puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = .619$, $p = .432$, $\eta^2 = .00$]. Ayrıca Girişim x Cinsiyet ortak etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür [$Wilks\lambda = 1.00$, $F(4,695) = 0.57$, $p = .686$, $\eta^2 = .00$]. Buna göre, katılımcı cinsiyetinin intihar girişimi olup olmamasına göre intihar eden kişiye karşı tutumlarında istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

Çizelge 3.17. Katılımcıların intihar girişimlerinin olup olmamasına göre intihar eden kişiye karşı tutumlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri

	Girişim Var						Girişim Yok					
	Kadın		Erkek		Toplam		Kadın		Erkek		Toplam	
	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s
Sosyal kabul	4,25	0,86	3,78	1,31	4,09	1,05	4,11	0,87	3,80	1,17	3,97	1,03
İntihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme	3,94	0,85	3,60	1,26	3,82	1,01	4,18	0,77	3,99	0,92	4,10	0,84
Sosyal red	2,49	1,16	3,13	1,25	2,71	1,22	2,60	9,99	2,94	1,04	2,76	1,03
İntihar ile ilgili tartışmaya girme	3,67	1,15	3,40	1,56	3,58	1,30	3,46	1,11	3,46	1,28	3,46	1,19

3.4.3. İntihar davranışı olup olmamasının cinsiyete göre intihar eden kişiye karşı tutumlarının değerlendirilmesi

Katılımcıların intihar girişimi olup olmamasının cinsiyete göre intihara karşı tutumlarının değerlendirilmesi için 2 (Davranış) x 2 (Cinsiyet) x 4 (İntihar eden kişiye karşı tutumlarının) faktörlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Çizelge 3.18’ de gösterilmiştir. Katılımcılara ait ortalama ve standart sapma değerleri Çizelge 3.19’ de gösterilmiştir.

Çizelge: 3.18. İntihar davranışının olup olmamasının cinsiyete göre intihar eden kişiye karşı tutumlarına ait Manova sonuçları

Çok Değişkenli Etki	Λ	F	Ss	P	η^2
Davranış (D)	0,96	7,22	4	.000	.23
Cinsiyet (C)	0,94	10,53	4	.000	.06
D x C	1,00	0,88	4	.474	.04

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada intihar davranışının ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [Wilks $\Lambda = .96$, $F(4,695)= 7.22$, $p=.000$, $\eta^2= .23$]. Buna göre, katılımcı intihar davranışlarının intihar eden kişiye karşı tutumlara göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre, Sosyal kabul ile ilgili puanlara bakıldığında intihar davranışı açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = 1.94$, $p = .164$, $\eta^2 = .00$].

Katılımcıların intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarının intihar davranışına göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır [$F(1,698) = 24.17$, $p = .000$, $\eta^2 = .03$]. Buna göre, intihar davranışı olmayan katılımcıların intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanları (ort.= 4.19, s.s. = .81), intihar davranışı olan katılımcıların intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarından (ort.= 3.89, s.s. = .90) anlamlı olarak daha yüksektir.

Sosyal red ile ilgili puanlara bakıldığında intihar davranışı açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) =$

2.11, $p = .147$, $\eta^2 = .00$]. Ayrıca intihar ile ilgili tartışmaya yönelik puanlara bakıldığında da intihar davranışı açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = 1.24$, $p = .266$, $\eta^2 = .00$].

Yapılan MANOVA bulguları incelendiğinde araştırmada cinsiyetin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür [Wilks $\Lambda = .94$, $F(4,695) = 10.53$, $p = .000$, $\eta^2 = .06$]. Buna göre, katılımcı cinsiyetinin intihara eden kişiye karşı tutumlarına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre,

Sosyal kabul ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 19.48$, $p = .000$, $\eta^2 = .03$]. Buna göre, kadınların sosyal kabul ile ilgili puanları (ort.= 4.12, s.s. = .87), erkeklerin sosyal kabul ile ilgili puanlarından (ort.= 3.80, s.s. = 1.18) anlamlı olarak daha yüksektir.

Katılımcıların intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarının cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır [$F(1,698) = 11.39$, $p = .001$, $\eta^2 = .02$]. Buna göre, kadınların intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarının (ort.= 4.16, s.s. = .78), erkeklerin intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarından (ort.= 3.97, s.s. = .94) anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Sosyal red ile ilgili puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür [$F(1,698) = 21.11$, $p = .000$, $\eta^2 = .03$]. Buna göre, erkeklerin sosyal red ile ilgili puanları (ort.= 2.95, s.s. = 1.07), kadınların sosyal red ile ilgili puanlarından (ort.= 2.59, s.s. = 1.00) anlamlı olarak daha yüksektir. Buna karşın, intihar ile ilgili tartışmaya yönelik puanlara bakıldığında cinsiyet açısından katılımcıların puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür [$F(1,698) = .129$, $p = .719$, $\eta^2 = .00$].

Araştırmada Davranış x Cinsiyet ortak etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür [Wilks $\Lambda = 1.00$, $F(4,695) = 0.88$, $p = .474$, $\eta^2 = .04$]. Buna göre, katılımcı intihar davranışı olup olmamasının cinsiyete göre intihar eden kişiye karşı tutumları istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

Çizelge 3.19. Katılımcıların intihar davranışlarının olup olmamasına göre intihar eden kişiye karşı tutumlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri

	Davranış Var						Davranış Yok					
	Kadın		Erkek		Toplam		Kadın		Erkek		Toplam	
	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s	Ort.	s.s
Sosyal kabul	4,12	0,90	3,66	1,14	3,93	1,04	4,12	0,85	3,88	1,19	4,02	1,03
İntihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme	4,03	0,82	3,70	0,98	3,89	0,90	4,25	0,73	4,13	0,89	4,19	0,81
Sosyal red	2,49	1,04	2,92	1,17	2,67	1,12	2,67	0,97	2,98	1,01	2,81	1,00
İntihar ile ilgili tartışmaya girme	3,44	1,16	3,37	1,34	3,41	1,23	3,51	1,08	3,51	1,28	3,51	1,17

3.5. Benlik Kurguları ile İntihar Tutumları Arasındaki İlişki

Mevcut çalışmanın amaçları doğrultusunda yapılan ilk analizler ile cinsiyete göre intihar davranışının benlik kurgusu üzerinde herhangi bir etkisinin olup olmadığı değerlendirilmiştir. Bu aşamada ise intihara ve intihar eden kişiye karşı tutumların benlik kurgularıyla olan ilişkilerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Çizelge 3.20. İntihara karşı tutumlar ile benlik kurguları arasındaki ilişki

İntihara Karşı Tutumlar	Özerklik	İlişkisellik	Özerk-İlişkisellik
İntiharın kabul edilebilirliği (n=702)	0.291(**)	-0.413(**)	0.082(*)
Ölümden sonra cezalandırma (n=702)	-0.243(**)	0.259(**)	0.076(*)
İntiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi (n=702)	-0.146(**)	0.053	-0.001
İntihara sebep olan sorunlarla ilgili iletişime geçme (n=702)	-0.078(*)	0.101(**)	0.070
İntihar davranışını saklama (n=702)	0.026	-0.018	0.026
İntihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması (n=702)	0.024	-0.117(**)	0.077(**)

** PearsonKorelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

* PearsonKorelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

İntihara karşı tutumlar ile benlik kurguları arasındaki korelasyonun ele alındığı çizelge 20'ye göre intiharın kabul edilebilirliği ile özerklik ($r = 0.291$, $p < 0.01$) puanları arasında orta düzeyde pozitif ilişki; ilişkisellik ($r = -0.413$, $p < 0.01$) arasında orta düzeyde negatif ilişki; özerk-ilişkisellik ($r = 0.082$, $p < 0.05$) puanları arasında düşük düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur. Bu veriye göre intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlar yükseldikçe özerklik ve özerk-ilişkisellik puanları da yükselmekte; ancak ilişkisellik puanları düşmektedir.

Ölümden sonra cezalandırma ile özerklik ($r = -0.243$, $p < 0.01$) puanları arasında düşük düzeyde negatif ilişki; ilişkisellik ($r = 0.259$, $p < 0.01$) puanları arasında orta düzeyde pozitif ilişki; özerk-ilişkisellik ($r = 0.076$, $p < 0.05$) puanları arasında düşük düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur. Buna göre ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlar yükseldikçe ilişkisellik ve özerk-ilişkisellik puanları da artmakta; ancak özerklik puanları düşmektedir.

İntiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile özerklik ($r = -0.146$, $p < 0.01$) puanları arasında düşük düzeyde negatif ilişki bulunmuş, ilişkisellik ve özerk-ilişkisellik puanları ile arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunamamıştır. Özerklik puanları yükseldikçe bireyler intihar eden kişinin ruhsal bir sağlık problemi olduğunu daha az düşünmektedirler.

İntihara sebep olan sorunlarla ilgili iletişime geçme ile özerklik ($r = -0.078$, $p < 0.05$) puanları arasında düşük düzeyde negatif; ilişkisellik ($r = 0.101$; $p < 0.01$) puanları arasında düşük düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur. Bu bilgiye intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme puanları yükseldikçe özerklik puanları düşmekte, ilişkisellik puanları yükselmektedir.

İntihar davranışını saklama tutumu ile özerklik, İlişkisellik ve özerk-ilişkisellik arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunamamıştır.

İntihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulabilmesi ile ilişkisellik ($r = -0.117$, $p < 0.01$) puanları arasında düşük düzeyde negatif; özerk-ilişkisellik ($r = 0.077$, $p < 0.01$) puanları arasında düşük düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur. Buna göre İntihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulabilmesi ile ilgili puanlar artarken ilişkisellik puanları düşmekte, özerk-ilişkisellik puanları yükselmektedir.

Çizelge 3.21. Benlik kurguları ile intihar eden kişiye karşı tutumlar arasındaki ilişki

İntihar Eden Kişiyeye Karşı Tutumlar	Özerklik	İlişkisellik	Özerk-İlişkisellik
Sosyal kabul	-0.060	0.220(**)	0.183(**)
İntihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme	-0.240(**)	0.372(**)	0.209(**)
Sosyal red	-0.194(**)	-0.030	-0.024
İntihar ile ilgili tartışma	-0.168(**)	0.122(**)	0.098(*)

** Pearson Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

* Pearson Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

İntihar eden kişiyeye karşı tutumlar ile benlik kurguları arasındaki korelasyonun ele alındığı çizelge 21'e göre sosyal kabul görme ile ilişkisellik ($r = 0.220$, $p < 0.01$) ve özerk-ilişkisellik ($r = 0.183$, $p < 0.01$) puanları arasında düşük düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur.

Özerklik puanları ile arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunamamıştır. Buna göre sosyal kabul görme puanları arttıkça ilişkisellik ve özerk-ilişkisellik puanları da artmaktadır.

İntihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile özerklik ($r = -0.240$, $p < 0.01$) puanları arasında düşük düzeyde negatif ilişki; ilişkisellik ($r = 0.372$, $p < 0.01$) puanları arasında orta düzeyde pozitif ilişki; özerk-ilişkisellik ($r = 0.209$, $p < 0.01$) puanları arasında düşük düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur. Bu veriye göre intihar eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlar arttıkça özerklik puanları düşmekte, ilişkisellik ve özerk ilişkisellik puanları yükselmektedir.

Sosyal reddedilme puanları ile yalnızca özerklik ($r = -0.194$, $p < 0.01$) puanları arasında düşük düzeyde, negatif, anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu bilgiye göre sosyal reddedilme puanları arttıkça özerklik puanları düşmektedir.

İntihar eden kişi ile tartışma ile özerklik ($r = -0.168$, $p < 0.01$) puanları arasında düşük düzeyde negatif ilişki; ilişkisellik ($r = 0.122$, $p < 0.01$) puanları arasında düşük düzeyde pozitif ilişki; özerk-ilişkisellik ($r = 0.098$, $p < 0.05$) puanları arasında düşük düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur. Bu bilgiye göre İntihar eden kişi ile tartışma puanları yükseldikçe özerklik puanları düşmekte; ilişkisellik ve özerk-ilişkisellik puanları yükselmektedir.

3.6. İntihar Davranışları ve Cinsiyet Farklılıkları

Cinsiyet ile intihar düşüncesi, girişimi ve davranışiolup olmama arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla, bu değişkenlerin süreksiz değişkenler olması sebebiyle “ki-kare” analizi uygulanmıştır. Yapılan analizin sonuçları değerlendirildiğinde cinsiyet ile intihar düşüncesi, intihar girişimim ve intihar davranışı arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur. Yapılan analize yönelik sonuçlar Çizelge 3.22’ de verilmiştir.

Çizelge 3.22. Cinsiyet ile intihar düşüncesi, girişimi ve davranışı arasındaki ki-kare sonuçları

		Kadın	Erkek	Toplam	X²	sd	P=
		N (%)	N (%)	N (%)			
İntihar Düşüncesi	Var	157 (39,9)	115 (37,2)	272 (38,7)	0,544	1	0,461
	Yok	236 (60,1)	194 (62,8)	430 (61,3)			
İntihar Girişimi	Var	38 (9,7)	20 (6,5)	58 (8,3)	2,332	1	0,127
	Yok	355 (90,3)	289 (93,5)	644 (91,7)			
İntihar Davranışı	Var	158 (40,2)	116 (37,5)	274 (39,0)	0,516	1	0,473
	Yok	235 (59,8)	193 (62,5)	428 (61,8)			

4. TARTIŞMA

Bu çalışma son dönemde tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de gün geçtikçe artan intihar oranlarını, bireylerin intihara ve intihar eden kişiye karşı tutumlarını kültür bağlamında daha iyi anlayıp açıklayabilmek amacı ile yapılmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde bu konu ile ilgili yurtdışında sınırlı sayıda, ülkemizde ise bu konuyu ele alan çalışmanın olmadığı saptanmıştır. Alanyazında bu tür eksiklikleri giderme ve yapılacak diğer çalışmalara yol gösterme adına bu çalışmanın katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Amaca dönük olarak bireylerin intihar davranışlarına göre benlik kurgularının, intihara karşı tutumların ve intihar eden kişiye karşı tutumların farklılaşp farklılaşmadığı ve cinsiyetin bu farklılaşmalarda rolünün araştırılması çalışmanın temel amaçlarından biridir. Araştırmanın bir diğer amacı ise bireylerin intihara karşı ve intihar eden kişiye karşı tutumlarının benlik kurguları ile ilişkilerin araştırılmasıdır.

4.1. İntihar Davranışı Oranları

Çalışmaya katılan lise öğrencilerinin intihar davranışlarının dağılımlarına bakıldığında % 39’unun intihar düşüncesi, %8’inin intihar girişimi, % 39’unun da hayatların da en az bir kez intihar davranışı (düşünce ya da girişim) olduğu bulunmuştur.

Cinsiyet farklılıkları açısından bakıldığında çalışmaya alınan 393 kadın katılımcının %40’ının intihar düşüncesi, %10’unun intihar girişimi, %40’ının da hayatların da en az bir kez intihar davranışı (düşünce ya da girişim) olduğu bulunmuştur. Çalışmaya alınan 309 erkek katılımcıda ise %37’sinin intihar düşüncesi, %7’sinin intihar girişimi, %38’inin de hayatların da en az bir kez intihar davranışı (düşünce ya da girişim) olduğu bulunmuştur. Ayrıca toplam intihar oranına bakıldığında intihar düşüncesi olan kişilerin %57’si, intihar girişimi olan kişilerin %66’sı, intihar davranışı olan kişilerin ise %58’inin kadın olduğu bulunmuştur. Çalışmaya katılan ve intihar düşüncesi, girişimi ve genel intihar davranışı gösteren kişilerde cinsiyet açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Ülkemizde 2009 yılına kadar intihar eden ergenlerin cinsiyet dağılımına bakıldığında, intihar eden kızların oranı 15 yaş altında ve 15-24 yaş grubunda erkeklerden fazla olduğu, bu oranın 25- 29 yaş grubunda eşitlendiği, 30 yaşından sonra ise erkeklerde

intihar sıklığının arttığı saptanmıştır. Ancak 2009 yılından sonraki yıllara bakıldığında erkeklerin intihar sıklığının 15-24 yaşları arasına kadar indiği görülmektedir (TÜİK 2011). Çalışmanın bulgularına bakıldığında erkeklerin ve kızların intihar davranışı oranlarının yakın olduğu gözlenmektedir. TÜİK (2011) verilerine bakıldığında 15-24 yaş aralığındaki erkeklerinde kadınlar kadar intiharı düşündüğü ve girişimde bulunduğu söylenilebilir. Bu bilgi intihar davranışları açısından cinsiyetler arası anlamlı bir fark bulunmaması bulgusunu desteklemektedir. Ancak alanyazına bakıldığında bulgular intihar girişimi ve intihar düşüncesi açısından bize kadınlarda erkeklere kıyasla daha fazla intihar düşüncesi ve intihar girişimi olduğunu göstermektedir (Deveci ve ark 2005, Dilbaz ve ark 2005, TÜİK 2011).

Eskin (1999) tarafından lise öğrencilerinde intihar düşüncelerinin ve girişimlerinin sıklığını belirlemek amacıyla kültürlerarası yapılan bir çalışmada katılımcıların son 12 ay içindeki intihar düşünceleri ve girişimleri sorgulanmıştır. Türkiye ve İsveç'ten lise öğrencilerinin katıldığı çalışmada son 12 ay içinde intiharı düşündüğünü bildiren öğrencilerin oranının her iki kültürde de benzer olduğu, son 12 ay içinde intihar girişiminde bulunduğunu bildiren Türk gençlerin oranı, İsveçlilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur (İsveç: %2.7, Türkiye: %4.6). İsveçli öğrencilerde her iki cinsiyette intihar girişimi benzerken oranları (K: %2.9, E: % 2.5) Türkiye'de kızlar daha çok (K: % 6.3, E: % 2.4) intihar girişimi olduğu bildirilmiştir.

4.2. İntihar Düşüncesi, Girişimi, Davranışları ve Benlik Kurguları

Yapılan çalışmada intihar düşüncesinin, intihar girişiminin ve genel olarak intihar davranışlarının ayrıca cinsiyetin benlik kurgularına tek tek ana etkilerinin yanısıra intihar davranışlarının ve cinsiyetin benlik kurgularına ortak etkileri incelenmiştir.

Çalışmaya alınan katılımcıların intihar düşünce, girişim ve davranışlarının benlik kurgularına ana etkileri incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Analiz sonuçlarına göre, intihar düşüncesi, girişimi ve davranışı olan katılımcıların özerklik puanları, intihar düşüncesi, girişimi ve davranışı olmayan katılımcıların ise ilişkisellik puanları anlamlı olarak daha yüksektir. Eskin' in (2003) "Bütüncül Bir İntihar Süreci Modelinde" de çalışmanın bu bulgusuna paralel olarak özerk olan bireylerin intihar davranışları göstermesinin ilişkisel olan bireylere göre olası olduğuna değinilmiştir. Özerk bir kişinin, yaşadığı ruhsal acının katlanabileceği eşik değerinin üzerine çıktığı durumda

öfke ve benzeri duygularını otomatik olarak kendine yöneltmesi, ayrıca özerk bireylerin ilişkisel bireyler kadar çevrelerinde sosyal desteğinin olmaması bu duruma neden olarak gösterilmiştir (Eskin, 2003). Ayrıca ilişkisel bireylerin sosyal ilişkilerine, özerk bireylerin ise kişisel başarılarına önem verdikleri düşünüldüğünde daha çok bu alanlarda sorun yaşadıklarında intiharı düşünecekleri söylenilebilir. Özerk-ilişkisellik puanlarına bakıldığında ise yalnızca intihar düşüncesi ve davranışında anlamlı olarak farklılaştığı; intihar düşüncesi ve davranışı olan katılımcıların özerk-ilişkisellik puanları, intihar düşüncesi olmayan katılımcıların özerk-ilişkisellik puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bilgiler değerlendirildiğinde özerkliğin intihara olumsuz bir etkisinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Kültürlerarası yapılan çalışmalara bakıldığında da daha bireyci olarak kabul edilen batı ülkelerinde intiharın oranlarının, daha toplulukçu olarak kabul edilen doğu ülkelerinden daha yüksek olması bu bilgileri desteklemektedir.

Katılımcıların cinsiyetlerinin benlik kurgularına ana etkilerine bakıldığında cinsiyetin benlik kurgusuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Buna göre, erkeklerin özerklik kadınların özerklik puanlarından; kadınların ise ilişkisellik puanları erkeklerin ilişkisellik puanlarından anlamlı olarak daha yüksektir. Özerk-ilişkisellik puanlarının ise cinsiyet açısından anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Türkiye’de lise gençleri ile yapılan başka bir çalışmada kadınların ilişkisel benlik kurgusu puanları erkeklerin ilişkisel benlik kurgusu puanlarından daha yüksek bulunmuştur. Ancak özerk benlik kurgusu puanları cinsiyetler arası farklılaşmadığı görülmüştür (Özdemir ve Çok 2011a). Yurtdışında yapılan çalışmalara bakıldığında daha küçük yaşlardan itibaren kadınların daha ilişkisel erkeklerin ise daha özerk yetiştirildikleri bulunmuştur (Dennis ve ark 2012). Ayrıca Cross ve Madson (1997) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin kadınlara göre daha özerk oldukları; ayrıca kadınların yakın ilişkileri söz konusu olduğunda daha büyük kaygı yaşadıkları ve özerklik ve failliğe daha az ihtiyaç duydukları belirtilmiştir.

Çalışmada katılımcıların intihar düşüncesi, intihar girişimi ve intihar davranışlarının cinsiyet ile birlikte benlik kurgularına ortak etkisi incelenmiş anlamlı düzeyde farklılıklar gösterdiği bulunmuştur.

Katılımcıların intihar düşüncesi olup olmamasının cinsiyete göre benlik kurgularına etkisi değerlendirildiğinde hem özerklik hem ilişkisellik açısından bakıldığında intihar

düşüncesi olan kadın ve erkek katılımcıların özerklik puanlarının farklılaştığı görülmüştür. Buna göre, intihar düşüncesi olan erkeklerin özerklik puanları, intihar düşüncesi olan kadınların özerklik puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu; intihar düşüncesi olan kadınların ilişkisellik puanları, intihar düşüncesi olan erkeklerin ilişkisellik puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır.

İntihar girişimi açısından bakıldığında intihar girişimi olan erkeklerin özerklik puanları, intihar girişimi olan kadınların özerklik puanlarından; kadınların ise ilişkisellik puanları, intihar girişimi olan erkeklerin ilişkisellik puanlarından anlamlı olarak daha yüksektir.

Benzer olarak intihar davranışı olan erkeklerin özerklik puanları intihar davranışı olan kadınların özerklik puanlarından; kadınların ise ilişkisellik puanları, erkeklerin ilişkisellik puanlarından anlamlı olarak daha yüksektir.

Özerk – ilişki benlik kurgusu açısından ele alındığında intihar düşüncesi, girişimi ve davranışı olan kadın ve erkek katılımcıların özerklik – ilişkisellik puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

İntihar düşüncesi, girişimi ve davranışı olmayan kadın ve erkeklerin yalnızca ilişkisellik puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı, kadınların ilişkisellik puanlarının erkeklerin ilişkisellik puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür.

Bu verilerden yola çıkılarak yaşamlarında baş edemedikleri bir olay sonucunda ruhsal acı yaşayan özerk olan erkekler ve ilişki olan kadınlar intihara bir seçenek olarak yönelebildikleri anlaşılmaktadır.

Bu bilgiler değerlendirildiğinde kadınların çoğunlukla daha ilişki oldukları ve yakın ilişkileri ile ilgili sorun yaşadıklarında, erkeklerin ise çoğunlukla özerk oldukları ve kişisel başarıları ile ilgili sorun yaşadıklarında ruhsal acı yaşayabilecekleri ve intihar seçeneğine yönelebilecekleri söylenilebilir.

Ergenlerde intihar davranışı, girişimcilik ve sosyal desteğin araştırıldığı bir çalışmada İsveçli ergenlerin %9'u, Türk ergenlerin %11'i daha önce intihar girişiminde bulduklarını bildirmişlerdir (Eskin 1995). Katılımcıların geçmişteki intihar girişimleriyle ilişkili olduğu bulunan etmenler Türk öğrenciler için aile desteğinin azlığı, ailede intihar

öyküsü bulunması, ailede psikiyatrik hastalık bulunması ve daha önce psikiyatri başvurusunda bulunmuş olma iken, İsveçli öğrenciler için daha önce psikiyatriye başvurma, kız cinsiyet, aile desteğinin azlığı ve ailede intihar öyküsünün olması bulunmuştur. Şimdiki intihar riskinin belirleyicileri ise Türk öğrenciler için aile desteğinin azlığı, daha önce intihar girişimi olması, akran desteğinin az olması, ailede intihar girişiminin olması ve psikiyatriye başvuru öyküsü bulunması iken, İsveçli öğrenciler için aile desteğinin az olması, öyküde intihar girişimi olması, akran desteğinin az olması, cinsiyetin kız olması, daha önceki psikiyatri başvurusu, girişimcilik becerilerinde düşüklük ve sınırlı arkadaşına sahip olma olarak bulunmuştur. Çalışmanın sonuçlarına göre her iki grupta da şimdiki ve önceki intihar davranışları ile aile ve akran desteğinin az olması ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu çalışma, intihar davranışları olan katılımcıların özerk benlik kurgusu, intihar davranışları olmayan katılımcıların ilişkisellik benlik kurgusu puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olması bulgusunu desteklemektedir.

Eskin (2001) tarafından lise öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada intihar ve yalnızlık ilişkisinin araştırılmıştır. Araştırma sonucunda örneklemin %65'i kendisini çok yalnız hissettiği anlar olduğunu bildirmiştir (kızların %71.8, erkeklerin %56.4'ü). Kız ve erkeklerin UCLA Yalnızlık Ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmazken, kendisini çok yalnız hissettiğini söyleyen öğrenciler arasında geçen yıl içinde intiharı düşündüğünü bildirenlerin oranı (%33.3), yalnız hissetmeyenler arasında intihar düşünenlerden (%14.7) anlamlı derecede yüksektir. Benzer şekilde kendisini çok yalnız hissettiğini söyleyen öğrenciler arasında geçen yıl içinde intihar girişiminde bulunduğunu bildirenler (%6.1), yalnız hissetmeyenler içinde intihar girişiminde bulunanlardan (%2.2) daha fazladır. Bu araştırmaya katılan ergenlerden intihar davranışı sergileyenlerin diğerlerine göre daha çok yalnızlık çektiği saptanmıştır.

Markus ve Kitayama (1994)'ya göre özerk bireyler kişisel başarı ve fail/etkin olduklarında olumlu duygular yaşarken ilişkiyel bireylerin yaşadığı olumlu duygular diğerleri ile kurulan yakın ilişkilere ve sorumlulukları yerine getirme duygusuna bağlıdır. Bireylerin yaşadığı olumsuz duygular da yine bu durumlara paralel gelişebilir.

Eskin (2003) tarafından ruhsal acı yaşayan bir kişinin intihar seçeneğine yönelmesinde bireylerin özerk ya da ilişkiyel olmasının belirleyici olabileceği belirtilmiştir. Markus ve Kitayama (1991) tarafından özerk benlik kurgusuna sahip bireylerin kendini

başkalarından ayrışmış hissettiği ve bu ayrışıklığı sürdürebilme özelliği olduğu; ayrıca kendi içsel ihtiyaçlarına, düşünce ve duygularına önem verdikleri ve davranışlarını da bu yönde düzenledikleri belirtilmiştir. Dolayısı ile özerk bir birey kendi içsel ihtiyaçları ile ilgili bir sorun ile karşılaştığında kaldırabileceğinin üzerinde ruhsal acı yaşayabileceği ve intihar seçeneğine yönelebileceği söylenebilir. Benlik kurgusu açısından bakıldığında kadınların erkeklere göre daha çok ilişkisel oldukları erkeklerin ise kadınlara göre daha özerk olduğu vurgulanmaktadır (Cross ve Madson 1997, Kashima ve Hardie 2000, Fernández ve ark 2005, Dost 2006). TÜİK (2011) verilerine bakıldığında intihar eden 2677 kişinin 1876'sının erkek, 801'inin kadın olduğu görülmüştür. Bu verilere bakıldığında tamamlanmış intihar oranı erkeklerde kadınlara göre daha fazladır (TÜİK 2011). Çalışmanın sonuçlarına göre intihar davranışı olan erkek ergenlerin özerklik puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. İntihar davranışı açısından erkek olmak ve özerk olmanın risk faktörü olduğu sonucu ilgili alan yazın ile uyumludur.

Çalışmanın bulguları ve ilgili alanyazın incelendiğinde özerklik intihar davranışı açısından olumsuz bir etkiye sahiptir. Özerk benlik kurgusu olan bir birey sorun yaşadığında, bu sorunun kişisel olduğunu dolayısıyla başkasını ilgilendirmeyeceğini düşünebilir, aynı şekilde çevresindeki bir kişi sorun yaşadığında da aynı düşünceyle karşıdaki kişiye de destek olmayı aklına bile getirmeyebilir. Kişilerarası ilişkilerinde katı sınırları olan ve sosyal desteği hem edinme hem oluşturma açısından başarısız olan özerk birey, kendi zihinsel tasarımlarının kendisi için çok belirgin olmasından dolayı sorunun sadece kendisi ile ilgili olduğunu ve kişisel yetersizliğinden kaynaklandığını düşünebilir ve kendisini katlanılmaz bir mutsuzluğun içine hapsedebilir. Bu koşullar düşünüldüğünde özerk bir bireyin ilişkisel bir bireye göre intihar davranışına daha yakındır.

İlişkisel benlik kurgusunda kişinin diğerleri ile kurduğu yakın ilişkiler benliğinin bir parçası olarak değerlendirmektedir (Markus ve Kitayama 1991, Kağıtçıbaşı 2007). Kendini diğerleri ile bütünleşmiş hissetme ve kendi içsel ihtiyaçlarına göre değil de diğerlerinin ihtiyaçlarına göre kendi davranışlarını düzenleme ilişkisel benliğin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır (Markus ve Kitayama 1991). Dolayısı ile ilişkisel bir birey kişilerarası ilişkilerle veya toplumsal kurallarla ilgili bir sorun ile karşılaştığında kaldırabileceğinin üzerinde ruhsal acı yaşayabileceği ve intihar seçeneğine yönelebileceği söylenebilir.

İntihar girişimleri ve düşüncelerinin çevrede bir değişiklik isteğini ya da üstesinden gelinemeyen bir acıyı veya sıkıntıyı dışa vurmanın yani yardım arayışının farklı bir dille ifade şekli olabileceği söylenilmektedir (Özgüven ve ark 2003, Alptekin ve ark 2006). İntihar davranışlarının ele alındığı bir çalışmada bu kişilerin aslında sorunları ile baş edebilmek için yardım aradıkları, ancak beklenen yardımı bulamadıkları noktada yardım arayışlarını dramatik, dikkat çekici bir davranışla yani intihar girişimi ile ifade ettikleri belirtilmiştir (Özgüven ve Sayıl 2011). Ayrıca yapılan çalışmalarda kadınların intihar düşüncesi ve girişimi oranlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Sayıl ve Devrimci 2003, Ajdacic-Gross ve ark 2006, Yamamura ve ark 2006, Eskin ve ark 2007, Lee ve ark 2007, Nock ve ark 2008, Öncü ve Akça 2012). İlişkisel benlik kurgusuna sahip kadınların da var olan sorunlarına çözüm bulamadıklarında ve çevrelerinden bekledikleri sosyal desteği göremediklerini düşündüklerinde intihar girişim ve düşüncelerini yardım arama davranışı yerine koyuyor oldukları söylenilebilir.

Özerk-ilişkisel benlik kurgusunun, iki temel insan ihtiyacı olan özerk olma ve ilişkisel olmanın sağlıklı bir biçimde sentezi ile oluştuğu, bireyin davranışlarını düzenlerken hem kendi kapasitesine hem de diğerleri ile ilişkiseliliğin boyutuna önem verdiği söylenilmektedir (Kağıtçıbaşı 2007). Bu çalışmada yapılan analiz sonucuna bakıldığında özerk-ilişkisel benlik kurgusu faktörünün Cronbach Alfa güvenirlik katsayısının oldukça düşük olduğu ($\alpha = 0.42$) saptanmış, bu faktörün iç tutarlılığının düşük olması özerk-ilişkisel benlik boyutunun diğer değişkenlerle arasında anlamlı farkın bulunmamasına neden olmuş olabilir.

4.3. İntihar Düşüncesi, Girişimi, Davranışı ve İntihara Karşı Tutumlar

Yapılan çalışmada intihar düşüncesinin, intihar girişiminin, intihar davranışlarının ayrıca cinsiyetin intihara karşı tutumlara tek tek ana etkileri, ayrıca intihar davranışlarının ve cinsiyetin intihara karşı tutumlara ortak etkileri incelenmiştir. Tek tek intihara karşı tutumları ele alacak olursak:

İntiharın kabul edilebilirliği ile ilgili bulgular değerlendirildiğinde; intihar düşüncesi, intihar girişimi ve intihar davranışı açısından ele alındığında ise intihar davranışları (düşünce, girişim ve davranış) olan katılımcıların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlarının intihar davranışları olmayan katılımcıların puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Cinsiyet açısından ele alındığında ise yapılan analiz

sonucunda erkeklerin intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanları, kadınların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. İntihar düşüncesi ve davranışı olmayan kadın ve erkeklerin intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili ortalama puanları anlamlı olarak farklılık göstermezken intihar düşüncesi ve davranışı olan kadın ve erkek katılımcıların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre, intihar düşüncesi ve davranışı olan erkeklerin intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanları, intihar düşüncesi ve davranışı olan kadınların intiharın kabul edilebilirliği ile ilgili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yurt dışında ergenler ve genç yetişkinlerle yapılan bir çalışmada intiharın kabul edilebilirliği ile intihar planı yapma arasında güçlü bir ilişki olduğu gösterilmiştir. Ayrıca bir kişinin kendi hayatına son vermesinde bir sorun olmadığını düşünen ergenlerin ve genç yetişkinlerin, bu şekilde düşünmeyenlere göre on dört kez daha fazla kendilerini öldürmeyi düşündükleri bulunmuştur (Joe ve ark 2007). Türkiye’ de yapılan bir çalışmada hayatı yaşamaya değer görmeyen kişilerin intiharı daha kabul edilebilir gördükleri bulunmuştur (Ulusoy ve ark 2005). Bu bilgiler çalışmanın bulgularını desteklemektedir.

Eskin (1995) tarafından lise öğrencileri ile yapılan bir çalışmada Türk ve İsveçli lise öğrencilerinin intihara karşı tutumlar ve intihar girişiminde bulunan akranlarına karşı tutumlarının incelenmiştir. İsveçli gençlerin intihara karşı daha onaylayıcı tutumlarının olduğu, Türk gençlerin ise intihara karşı İsveçli akranlarına kıyasla daha yasaklayıcı bir tutum sergiledikleri bulunmuştur.

Ölümden sonra cezalandırma açısından cinsiyet farklılıkları incelendiğinde, intihar davranış farklılıklarına bakıldığında intihar girişimi ve intihar davranışı olmayan katılımcıların ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarının, intihar girişimi ve intihar davranışı olan katılımcıların ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Cinsiyet ile ilgili yalnızca intihar girişimi açısından anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Kadınların ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanları, erkeklerin ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarından anlamlı olarak daha yüksektir. İntihar düşüncesi, girişimi ve davranışı olan veya olmayan kadın ve erkek katılımcıların ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür.

İntiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesinin intihar davranışları farklılıkları açısından incelendiğinde intihar düşüncesi, girişimi ve davranışı olmayan katılımcıların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarının, intihar düşüncesi, girişimi ve davranışı olan katılımcıların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Cinsiyet farklılıklarına bakıldığında ise erkeklerin intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarının, kadınların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. İntihar düşüncesi ve davranışı olmayan kadın ve erkeklerin intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili ortalama puanları anlamlı olarak farklılık göstermezken intihar düşüncesi ve davranışı olan kadın ve erkek katılımcıların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre, intihar düşüncesi ve davranışı olan erkeklerin intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanları, intihar düşüncesi ve davranışı olan kadınların intiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile ilgili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Tıp Fakültesi öğrencilerinin intihar tutumlarının ele alındığı bir çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha çok intiharın ruhsal bir hastalık olduğunu ve yardım edilmesi gerektiğini düşündükleri; erkek öğrenciler ise intihar girişimi olan kişilerin sağlık hizmetlerinin kötüye kullandığını bildirdikleri bulunmuştur (Wallin ve Runeson 2003).

İntihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme açısından intihar davranış farklılıkları ele alındığında intihar girişimi açısından anlamlı bir farklılık bulunmazken, bu puanların intihar düşüncesi ve davranışı açısından farklılaştığı bulunmuştur. İntihar davranışı olmayan katılımcıların intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme puanlarının, intihar davranışı olan katılımcıların puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Cinsiyet farklılıklarına bakıldığında ise erkeklerin intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme puanları, kadınların puanlarından anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. İntihar düşüncesi ve davranışı olmayan kadın ve erkeklerin intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili ortalama puanları anlamlı olarak farklılık göstermezken intihar düşüncesi ve davranışı olan kadın ve erkek katılımcıların intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre, intihar düşüncesi ve davranışı olan erkeklerin intihara sebep olan

sorunla ilgili iletişime geçme ile ilgili puanları, intihar düşüncesi ve davranışı olan kadınların puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur.

İntihar davranışını saklama açısından intihar davranış farklılıkları incelendiğinde intihar girişimi olan katılımcıların intihar davranışını saklama ile ilgili puanlarının, intihar girişimi olmayan katılımcıların puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. İntihar davranışını saklama açısından cinsiyet farklılıklarına bakıldığında, genel olarak erkeklerin intihar davranışını saklama ile ilgili puanları, kadınların intihar davranışını saklama ile ilgili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. İntihar düşüncesi ve davranışı olmayan kadın ve erkeklerin intihar davranışını saklama ile ilgili ortalama puanları anlamlı olarak farklılık göstermezken intihar düşüncesi ve davranışı olan kadın ve erkek katılımcıların intihar davranışını saklama ile ilgili puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre, intihar düşüncesi ve davranışı olan erkeklerin intihar davranışını saklama ile ilgili puanları, intihar düşüncesi ve davranışı olan kadınların puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur.

İntihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulmasının intihar davranışları açısından ele alındığında intihar düşüncesi ve davranışı olan katılımcıların intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanları, intihar düşüncesi ve davranışı olmayan katılımcıların puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Cinsiyet farklılıklarına bakıldığında ise erkeklerin intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlarının, kadınların puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. İntihar düşüncesi ve davranışı olmayan kadın ve erkeklerin intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili ortalama puanları anlamlı olarak farklılık göstermezken intihar düşüncesi ve davranışı olan kadın ve erkek katılımcıların intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre, intihar düşüncesi ve davranışı olan erkeklerin intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulması ile ilgili puanları, intihar düşüncesi ve davranışı olan kadınların puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Dini eğitimin intihar davranışı ve intihara yönelik tutumlar üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla ülkemizde yapılan bir çalışmada düz lise öğrencilerinde intihar

düşüncelerinin (%41), İmam Hatip öğrencilerine göre (%24) daha sık olduğu bulunmuştur. Düz lisede okuyan öğrencilerin intihara karşı tutumlarının daha kabullenici olduğu bulunurken İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin intihara karşı tutumları daha olumsuz olduğu; intiharı daha az düşündükleri, intihar girişimlerini daha çok sakladıkları, ölümden sonra cezalandırılmaya daha fazla inandıkları, intiharın bir ruhsal hastalık sonucu olduğunu daha az düşündükleri saptanmıştır. Buna karşın İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin intihar düşüncesi olan yakın arkadaşlarına karşı tutumları daha kabullenicidir, intihar girişiminde bulunanların yardıma ihtiyaçları olduğunu düşünerek onlarla daha sıkı ilişki kurduklarını bildirmişlerdir (Eskin 2004). Yapılan başka bir çalışmada Türk gençlerinin İsveçli gençlere göre kendini öldürenlerin ölümden sonra cezalandırılacağına daha çok inandıkları, İsveçli gençlerin, bireylerin intihar etmeye haklarının olduğu ve intiharın açıkça tartışılması gerektiğini düşündükleri bulunmuştur (Eskin 1995).

İntihar tutumları ilgili yapılan kültürlerarası bir çalışmada Türkiye ve Slovenya’da yaşayan psikiyatri uzmanlarının intihar tutumları karşılaştırılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre Türklerin intihara karşı daha az onaylayıcı tutumlar sergiledikleri, suçlayıcı olmadıkları, intiharı yardım çağrısı olarak gördükleri ve intihar girişiminde bulunanlara yardım edebileceğini düşünmektedirler. Slovenya’da yaşayan psikiyatri hekimleri ise intihar etmeyi kişisel hak olarak görmekte, hemen herkesin zaman zaman intihar düşüncesi olabileceği ve herkesin intihar edebileceğini düşünmekte ve bazı durumlarda intiharın tek çözüm olabileceği düşüncelerine daha çok katılmaktadırlar (Öncü ve ark 2005).

Ülkemizde lise öğrencilerinin intihara karşı tutumlarını araştıran bir çalışmada kız öğrencilerin intiharın arkadaşlar arasında konuşulması gerektiğini daha çok düşündüğü, erkeklerin ise intihara eğilimli kişilerin ruhsal rahatsızlığı olduğuna ve öbür dünyada cezalandırılacağına daha çok inandığı bulunmuştur (Eskin 1992).

Türk ve İsveç’li ergenlerin intihara yönelik tutumlarını karşılaştırmak amacıyla yürütülen çalışmaya Stockholm ve İstanbul’dan lise öğrencileri alınmıştır (Eskin 1995). Katılımcılar intiharla ilgili tutumlarının yanısıra intihara eğilimi olan hayali bir arkadaş örneği üzerinden bu arkadaşta yönelik tutumlarını değerlendiren soruları yanıtlamışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre, İsveçli erkek öğrenciler intihar davranışını kızlara göre daha kabul edilebilir olarak değerlendirmekte ve intiharın bazı şeyler için çözüm olabileceğini düşünmektedirler. İsveçli kızlar ölümden sonra bir hayat olduğuna

erkeklerden daha fazla inanmaktadırlar. İsveçli ve Türk ergenler karşılaştırıldığında İsveçlilerin intiharı daha kabul edilebilir buldukları, Türk ergenlerin ise intihara eğilimi olan arkadaşlarına karşı daha kabullenici bir tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Benzer bir başka çalışma Eskin (1999) tarafından İsveç’deki ve Türkiye’deki gençlerin intihara karşı tutumlarının karşılaştırmak amacı ile yapılmıştır. Son on-iki ay içerisinde kendini öldürmeyi düşünen gençlerin kendini öldürmeyi planlayan arkadaşlarına karşı daha olumlu davrandığı, intihar düşüncesi olan gençlerin kendini öldürmeyi planlayan arkadaşına karşı daha kabullenici olduğu, ona daha az kızdıkları, intihar etme düşüncesini başkalarına açmasına daha olumlu baktıkları bulunmuştur. Ayrıca intihara eğilimi olan gençlerin, intihar düşüncesi olan arkadaşlarını akıl hastası olarak görme oranlarının böyle bir eğilimi olmayan gençlere göre daha düşük olduğu bulunmuştur.

4.4. İntihar Düşüncesi, Girişimi, Davranışı ve İntihar Eden Kişiyeye Karşı Tutumlar

Yapılan çalışmada intihar düşüncesinin, intihar girişiminin, intihar davranışlarının ayrıca cinsiyetin intihar eden kişiyeye karşı tutumlar üzerinde ana etkileri, ayrıca intihar davranışlarının ve cinsiyetin intihar eden kişiyeye karşı tutumlar üzerinde ortak etkileri incelenmiştir. Yapılan analiz sonucuna göre intihar davranışlarının ve cinsiyetin intihar eden kişiyeye karşı tutumlara ortak etkilerinin anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulunmuştur. İntihar davranışlarının ve cinsiyetin intihar eden kişiyeye karşı tutumlar üzerinde ana etkileri tek tek incelendiğinde:

Sosyal kabul açısından cinsiyet farklılıklarına bakıldığında kadınların sosyal kabul ile ilgili puanları, erkeklerin sosyal kabul ile ilgili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. İntihar düşüncesi, girişimi ve davranışı açısından sosyal kabul puanlarının anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur.

İntihar eden kişiyeye intiharın olumsuz olduğuna ikna etme açısından cinsiyet farklılıkları incelendiğinde kadınların intihar eden kişiyeye intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarının erkeklerin puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. İntihar davranışları açısından değerlendirildiğinde intihar düşüncesi, girişimi ve davranışı olmayan katılımcıların intihar eden kişiyeye intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarının intihar düşüncesi, girişimi ve davranışı olan katılımcıların intihar

eden kişiyi intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Sosyal red açısından cinsiyet farklılıklarına bakıldığında, erkeklerin sosyal red ile ilgili puanlarının, kadınların sosyal red ile ilgili puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. İntihar davranışları açısından değerlendirildiğinde katılımcıların aldığı puanların anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür.

İntihar ile ilgili tartışma açısından incelendiğinde katılımcıların cinsiyetlerinin ve intihar davranışları açısından anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur.

Ülkemizde lise öğrencilerinin intihar eden kişiye karşı tutumlarını araştıran bir çalışmada kız öğrenciler intihara eğilimi olan bir sınıf arkadaşları söz konusu olduğunda daha kabullenici davrandığı bulunmuştur. Ayrıca intihar hakkında açıkça konuşabilme ve intihar eğilimi olan bir sınıf arkadaşına kabullenici davranma arasında ilişki olduğu saptanmıştır. İntiharın bir ruhsal rahatsızlığa bağlı olduğu düşüncesi, intihara eğilimli bir arkadaş söz konusu olduğunda daha az kabullenici tutumlarla ilişkilidir (Eskin 1992).

4.5. İntihara Karşı Tutumlar ve Benlik Kurguları Arasındaki İlişki

İntiharın kültürel olarak algılanış şekli o kültürde yaşayan insanların intihara karşı tutumlarını etkilemektedir (Eskin 2003). Stack ve Kposova (2008) tarafından yapılan bir çalışmada, intihar hızlarının ve oranlarının daha yüksek olduğu ülkelerde yaşayan bireylerin intihara karşı tutumlarının daha onaylayıcı ve kabul edici olduğu saptanmıştır. Çalışmanın sonucunda bir kültürde intiharın kabul edilme düzeyi ile intihar oranları arasında ilişki olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmanın diğer bir amacı temel kültürel değerler olarak bilinen bireycilik-toplulukçuluğun bireysel görünümü olan benlik kurguları ile intihara ve intihar eden kişiye karşı tutumlarla ilişkilerinin incelenmesidir.

İntihara karşı tutumlar ile benlik kurguları arasındaki ilişkilerin ele alındığı analiz sonucunda intiharın kabul edilebilirliği ile özerklik puanları arasında orta düzeyde ve özerk-ilişkisel puanları arasında düşük düzeyde pozitif ilişki; ilişkisel puanları ise orta düzeyde negatif ilişki bulunmuştur. Buna göre intiharın kabul edilebilirliği görüşü arttıkça özerklik ve özerk-ilişkisel puanları da artmakta; ilişkisel puanları düşmektedir. Bu sonuca dayanarak özerk ve özerk-ilişkisel benlik kurgusuna sahip olan bireylerin intiharı

kabul edilebilir görürken ilişkisel benlik kurgusuna sahip bireylerin intiharı kabul edilebilir görmedikleri söylenilebilir. İlişkisel benlik kurgusu olan bir bireyin, kendi davranışını çevresindeki diğer kişilerin veya toplumun genelinin düşünce, duygu ve eylemleri tarafından düzenlendiğini düşündüğünde, intiharı kabul edilir görmemesi beklenen bir durumdur.

Ölümden sonra cezalandırma ile özerklik puanları arasında düşük düzeyde negatif ilişki; ilişkisellik puanları arasında orta düzey pozitif ilişki; özerk-ilişkisel puanları arasında ise düşük düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur. Buna göre ölümden sonra cezalandırma ile ilgili puanlar yükseldikçe ilişkisellik ve özerk-ilişkisel puanları da artmakta; ancak özerklik puanları düşmektedir. İlişkisel benlik kurgusu olan bireyler özerk benlik kurgusu olan bireylerin aksine toplumsal değer ve inançlara, geleneklere ve ilişkilere daha bağlı oldukları düşünüldüğünde intiharın ölümden sonra cezalandırılmayı getirecek olması düşüncesine sahip olmaları ile uyumludur.

İntiharın ruhsal bir hastalığa işaret etmesi ile özerklik puanları arasında düşük düzeyde negatif ilişki bulunmuştur. Özerklik puanları arttıkça bireylerin intiharın ruhsal bir hastalığa işaret ettiği görüşü azalmaktadır.

İntihara sebep olan sorunlarla ilgili iletişime geçme ile özerklik puanları arasında düşük düzeyde negatif; ilişkisellik puanları arasında düşük düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur. Bu bilgiye göre intihara sebep olan sorunla ilgili iletişime geçme puanları yükseldikçe özerklik puanları düşmekte, ilişkisellik puanları yükselmektedir. İlişkisel benlik kurgusuna sahip bireylerin çevresindeki diğer kişilerden sıkıntıları ile ilgili yardım talebinde bulunma dolayısı ile sosyal destek alma olasılığı oldukça yüksektir. Özerk benlik kurgusu olan bireyler ise çevreleri ile kurdukları sınırlı iletişim dahilinde birbirleri ile paylaşımlarının da sınırlı olması beklenmektedir. Dolayısı ile bir sorun yaşadıklarında sıkıntılarını yakın birine anlatmayı veya paylaşmayı düşünemeyebilirler.

İntihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulabilmesi ile ilişkisellik puanları arasında düşük düzeyde negatif; özerk-ilişkisel puanları arasında düşük düzey pozitif ilişki bulunmuştur. Buna göre intihar hakkında açıkça tartışma ve intiharın konuşulabilmesi ile ilgili puanlar artarken ilişkisellik puanları düşmekte, özerk-ilişkisel puanları yükselmektedir.

4.6. İntihar Eden Kişiyeye Karşı Tutumlar ve Benlik Kurguları Arasındaki İlişki

Toplumların intihar oranları ile yalnızca intihara karşı tutumların değil intihar eden kişiyeye karşı tutumların da ilişkili olabileceği söylenilmektedir (Öncü 2008). Çalışmanın ana amaçlarından biri de intihar eden kişiyeye karşı tutumlarla benlik kurguları arasındaki ilişkileri incelemektir.

Markus ve Kitiyama (1991)' ya göre ilişkisel benlikte, özerk benlikteki biricik olma duygusundan çok bağıllık duygusu ön plandadır. İlişkisel benlik kurgusu olan birey kendisini kişilerarası ilişkilerinin bir parçası olarak görmektedir. Ruhsal acı yaşayan bir bireyin çevresindeki diğer kişilerden sıkıntıları ile ilgili yardım talebinde bulunma dolayısı ile sosyal destek alma olasılığı oldukça yüksektir. İntihar eden kişiyeye karşı tutumlar açısından ele alındığında toplulukçu değerlerin ağırlıkta olduğu toplumlarda bireyler ilişkisel düşündükleri için çevrelerinde sorun yaşayan bir kişi gördüklerinde ona sosyal olarak yardım talebinde bulunabilmektedirler (Eskin 2003). Bu bilgi ile tutarlı olarak bu çalışmada yapılan analiz sonucunda sosyal kabul görme ile ilişkisel ve özerk-ilişkisel puanları arasında düşük düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur. Bulgulara bakıldığında sosyal kabul görme puanları arttıkça ilişkisel ve özerk-ilişkisel puanları da arttığı görülmüştür. Bu bilgiye paralel olarak intihar eden kişi ile tartışmaya girme ile ilişkisel ve özerk- ilişkisel puanları arasında düşük düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur. İntihar eden kişi ile tartışmaya girme puanları yükseldikçe ilişkisel ve özerk-ilişkisel puanları yükseldiği görülmüştür.

İntihar eden kişiyeye intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile özerklik puanları arasında düşük düzeyde negatif ilişki; ilişkisel puanları arasında orta düzeyde pozitif ilişki; özerk-ilişkisel puanları arasında düşük düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur. Bu veriye göre intihar eden kişiyeye intiharın olumsuz olduğuna ikna etme ile ilgili puanlar arttıkça özerklik puanları düşmekte, ilişkisel ve özerk ilişkisel puanları yükselmektedir. Özerk benlik kurgusu olan bireylerin ise çevreleri ile kurdukları sınırlı iletişim dahilinde birbirleri ile paylaşımlarının da sınırlı olması beklenebilir. Dolayısı ile bir sorun yaşadıklarında sıkıntılarını yakın birine anlatmayı veya paylaşmayı düşünmedikleri gibi aynı şekilde sorun yaşayan birini gördüklerinde kendi sınırlarını korumak veya karşısındaki kişinin sınırlarına müdahale etmemek adına yardım talebinde bulunmayabilir. Bu bilgiye paralel olarak sosyal reddetme ve intihar eden kişi ile

tartışmaya girme puanları ile özerklik puanları arasında düşük düzeyde anlamlı negatif ilişki bulunmuş; sosyal reddedilme ve intihar eden kişi ile tartışmaya girme puanları arttıkça özerklik puanları düştüğü saptanmıştır.

Türkiye’ de nüfus ve kentleşmenin hızla artması süreci içinde sosyal karmaşa yaşanmakta, tüm değer yargıları bu gelişmelerden etkilenmektedir. Bireyler gitgide daha da zorlaşan yaşam koşulları ile yüzleşmekte ve bu koşullarla baş etmek zorunda kaldıkları görülmektedir. Her geçen gün çeşitli sebeplerle artan intihar haberleri tüm bu gelişmelerden insanların ruh sağlığının derinden etkilendiğini göstermektedir.

Ergenlik dönemi çocukluktan yetişkinliğe geçişte önemli bir basamak olduğu ve yetişkinlikte ortaya çıkabilecek birçok ruh sağlığı sorunu açısından önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Ergenin kendi bedeninde, sosyal çevresinde, geleceğe bakışında oluşan değişimlere bağlı yaşadığı kaygı ile beraber çevresinde model aldığı ebeveynlerin veya diğer bireylerin yaşadığı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel bunalımlar ayrıca toplumsal olarak yaşanan şiddet, terör ve savaşlar geleceğe bakış açısını etkilemekte ve geleceğe daha umutsuz çaresiz bakmasına neden olmaktadır.

Durkheim (1986) 19. yüzyıl Batı Avrupa’sında artan intihar oranları ile ilgili doğrudan toplumsal yapılara ilişkin önlemlerin gerekli olduğunu ve intihar oranlarının bu şekilde kontrol edilebileceğini vurgulamıştır. 19. yüzyıldan günümüze yapılan çalışmalar ve artan intihar oranları da göz önünde bulundurulduğunda birçok intihar kuramcısı tarafından toplum yapısının ve kültürün önemi vurgulanmıştır. Toplulukçu kültürler arasında yer alan Türkiye gelişmekle birlikte sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik olarak da değişmekte olan bir ülkedir. Diğer gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye’nin de zamanla gelişmekle birlikte modernize olacağı ve kültürel anlamda daha bireyci olan batı toplumlarına benzeyeceği düşünüldüğünde intihar oranlarında da artış yaşanacağı öngörülebilir bir gerçektir. Bu çerçevede düşünüldüğünde intiharın kültür bağlamında anlaşılmasının ve açıklanmasının gitgide önem kazandığı söylenilebilir. Ancak ülkemizde bu konu ile ilgili yapılan çok fazla çalışma bulunmamaktadır. İntihar davranışlarının sadece bireysel koşullara bağlı olmadığı, içinde yaşanılan toplumun tarihsel yapısı, gelenekleri ve kültürel değerleri ile bağlantılı bir oldu olduğu düşünüldüğünde intiharı önleme çalışmalarının bu bağlamda disiplinler arası bir bakış açısı ile yapılandırılması gerekmektedir.

5. SONUÇ

5.1. Sınırlılıklar ve Öneriler

Yapılan çalışmanın çeşitli sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışmada kullanılan öz bildirim ölçeklerinin sınıf ortamında uygulanmış olması katılımcıların kendilerini olduğundan farklı gösterme eğilimlerini arttırmış olabilir.

Bu çalışmanın kesitsel bir çalışma olması, katılımcıların sadece lise öğrencilerinden oluşması, tek bir ilde yapılmış olması bulguların genel popülasyona ve farklı kültürel bölgelere genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır.

Benlik kurgusu, intihar davranışları ve intihara yönelik tutumlar konusu ile ilgili yapılacak çalışmaların Türkiye'nin diğer bölgelerinde de yürütülmesi, ardından çalışmaların ülke dışında diğer kültürlerde de sürdürülerek kültürlerarası bir çalışmaya dönüştürülmesi önerilebilir. Bu tür çalışmaların intiharı anlamak ve intihar girişimlerine önlem olabilecek eylem planının oluşturmak adına fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Bu konuda ülkemizde yapılan çalışma olmadığı düşünüldüğünde bu çalışmanın gelecek çalışmalar için yol gösterici olması beklenmektedir.

ÖZET

Bu çalışmada benlik kurguları ile intihar davranışları ve intihara yönelik tutumlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ayrıca özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları olan bireylerin intihar davranışları, intihara karşı tutumları ve intihar eden kişiye karşı tutumları üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Araştırma örneklemini Aydın merkezde bulunan farklı başarı düzeylerine göre seçkisiz olarak seçilen liselerin 9., 10. ve 11. sınıflarında okuyan 309 erkek, 393 kız toplam 702 öğrenciden oluşmuştur. Yapılan analiz sonucunda intihar düşüncesi, girişimi ve intihar davranışı olan bireylerin özerk benlik kurgusu puanlarının yüksek olduğu, intihar düşüncesi, girişimi ve intihar davranışı olmayan bireylerin ilişkisel benlik kurgusu puanlarının yüksek olduğu bulunmuştur. Özerk-ilişkisel puanlarının ise intihar düşüncesi ve intihar davranışı olan katılımcılarda daha yüksek olduğu, intihar girişimi açısından anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur.

Anahtar sözcükler: Benlik kurgusu, özerk benlik, ilişkisel benlik, özerk-ilişkisel benlik, intihar, intihara karşı tutumlar, intihar eden kişiye karşı tutumlar.

ABSTRACT

In this study, the relation among self-construal, attitudes towards suicidal behavior and suicidal behaviours is analyzed. Besides, the individuals having autonomous, relational and autonomous-related self construals have been examined in terms of their effect on the attitudes towards suicidal behaviours, their manners about suicide and the ones committing suicide. Research sample consists of 702 students from 9th, 10th and 11th classes of high schools in the centre of Aydın. Having been selected according to different levels of success, 309 boys and 393 girls set off this sample. As a result of the analysis, the individuals having suicidal ideation, suicidal attempt and suicidal behaviours have got higher scores in autonomous-self construal area. Whereas, the ones not having suicidal ideation, suicidal attempt or behaviours have got higher scores in related-self construal area. On the other hand, higher scores in autonomous-related self area are got by the ones who have suicidal ideation and suicidal behaviour. Also according to these students, suicidal attempt has been found not to be very different from suicidal behaviour.

Key words: Self-construal, Autonomous Self, Related self, Autonomous-Related Self, Suicide, Attitudes Towards Suicidal Behavior.

ÖZGEÇMİŞ

Kimlik Bilgileri

Ad-soyad: Özge Yaren YAVUZ

Doğum yeri: Oltu-Erzurum

Doğum Tarihi: 02.09.1985

Eğitim Bilgileri

1999 : Aydın Cumhuriyet İlköğretim Okulu

1999-2003: Aydın Süleyman Demirel Anadolu Lisesi

2004-2008: Hacettepe Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi,

Psikoloji Bölümü

2009-2013: Adnan Menderes Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Psikiyatri Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı

EKLER

Ek 1 : Kişisel Bilgi Formu

Lütfen aşağıdaki soruların tümünü yanıtlamaya çalışınız. Cevap seçenekleri verilen sorularda, uygun seçeneğin önündeki numarayı daire içine alınız. Diğer soruların yanında yer alan boşluklara cevabını yazınız. Teşekkür ederiz.

A. Benim hakkımda;	
Cinsiyetiniz? (1) erkek (2) kadın	
Yaşınız? ()	Sınıfınız ? ()
B. Ailemin hakkında;	
Ailede siz dahil toplam kaç kardeşsiniz? ()	
Siz kaçınıcı çocuksunuz? ()	
Anne ve babanız,	
1) Her ikisi de sağ 2)Anne sağ 3)Baba sağ	
Anne babanızın medeni durumu,	
1) Evli 2) Boşanmış 3)Dul 4)Ayrı yaşıyor 5)Resmi nikahlı değil	
Babanızın yaşı kaçtır? ()	Annenizin yaşı kaçtır? ()
Babanızın öğrenim durumu nedir? (Lütfen mezun olduğu okulu belirtiniz)	
1) Okur-yazar değil 2) Okur-yazar 3)İlkokul 4)Ortaokul 5)Lise 6) 2 yıllık yüksekokul 7) 3 yıllık yüksekokul 8)4 yıllık lisans 9) 5 yıllık Lisans 10) 6 yıllık lisans 11) Yüksek lisans 12) Doktora ve üstü	
Annenizin öğrenim durumu nedir? (Lütfen mezun olduğu okulu belirtiniz)	
1) Okur-yazar değil 2) Okur-yazar 3)İlkokul 4)Ortaokul 5)Lise 6) 2 yıllık yüksekokul 7) 3 yıllık yüksekokul 8)4 yıllık lisans 9) 5 yıllık Lisans 10) 6 yıllık lisans 11) Yüksek lisans 12) Doktora ve üstü	
Babanızın mesleği nedir?()Annenizin mesleği nedir?()	
Ailenizin ekonomik durumu nasıl?	
1) Çok kötü 2)Kötü 3)Orta 4) İyi 5) Çok iyi	

Ek :2 İntihar Davranışları Soru Formu

Hayatınızda hiç kendinizi öldürmeyi düşündünüz mü?

Geçtiğimiz son iki ay içerisinde kendinizi öldürmeyi düşündünüz mü?

Hayatınızda hiç kendinizi öldürme girişiminde buldunuz mu?

Geçtiğimiz son iki ay içerisinde kendinizi öldürme girişiminde buldunuz mu?

Şu an kendinizi öldürme düşünceniz var mı?

Ek 3: İntihara Karşı Tutumlar

Lütfen aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyarak her birine ne ölçüde katıldığınızı ya da katılmadığınızı değerlendiriniz. Bu sorular sizin intihara karşı bakış açınızla ilgilidir. Lütfen soruları dikkatle okuyup, yerine göre cevap kağıdında uygun yeri işaretleyin. Tüm soruları içtenlikle cevaplamaya çalışın.

1. Her şeyini kaybeden birinin kendini öldürmeye hakkı vardır.
2. Hayattan bıkmış birinin kendini öldürmeye hakkı vardır.
3. Aile şerefini lekeleyen birinin kendini öldürmeye hakkı vardır.
4. Çaresiz bir hastalığa yakalanan birinin kendini öldürmeye hakkı vardır.
5. İntihar bazı sorunlara çözüm olabilir.
6. İntihar hayatın sorunlarından kurtulmak için tek çıkış yoludur.
7. İnsanların kendilerini öldürmeye hakkı vardır.
8. İnsanın kendini öldürmesi doğru bir davranıştır.
9. İntihar girişiminde bulunan insanlar akıl hastasıdır.
10. İntihar ederek kendini öldüren insanlar akıl hastasıdır.
11. İntihar etmeyi düşünen veya planlayan insanlar akıl hastasıdır.
12. İntihar girişiminde bulunan kişiler öbür dünyada cezalandırılacaktır.
13. İntihar ederek kendini öldüren kişiler öbür dünyada cezalandırılacaktır.
14. İntihar etmeyi düşünen veya planlayan kişiler öbür dünyada cezalandırılacaktır.
15. İntihar ederek kendini öldüren kişiler günahkardır.
16. Öldükten sonra bir hayat vardır.
17. Eğer bir insan intihar etmeyi düşünüyor veya planlıyorsa bunu arkadaşlarına anlatıp yardım istemelidir.
18. İnsanlar psikolojik sorunlarını arkadaşlarına anlatmalıdır.
19. Gençler psikolojik sorunlarını annesi ve babasına anlatmalıdır.
20. İntihar etmeyi düşünen veya planlayan bir genç bunu annesi ve babasına anlatmalıdır.
21. Oğlu veya kızı intihar girişiminde bulunan aileler bunu komşularından saklamalıdır.
22. İntihardan oğlunun veya kızını kaybeden aileler bunu komşularından saklamalıdır.
23. Gazetelerde intihar haberleri açıkça yazılmalıdır.
24. İntihar konusu arkadaşlar arasında açıkça konuşulmalıdır.

Ek 4: İntihar Eden Kişiyeye Karşı Tutumlar

Yakın bir arkadaşınızın size “kendini öldürmeye” karar verdiğini anlattığını varsayın. Bu durumda:

Nasıl tepki gösterir veya neler hissedersiniz? Bunu belirtmek için lütfen aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyarak size en uygun olan seçeneği cevap kağıdındaki ilgili alana çarpı işareti (X) koyarak belirtiniz.

1. Onu her zamankinden daha sık bize çağırırdım.
2. Ona her zamankinden daha sık telefon ederdim.
3. Yeni arkadaşlar edinsin diye evimde bir parti düzenler diğer arkadaşlarımı ve onu çağırırdım.
4. Eğer evimde bir parti yapacak olsam onu da çağırırdım.
5. Eğer diğer arkadaşlarımla beraber sinemaya veya tiyatroya gidecek olsam onun da bizimle gelip gelmeyeceğini sorardım.
6. Sinemaya veya tiyatroya gideceksem ona da benimle gelip gelmeyeceğini sorardım.
7. Onu fikrini değiştirmesi için ikna etmeye çalışırdım.
8. Kendini öldürmeye karar verdiği için ona kızardım.
9. Ona sorunlarını çözmek için korkakça bir yol seçtiğini söylerdim.
10. Sorunlarını çözmede ona yardımcı olmaya çalışırdım.
11. Kendini öldürmesini engellemeye çalışırdım.
12. Bir psikologa veya psikiyatriste gitmesini tavsiye ederdim.
13. Onun Anne-babasıyla ilişkiye geçip durumu bildirirdim.
14. Onunla intihar konusunda derin bir tartışmaya girerdim.
15. Neden kendini öldürmek istediğini anlamak için bir sürü soru sorardım.
16. Anlatılmayacak şeyler anlattığı için şaşırırdım.
17. Kişisel planlarını açıkladığı için şaşırırdım.
18. Anlattığı şeyin doğru olup olmadığı konusunda şüphe ederdim.
19. Artık onun benim arkadaş çevreme uymadığı duygusuna kapılırdım.
20. Onun tehlikeli olabileceğinden ötürü korkardım.

Ek 5: Aile Bağlamında Benlik Kurguları

Lütfen aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyarak her birine ne ölçüde katıldığınızı ya da katılmadığınızı değerlendiriniz. Bu sorular sizin intihara karşı bakış açınızla ilgilidir. Lütfen soruları dikkatle okuyup, yerine göre cevap kağıdında uygun yeri işaretleyin. Tüm soruları içtenlikle cevaplamaya çalışın.

1. Kendimi ailemden bağımsız hissederim.
2. İnsanlar geleceğe yönelik planları için ailelerinden izin almalıdırlar.
3. Ailemin onaylamayacağı kararlar almaktan kaçınırım.
4. Benimle ilgili bir konuda ailemin aldığı kararlar geçerlidir.
5. Ailemin istemediği bir kişiyle yakın olmazdım.
6. Ailemden bağımsız olarak kendi kararlarımı veremem.
7. Kararlarımı ailemin isteklerine göre kolayca değiştiririm.
8. Ailemle olan ilişkimde mesafeli olmak isterim.
9. Zor zamanlarımda ailemin yanımda olacağını bilmek isterim.
10. Ailemle geçirdiğim zaman benim için çok önemli değildir.
11. Bir kimsenin ailesine çok yakın hissetmesi iyi bir şeydir.
12. Ailem hayatımda en ön sıradadır.
13. Ailemle fazla vakit geçirmekten hoşlanmam.
14. Kendimi aileme gönülden bağlı hissederim.
15. Ailemle aramdaki bağ, kendimi güven ve huzur içinde hissetmemi sağlıyor.
16. Ailemle iç içeyim.
17. Bir kimse ailesine değer verse de, kişisel fikrini söylemekten çekinmemelidir.
28. İnsan karar verirken ailesine danışsa bile, son kararı kendisi vermelidir.
19. Aile ile çok yakın olmak, onların isteğine göre hareket etmeyi gerektirir.
20. Bir kimse ailesinin görüşlerine değer verse de, kendi görüşü ön planda olmalıdır.